

ЗБІРНИК ТЕЗ
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС ФІНАНСОВИХ
РОЗСЛІДУВАНЬ

10 травня 2019 року

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
Факультет підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників податкової міліції
Кафедра фінансових розслідувань**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції**

**МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС ФІНАНСОВИХ
РОЗСЛІДУВАНЬ**

10 травня 2019 року

Ірпінь 2019

УДК 343.1+343.2/.7+343.3/.7+343.9
ББК65.9(4Укр)261я431

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова:

Чмелюк В.В. – к.ю.н., в.о. проректора з питань підготовки кадрів податкової міліції – начальник Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції

Заступник Голови:

Падалка А.М. – к.ю.н., в.о. завідувача кафедри фінансових розслідувань;
Калганова О.А. – к.ю.н., доцент, професор кафедри фінансових розслідувань.

Члени організаційного комітету:

Амеліна А.С. – к.ю.н., доцент, професор кафедри фінансових розслідувань;

Старушкевич А.В. – к.ю.н., доцент, професор кафедри фінансових розслідувань;

Яковинець А.Л. – к.ю.н., професор кафедри фінансових розслідувань;

Чигрина Г.Л. – к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансових розслідувань;

Завидняк І.О. – к.ю.н., доцент кафедри фінансових розслідувань;

Бондарчук В.В. – к.ю.н., доцент кафедри фінансових розслідувань;

Домбай М.М. – старший викладач кафедри фінансових розслідувань;

Полуніна Л.В. – старший викладач кафедри фінансових розслідувань;

Нечипорук І.В. – старший інспектор кафедри фінансових розслідувань;

Шпиг М.В. – старший інспектор кафедри фінансових розслідувань.

Міжнародне співробітництво під час фінансових розслідувань: тези Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 10 травня 2019 року / відп. за вип. А.М. Падалка, О.А. Калганова; Університет ДФС України. Ірпінь, 2019. 150 с.

Тези подаються в авторській редакції.

Організатори конференції не несуть відповідальності за зміст поданих матеріалів.

УДК 343.1+343.2/.7+343.3/.7+343.9
ББК65.9(4Укр)261я431

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ.....4

Бондар А.А. Кримінально-правові аспекти маніпулювання на фондовому ринку.....4

Бондарева А.В. Використання міжнародного досвіду фінансових розслідувань у сфері протидії легалізації «відмиванні» доходів, одержаних злочинним шляхом.....8

Бражніченко І.О., Кравченко А.О. Міжнародний досвід здійснення фіскального контролю у сфері оподаткування та запровадження фіскального контролю в Україні.....11

Воронко Л.М., Бадзюнь О.В. Зарубіжний досвід функціонування органів фінансових розслідувань.....15

Голуб А.Є. Зарубіжний досвід протидії комп'ютерному піратству.....17

Гловацька О.П. Міжнародно-правові основи співробітництва під час розслідування ухилення від сплати податків транснаціонального характеру.....21

Дорошенко Ю.І. Міжнародне співробітництво щодо корупційних правопорушень: суб'єкти та їх повноваження.....23

Заруба П.І. Кримінально-правові аспекти протидії шахрайству з фінансовими ресурсами.....26

Пугач І.О., Федоряка М.Ю. Міжнародно-правовий досвід забезпечення принципу недоторканності житла чи іншого володіння особи.....29

Мільченко Н.С. Зарубіжний досвід боротьби з економічною злочинністю.....32

Кушнір З.О. Деякі аспекти міжнародного співробітництва щодо повернення активів, одержаних злочинним шляхом.....35

Фролов С.О. Міжнародна система протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.....38

Чопко Н.М. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту піддакцизних товарів завітчизняним законодавством та законодавством окремих зарубіжних країн.....41

Шклярук О.В., Хом'як О.Б. Принципи міжнародного співробітництва під час фінансового розслідування.....44

СЕКЦІЯ 2. КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ.....48

Angelova A. Form and model of financial investigation.....48

Fuad A. Subject of financial investigations.....49

Gasimov Z.A., Yatsyk T.P. International experience of implementation of competitive investigation.....51

Амеліна А.С. Окремі аспекти визнання доказів недопустимими у

кримінальному процесі зарубіжних країн.....	53
<i>Блажко Н.О.</i> Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження щодо корупційних правопорушень: суб'єкти та повноваження.....	56
<i>Домбай М.М.</i> Європейські стандарти діяльності органів прокуратури на прикладі прокуратури Німеччини.....	60
<i>Завидняк І.О.</i> Проблема легалізації злочинних доходів та фінансування тероризму у сучасній економіці.....	61
<i>Жалдак І.А.</i> Зарубіжний досвід проведення одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб.....	64
<i>Калганова О.А., Колісник С.А.</i> Окремі аспекти міжнародного досвіду боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом.....	67
<i>Карпін Н.П.</i> Міжнародний досвід боротьби зі злочинами у сфері економіки.....	72
<i>Кужільна А.Б.</i> Міжнародний аспект залучення спеціаліста при розслідуванні злочинів у сфері оподаткування.....	75
<i>Клітинська А.Р.</i> Міжнародний досвід функціонування органів фінансових розслідувань.....	77
<i>Лихопой А.О.</i> Проведення допиту в режимі відеоконференції у кримінальному провадженні з урахуванням міжнародного досвіду.....	79
<i>Ніколаєнко В.О., Турчина Є.Ю.</i> Призначення екстрадиції під час фінансових розслідувань.....	82
<i>Мазурець О.О.</i> Кримінально-процесуальні аспекти здійснення міжнародного співробітництва під час розслідування фінансових правопорушень.....	85
<i>Місечко М.М.</i> Принципи міжнародного співробітництва та міжнародної правової допомоги під час кримінального провадження.....	89
<i>Полуніна Л.В.</i> Порівняльний аналіз поняття комерційної таємниці та її захисту у вітчизняному законодавстві та законодавстві США.....	92
<i>Пушина Н.Л.</i> Міжнародний досвід протидії злочинам у сфері господарської діяльності з використанням комп'ютерних технологій.....	96
<i>Ступін В.О.</i> Міжнародне співробітництво під час розслідування злочинів щодо ухилення від сплати податку на додану вартість.....	99
<i>Фролов О.П.</i> Особливості обшуку при наданні міжнародно-правової допомоги.....	102
<i>Шевінь В.К., Музиченко А.В.</i> Створення Служби фінансових розслідувань як крок до ефективного міжнародного співробітництва у сфері фінансової безпеки.....	106

СЕКЦІЯ 3. КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ.....

<i>Rokytskyi Y.</i> Financial intelligence techniques.....	110
<i>Банна Т.В.</i> Міжнародне співробітництво у кримінальному процесі: поняття та шляхи боротьби зі злочинністю.....	111
<i>Безносок Т.Є.</i> Міжнародний досвід організації взаємодії міжконтролюючими та правоохоронними органами у боротьбі зі злочинами у сфері господарської діяльності.....	114

<i>Борисов Б.О.</i>	Актуальні питання криміналістичного дослідження документів.....	117
<i>Ветрова С.М.</i>	Міжнародний досвід протидії незаконному обігу марок акцизного податку.....	120
<i>Горпинич Л.І., Прус М.І.</i>	Окремі аспекти міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.....	123
<i>Нініаліді О.Ю.</i>	Про кримінальні схеми рейдерства як загрози безпеці власника бізнесу: українські реалії та міжнародна практика.....	125
<i>Падалка А.М.</i>	Актуальні питання криміналістичних методів розслідування організованої злочинної діяльності у сфері оподаткування.....	128
<i>Омельченко М.П.</i>	Криміналістичне забезпечення діяльності міждержавної спеціалізованої слідчо-оперативної групи по розслідуванню злочинів у сфері господарської діяльності, що вчиняються з використанням фіктивного підприємництва.....	131
<i>Федчишина В.В.</i>	Методичне забезпечення судово-експертної діяльності: аналіз підходів законодавчої регламентації країн СНД.....	135
<i>Харченко А.А.</i>	Міжнародне співробітництво в галузі судової експертизи при досудовому розслідуванні злочинної діяльності у сфері обігу алкогольних напоїв.....	140

СЕКЦІЯ 4. КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ.....144

<i>Загорулько О.С.</i>	Організаційне забезпечення фінансових розслідувань економічної злочинності в міжнародній практиці.....	144
<i>Іваненко Т.М., Проданик І.В.</i>	Щодо необхідності проведення регулярного форензика.....	146

СЕКЦІЯ 1. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

Бондар Анастасія Анатоліївна,
здобувач вищої освіти
Факультету підготовки, перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників
податкової міліції
Університету ДФС України
Науковий керівник:
старший викладач кафедри
фінансових розслідувань
Факультету підготовки, перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників
податкової міліції
Університету ДФС України
Полуніна Лілія Валентинівна

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ МАНІПУЛЮВАННЯ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

Концепція маніпулювання на фондовому ринку є відносно новою для світової практики і виникла, як логічний наслідок розвитку фінансових ринків. Хоча перші спроби обмежити можливість окремих учасників фондового ринку здійснювати незаконний вплив на обіг фінансових інструментів були зроблені ще на початку ХХ ст., масштабна боротьба з маніпулюваннями на фондовому ринку розпочалась лише у другій половині ХХ ст. В умовах фінансової кризи, одним з факторів виникнення якої стала безвідповідальність окремих учасників фінансових ринків, актуальність протидії маніпулюванню на фондовому ринку значно зростає. Особливо це помітно в європейських країнах, де триває процес гармонізації законодавства, направлено на протидію зловживанням на фінансових ринках, основними видами якого визнані незаконне використання інсайдерської інформації та маніпулювання ринком. Показово, що наразі триває імплементація в законодавство Європейського Союзу норм щодо посилення кримінальної відповідальності за даний вид правопорушень, у зв'язку з чим внесення складу злочину, що розглядається, до Кримінального кодексу України, є складовою загальноєвропейської тенденції [1, с. 177].

Одним із ключових факторів, що ускладнюють виявлення та ефективну протидію даного виду злочину, є, з одного боку, високий ступінь його латентності, а з іншого – труднощі, що виникають при його доказуванні. Це обумовлено рядом особливостей цього складу злочину:

- його «неявність» – маніпулювання на фондовому ринку, як правило, має вигляд абсолютно легальної діяльності, торгівлі фінансовими інструментами;

-
- висока складність операцій, що використовуються при скоєнні даного правопорушення;
 - висока кваліфікація правопорушників, що дає їм можливість застосовувати прогалини та недосконалість формулювань законодавства на власну користь;
 - відсутність механізму взаємодії між правоохоронними органами та регулятором фінансових ринків.

Якщо розглядати питання про правове регулювання ситуації на фондовому ринку України та шляхи недопущення маніпулювань, а також способи міжнародного співробітництва при розслідуванні злочинів у даній сфері слід говорити про те, що існує велика кількість нормативних актів, зокрема і Меморандуми, які передбачають завдання щодо реформування ринку цінних паперів України, зокрема, в частині приведення повноважень, незалежності та інституційної спроможності Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку у відповідність з оптимальною міжнародною практикою з метою надання їй можливості стати підписантом Багатостороннього меморандуму про взаєморозуміння щодо консультування та співробітництва і обміну інформацією Міжнародної асоціації регуляторів фондових ринків. Також передбачені вимоги щодо збереження та порядку використання інформації, отриманої в рамках міжнародної співпраці, а також забезпечення її конфіденційності, що зокрема повинно бути забезпечено наявністю у регулятора відповідних повноважень [2].

Отже слід зауважити, що регулювання нашого питання щодо міжнародної співпраці під час розслідування маніпулювання на фондовому ринку передбачене великою кількістю нормативних актів, та на жаль не має достатнього практичного підтвердження. На даний час у законодавстві на фондовому ринку відсутнє поняття «професійна таємниця» та регламентація її використання, яка б забезпечила збереження працівниками конфіденційності інформації, отриманої в рамках міжнародної співпраці, та не наділення повноваженнями, які б надавали їй право не надавати інформацію, отриману в рамках міжнародного співробітництва третім особам без попередньої згоди компетентного органу, що надав таку інформацію.

Вартий уваги під час розгляду нашого питання також той факт, що Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку розробила Порядок запобігання маніпулюванню цінами під час здійснення операцій з цінними паперами на фондовій біржі. Цей порядок встановлює механізми та визначає дії учасників біржових торгів та фондової біржі, направлені на запобігання маніпулюванню цінами під час здійснення операцій з цінними паперами на фондових біржах. Цей порядок поширюється на фондові біржі, учасників біржових торгів, їх клієнтів та емітентів, цінні папери яких допущені до торгівлі на фондових біржах, крім органів державної влади, які відповідно до законодавства є учасниками біржових торгів.

Відповідно до даного порядку маніпулюванням цінами на фондовому ринку є:

- здійснення або намагання здійснити операції чи надання заявки на купівлю

або продаж цінних паперів, які надають або можуть надавати уявлення щодо поставки, придбання або ціни цінного папера, що не відповідають дійсності, та вчинюються одноосібно або за попередньою змовою групою осіб і призводять до встановлення інших цін, ніж ті, що існували б за відсутності таких операцій або заявок;

- здійснення або намагання здійснити операції чи надання заявки на купівлю або продаж цінних паперів шляхом вчинення умисних протиправних дій, у тому числі шахрайства чи використання інсайдерської інформації;
- поширення інформації через засоби масової інформації, у тому числі електронні засоби масової інформації, або будь-якими іншими способами, яке призводить або може призвести до введення в оману учасників ринку щодо ціни, попиту, пропозиції або обсягів торгів цінних паперів на фондовій біржі, що не відповідають дійсності, зокрема поширення недостовірної інформації, у разі коли особа, яка поширила таку інформацію, знала або повинна була знати, що ця інформація була недостовірною;
- купівля або продаж цінних паперів перед закриттям торговельної сесії фондової біржі з метою введення в оману учасників ринку щодо цін, які склалися наприкінці торговельної сесії;
- неодноразове протягом торговельного дня укладення двома або більше учасниками торгів угод купівлі чи продажу цінних паперів у власних інтересах чи за рахунок одного і того ж клієнта, за якими кожен з учасників торгів виступає як продавець та покупець одного і того ж цінного папера за однаковою ціною в однаковій кількості або які не мають очевидного економічного сенсу або очевидної законної мети хоча б для одного з учасників торгів (або їх клієнтів), а також надання клієнтом кільком учасникам біржових торгів доручення на укладення в його інтересах однієї або більше угод з одним і тим самим цінним папером, під час яких покупець та продавець діють в інтересах клієнта;
- неодноразове протягом торговельного дня здійснення або намагання здійснити операції чи надання заявки на купівлю або продаж цінних паперів, що не мають очевидного економічного сенсу або очевидної законної мети, якщо за результатами таких торгів власник таких цінних паперів не змінюється;
- неодноразове невиконання учасником біржових торгів зобов'язань за біржовими контрактами, укладеними протягом торговельного дня у власних інтересах або за рахунок клієнтів, якщо укладення зазначених контрактів спричинило значне збільшення або зниження ціни цінного папера, за умови, що такі контракти мали суттєвий вплив на ціну такого папера;
- укладення на фондовій біржі угод з цінним папером за ціною, що має суттєве відхилення від ціни відповідного цінного папера, яка склалася на фондовій біржі тієї ж торговельної сесії (поточна ціна) шляхом подання безадресних заявок, за умови, що угоди укладені від імені та/або за

рахунок осіб, між якими (працівниками яких) існувала попередня домовленість про придбання або продаж цінного папера за ціною, що має суттєве відхилення від поточної ціни [3, с. 211].

Умисні дії службової особи учасника фондового ринку, що мають ознаки маніпулювання на фондовій біржі караються штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, караються штрафом від п'яти тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років [3]. У той же час, в інших країнах розмір штрафів за маніпулювання може бути більш значним. Наприклад, німецький регулятор BaFin має право застосовувати штрафні санкції до 1,5 мільйона євро, навіть якщо маніпулювання не привело до зміни ціни.

Отже, завершуючи наше дослідження, зауважимо, що фактом маніпулювання може бути поширення інсайдерської або недостовірної інформації, яке може призвести до введення в оману учасників ринку; купівля або продаж фінансових інструментів перед закриттям торговельної сесії біржі, щоб завищити або занизити ринкові котирування цінного паперу; неодноразове невиконання учасником біржових торгів зобов'язань за біржовими контрактами, укладеними протягом торговельного дня у власних інтересах або за рахунок клієнтів, або ж виставлення котирувань без подальшого укладення угод.

У НКЦПФР уточнюють, що затвердженим проектом уніфіковані деякі зміни, які останнім часом вносилися до інших нормативно-правових актів щодо діяльності торговців цінними паперами та бірж, зокрема, до Правил здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами [4].

На сьогодні, порядок міжнародної співпраці у питанні розслідування маніпулювання на фондовому ринку достатньо регламентований нормативною базою, та при практичній реалізації цих норм виникають перепони та непередбачені проблеми, що відповідно спонукає до реформування цих норм, більшого аналізу європейського та світового досвіду та вдосконалення законодавства до рівня сьогоднішнього, враховуючи високу обізнаність і професіоналізм «злочинців» у даній сфері, новітні технології та швидкий розвиток (зокрема економічний і соціальний) країн світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Назарчук І. Маніпулювання на фондовому ринку: загроза чи міф? URL:<http://forbes.net.ua/ua/opinions/1425596-manipulyuvannya-na-fondovomu-rinku-zagroza-chi-mif>.
2. Місюра О. Маніпулювання на фондовому ринку. / URL:<https://www.stockworld.com.ua/ru/education/basics/manipulirovaniie-na-fondovom-rynkie>.

3. Комісія застосувала санкції до 9 компаній за маніпулювання цінами на фондовому ринку. / URL:<https://www.nssmc.gov.ua/2017/09/28/rozglyanuto-8-ponovlenih-sprav-za-faktami-manpulyuvannya-tsunami-na-fondovomu-rinku/>
4. Руденко В. Маніпулювання зарубають у зародку. / URL:<https://news.finance.ua/ua/news/-/389229/manipulyuvannya-zarubayut-u-zarodku>
5. Святокум І.О. Протидія органами внутрішніх справ маніпулюванню на фондовому ринку (ст. 222-1 КК України) : наук.-метод. рек. / І.О. Святокум; Харківський національний університет внутрішніх справ; Навчально-науковий інститут підготовки фахівців кримінальної міліції; Науково-дослідна лабораторія з проблем протидії злочинності. Харків : ХНУВС, 2016. 51 с.

Бондарева Анна Валеріївна,

студентка групи ПБ 16-2

Навчально-наукового інституту права

Університету ДФС України

Науковий керівник:

професор кафедри фінансових

розслідувань Факультету підготовки,

перепідготовки та підвищення

кваліфікації працівників податкової

міліції Університету ДФС України,

к.ю.н., доцент

Калганова Олена Анатоліївна

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ «ВІДМИВАННІ» ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Останніми роками, незважаючи на складну політичну та економічну ситуацію, правоохоронна діяльність України спрямована на вжиття посиленних заходів щодо розвитку та вдосконалення системи проведення фінансових розслідувань відповідно до міжнародних стандартів. Проте однією з головних проблем залишається невміння працювати з фінансовими слідами злочину у зв'язку з прискореним розвитком фінансової системи, технологічним удосконаленням здійснення фінансових операцій, що зменшує можливість швидкого реагування та попередження їх вчинення. Таким чином, для запобігання фінансовим злочинам, мотивом яких є збагачення, не достатньо використовувати стандартний механізм правоохоронної діяльності, а слід перейняти сучасні методики, якими користуються закордонні країни.

З поміж вчених, які досліджували дане питання можна виокремити: Богданова І., Варналія З., Гойчук О., Глущенко О., Данилишина Б., Жаліло Я., Лепського С., Корецького М., Користіна О., Некрасова В., Падалку А., Семеген І., Тищук Т., Чернявського С. та ін., які, у свою чергу, заклали міцне

підґрунтя для подальшого наукового опрацювання розглядуваного питання.

В центрі уваги українських правоохоронних органів має бути не лише переслідування осіб, що скоїли злочин для покарання винних, дотримуючись норм Кримінального процесуального кодексу України. Цілком очевидно, що особи, які скоїли такі злочини, готові до ув'язнення, якщо після звільнення вони будуть мати можливість вільно скористатися незаконно отриманими коштами. Тому, першочерговою, головною метою правоохоронної діяльності має бути позбавлення злочинців стимулу вчиняти корисливі фінансові злочини. Відповідні дії повинні бути спрямовані на виявлення та розшук доходів, отриманих злочинним шляхом задля повернення незаконно отриманих активів. Це дасть змогу ефективно позбавити винних у вчиненні таких злочинів їхніх незаконних статків та слугуватиме вагомим фактором стримування для потенційних злочинців. Крім того, повернення викрадених активів сприятиме загальному економічному розвитку країни, оскільки їх можна використати для інвестування в базові соціальні послуги й проекти [1, с. 6].

Зазначимо, що фінансова злочинність у сфері протидії легалізації злочинних доходів має різну спрямованість, а економічний стимул є головною рушійною силою здійснення значної кількості таких злочинів. «Уміючи працювати з фінансовими слідами злочину, правоохоронні органи отримують додаткові інструменти в боротьбі зі злочинністю», зазначив Дж. Робінсон, який був відомим англійським фахівцем у сфері боротьби з «відмиванням» грошей [2, с. 191]. Тобто головною метою виявлення та розслідування економічних злочинів є всебічне та структуроване їх дослідження. Такі заходи сприятимуть протидії основним загрозам у фінансово-економічній сфері та будуть направлені на підтримання економічної безпеки через механізм ефективного виконання завдань інституту фінансових розслідувань.

Термін «фінансові розслідування» активно вживають міжнародні організації, створені для боротьби з відмиванням коштів, серед яких FATF, CFATF тощо [3, с. 139]. Крім того, у розвинених країнах звичною практикою є обов'язкове проведення фінансового розслідування. Не є винятком США. В цій країні функціонує Міністерство фінансів США (Department of the Treasury), в складі якого боротьбою з відмивання грошей та іншими фінансовими злочинами шляхом відстеження великих або підозрілих фінансових операцій, підтримкою бази даних за такими операціями займається Управління по боротьбі з фінансовими злочинами (Financial Crimes Enforcement Network, FinCEN)» [1, с. 98]. Воно допомагає виявляти та фіксувати рух грошей, що пов'язаний із процесом злочинної діяльності. Як і в українському законодавстві існує чітко регламентований процесуальний порядок, якого мають дотримуватися працівники правоохоронних органів під час фінансових розслідувань. Він заснований на проведенні низки процесуальних дій: вивчення речових доказів, огляд місця злочину, ідентифікація відбитків пальців, допит свідків тощо. Доцільно зазначити, що на сьогодні Міністерство фінансів США вважається одним із найкращих інформаційно-аналітичних центрів, який має можливість оперативно збирати, обробляти, аналізувати фінансову інформацію, а потім передає її належним особам для вирішення. Перевагою інформаційної

системи Міністерства є те, що воно має доступ до інформації Агентства національної безпеки (АНБ), що має важливе значення для продуктивних фінансових розслідувань, адже АНБ може перехоплювати інформацію, що передається цифровими засобами в США та за їх межами, а також під час обробки баз даних може використовуватися штучний інтелект. У FinCEN сформовано та постійно поповнюються такі бази даних: база даних фінансової інформації; база приватних даних; картотека судових справ правоохоронних органів США. У картотеці судових справ правоохоронних органів США зберігаються дані на всіх осіб, які потрапляли в поле зору американських правоохоронних органів. У разі, якщо хто-небудь з них стає суб'єктом конкретного правопорушення, FinCEN може надати зацікавленим відомствам досить повну інформацію про нього. За думкою висококваліфікованих закордонних експертів база даних США є найбільш продуктивною, адже здатна за короткий проміжок часу обробити й проаналізувати значні обсяги інформації, що є надзвичайно важливим для фінансових розслідувань [1, с. 99].

На міжнародному рівні з протидії сучасної організованої злочинності у Великій Британії та Італії також створено спеціалізовані правоохоронні органи. Наприклад, в Італії повноваження з проведення фінансових розслідувань належать Фінансовій гвардії (Guardia di Finanza), яка може проводити такі розслідування як незалежно, так і під керівництвом Генерального прокурора. Щодо Великої Британії, то там було сформовано спеціалізований правоохоронний орган з функціями контролю за фінансовими установами – Службу з протидії організованим злочинності (Serious Organised Crime Agency, SOCA).

Підсумовуючи міжнародний досвід проведення фінансових розслідувань у сфері легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, можна стверджувати, що в розвинутих країнах, таких як: США, Італії, Великій Британії фінансові розслідування належать до окремої сфери знань дослідженням яких займаються спеціально підготовлені особи правоохоронних органів.

В пріоритетних напрямках діяльності українських правоохоронних органів має бути запозичення закордонного досвіду, який передбачає не покарання винних шляхом ув'язнення, а повернення незаконно отриманих активів під час вчинення фінансових злочинів.

Крім того, стратегічні дії держави повинні бути спрямовані на формування баз даних, на зразок США, які б давали можливість оперативно відстежувати та отримувати інформацію про фінансові злочини. Правоохоронні органи повинні бути оснащені сучасним технічним забезпеченням для проведення процесуальних дій. Зазначене дасть змогу ефективно протидіяти загрозам у фінансово-економічній сфері та буде сприяти стабільності економічної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні [Текст] : метод. рек. / [С. С. Чернявський, О. Є. Користін, В. А. Некрасов та ін.]. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 164 с.

-
2. Лепський С. І. Зарубіжний досвід використання фінансових розслідувань у правоохоронній діяльності. *Право і суспільство*. 2014. № 2 URL:file:///C:/Users/%D0%B0%D0%BD%D1%8F/Downloads/Pis_2014_2_34.pdf (дата звернення: 30.04.2019).
 3. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід: монографія / О. О. Глущенко, І. Б. Семеген ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Р. А. Слав'юка. К. : УБС НБУ, 2014. 386 с.

**Бражніченко Інна Олександрівна,
Кравченко Аліна Олегівна,**
студентки групи ПБП-16-4
Навчально-наукового інституту права
Університету ДФС України

Науковий керівник:

професор кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України,
к.ю.н., доцент

Калганова Олена Анатоліївна

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ФІСКАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Податкова система в кожній країні є однією з найважливіших основ економічної політики. Вона забезпечує фінансову базу держави та виступає головним знаряддям реалізації її економічної доктрини. Головною метою фіскального контролю є дієвість системи оподаткування і досягнення фіскальної дисципліни серед платників податків, податкових агентів та інших осіб, за якого виключається порушення податкового законодавства або їх кількість є зовсім незначною. Але на сучасному етапі спостерігається незадовільна робота системи державного фіскального контролю, що проявляється у зниженні обсягів поповнення дохідної частини державного бюджету, неефективній співпраці органів контролю та платників податкових платежів. Останні десятиліття в економічно розвинених країнах світу часто називають періодом «податкового вибуху».

Питання здійснення фіскального контролю знаходять відображення у працях В.Г. Дем'янишина, М.П. Кучерявенка, Є.С. Вілкової, О.В. Балашової, Г.Ю. Ісаншоної, С.А. Баканової, Л.Ф. Вардересян, М.В. Васильєвої, В.В. Лабозького, Т.Ф. Юткиної, Н.І. Козьмук, П.О. Бечко, О.К. Десятнюк, Ю.Г. Іванова, А.О. Крисоватого, Т.О. Рєви, В.Ю. Онищенко, Ю.П. Панури, та інших вчених. Незважаючи на багатогранні міжнародні наукові дослідження, на сьогоднішній день лишаються не вирішеними проблеми у загальних

підходах до організації ефективного фіскального контролю в Україні.

Правова форма контрольної діяльності у сфері оподаткування є однією із гарантій дотримання балансу інтересів платників податків та інших зобов'язаних осіб з одного боку і держави (в особі уповноважених органів) з іншого боку.

Фіскальний контроль має забезпечувати прозоре економічне адміністрування фіскальних відносин при оптимальному розмірі витрат на його здійснення і є необхідною умовою функціонування податкової системи. За його відсутності або малої ефективності складно розраховувати на те, що всі платники податків будуть своєчасно і у повному обсязі сплачувати податки і збори, що, у свою чергу, може поставити під загрозу економічну безпеку держави [1, с. 108].

Потрібно зазначити, що до основних ознак, що характеризують сучасний стан взаємовідносин між державою та платниками податків у сфері оподаткування, адміністрування податків та організації фіскального контролю, відноситься:

- недостатня відпрацьованість механізму захисту законних інтересів та прав платника податків у чинному законодавстві;
- відсутність експертизи комплексного впливу на економічні інтереси суб'єктів господарювання, встановлення нових податків;
- ускладненість правового механізму взаємної відповідальності всіх учасників податкових правопорушень;
- слабка реалізація принципу гласності у здійсненні фіскальної політики, не реалізація форм і методів участі громадян у прийнятті рішень, що безпосередньо стосуються їхніх інтересів;
- недостатня ефективність системи співробітництва громадських організацій, які діють в інтересах платників податків, з законодавчою та виконавчою владою;
- відсутність загальнодержавної комплексної програми формування фіскальної культури населення [2, с. 22-23].

Тому в таких умовах першочерговим завданням є посилення ефективності фіскального контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, який є важливим засобом забезпечення надходжень податкових платежів до бюджетів, в тому числі і за рахунок примусового стягнення у платників сум, прихованих від оподаткування.

Реалізації фіскального контролю в Канаді займається Агентство доходів, яке структурно входить до складу Міністерства фінансів. Головний принцип організації роботи фіскальної служби країни – сприяння справедливості та досягнення високого рівня якості обслуговування платників податків [3, с. 78]. У Великій Британії для поліпшення відносин між великими платниками податків та податковими органами створено Центр з обслуговування великого бізнесу. В країні широко використовується метод горизонтального моніторингу, умовою для впровадження якого на підприємстві є підписання заяви про фіскальний контроль за податками. Варто зазначити, що завдяки підписанню цієї заяви керівники компаній мають можливість контролювати

власні податкові ризики.

Певна специфіка фіскального контролю ВПП існує і в Німеччині. Більшість земель в країні мають спеціальний відділ для фіскального контролю великого бізнесу, підпорядкований Верховній фінансовій дирекції. Порядок відбору платників податків для проведення фіскальних перевірок регламентований нормами податкового законодавства.

Загалом, у більшості країн підрозділи з обслуговування ВПП є універсальними та здійснюють всі основні функції податкового регулювання, у тому числі і фіскальний контроль. Основною причиною створення окремих підрозділів для здійснення фіскального контролю діяльності суб'єктів великого бізнесу є необхідність забезпечення стабільного притоку податкових надходжень до бюджету.

Здійсненні фіскального контролю у сфері оподаткування в Україні відіграє Державна фіскальна служба, яка за законодавством України належить до центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом. Відповідно до положення Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної податкової служби та у зв'язку з проведенням адміністративної реформи в Україні» [4]. ДФС України наділена широким колом повноважень у сфері реалізації державної податкової політики, державної політики у сфері державної митної справи, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску [5].

Нині головним завданням, поставленим перед ДФС України, є захист економічних інтересів держави, якого можна досягти за умови використання конкретних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Для виконання цих завдань створюються та поступово впроваджуються нові технології податкової діяльності, які базуються на використанні сучасної комп'ютерної техніки. Вони спрямовані на систематичне й ефективне використання внутрішньої та зовнішньої інформації для планування перевірок і якіснішого виконання функцій аудиту, а, отже, й на ефективну боротьбу з ухиленнями від сплати податків, на ліквідацію тіньової економіки.

Для підвищення ефективності фіскального контролю передбачається оновлення всіх процедур адміністрування податків. На підставі розроблених стандартів адміністрування кожного процесу необхідно створити єдину інформаційну систему платника податку, забезпечену сучасними програмними продуктами й інформаційними технологіями, які повинні створити умови для максимального виключення людського фактора в прийнятті рішення [6, с. 85]. Також дуже важливим напрямом фіскального контролю є профілактично-упереджувальна робота, яка спрямована на зменшення кількості правопорушень у сфері оподаткування. Основним її проявом є масово-роз'яснювальна робота, що проводиться податковими органами стосовно платників податків.

Тож компетенція фіскальних органів зарубіжних країн у сфері реалізації

фіскальної політики поставлена на високому рівні. Доцільно використати досвід роботи Канадських і Американських фіскальних органів для реформування українських. Таким чином, основну частину надходжень до бюджету держави становлять податки, тому питання оподаткування є постійним предметом дослідження. Україна, з точки зору фіскального контролю за виконанням платниками податків, характеризується такими факторами: низька фіскальна дисципліна платників податків, як наслідок низької податкової культури суспільства; завищена фіскальна орієнтація податкової політики; недосконала законодавча база в податковій сфері. На сьогоднішній день в першу чергу необхідно вдосконалювати законодавчу базу, яка регулює організацію та здійснення фіскального контролю. Адже фіскальний контроль є важливим напрямом та складовою частиною у сфері оподаткування. Його основне призначення полягає у забезпеченні суворого контролю за дотриманням норм податкового законодавства щодо сплати податків і зборів. Саме фіскальний контроль дозволяє забезпечити більш ефективне надходження податків і зборів до бюджету держави. Проте слід пам'ятати, що при реформуванні фіскальних органів в Україні не повинно бути «сліпого» копіювання досвіду окремих країн. Процес адаптації зарубіжних новацій до вітчизняних реалій повинен враховувати національні особливості державотворення, рівень розвитку правової культури, національний менталітет, які по своєму є унікальними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Власов А.В. Сутність та функції податкового контролю // Юридичний вісник: науковий журнал. 2016. № 2. С. 107-113.
2. Живицький В.А. Морально-правові засади гуманізації відносин держави і платників податку // Трипільська цивілізація. 2012. № 7 (10). С.22-27.
3. Катишева Л.О. Взаємодія податкової служби з платниками податків: міжнародний досвід. 2011. № 9. С. 75-81.
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної податкової служби та у зв'язку з проведенням адміністративної реформи в Україні :Закон України від 05.07.12 № 5083-VI.
5. Про Державну фіскальну службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 21 трав. 2014 р. № 236 // Офіційний вісник України. 2014. № 55. Ст. 1507.
6. Вакулич І. Реалії та напрями здійснення модернізації податкового контролю в контексті попередження неплатежів до бюджету // Наука молода. 2004. С. 83-86.

**Воронко Ліліанна Михайлівна,
Бадзюнь Ольга Володимирівна,**
студентки групи ПБП-16-4
Навчально-наукового інституту права
Університету ДФС України

Науковий керівник:

професор кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України,
к.ю.н., доцент

Калганова Олена Анатоліївна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

Дослідження проблеми фінансових розслідувань з кожним роком все більше зростає, наростання економічної невизначеності та високий рівень економічних зловживань сприяє цьому. Зростає суспільний запит на діяльність податкової міліції, основною функцією якої є виявлення недобросовісних платників податків і вплив на них, протидія корупції у процесі діяльності державних органів.

На актуальність проблеми економічної безпеки як пріоритету державної політики вказують численні дослідження таких вітчизняних вчених, як: В. Бойко, В. Геєць, О. Гойчук, Б. Губський, М. Корецький, В. Мунтіян, О. Кириченко, Т. Ковальчук, Б. Пасхавер, Ю. Пахомов, П. Саблук, О. Скидан, Т. Тищук та інші.

Досліджуючи системи протидії економічній злочинності, можна говорити про існування таких уповноважених державних органів:

- 1) поліція – Данія, Норвегія;
- 2) спеціалізовані правоохоронні органи – Італія, Іспанія, Греція;
- 3) податкові служби та митні органи – Австрія, Іспанія, Португалія, Нідерланди, Бельгія, Ірландія;
- 4) органи фінансової розвідки – Великобританія;
- 5) Федеральне бюро розслідувань – США [1, с.101].

Спеціалізовані правоохоронні органи мають широкий спектр повноважень у сфері протидії економічній злочинності. Прикладом такої системи розслідувань економічних злочинів є Фінансова гвардія Італії (Guardia di Finanza), основними функціями якої є попередження, виявлення та розслідування фінансових злочинів. У підпорядкуванні Фінансової гвардії є орган фінансової розвідки, хоча він і не входить до структури Міністерства економіки та фінансів Італії. Зазначена модель фінансових розслідувань будувалася в Італії віками та зумовлена не лише історичними та політичними факторами, а й географічним положенням держави.

Така спеціалізована структура включає в себе такі підрозділи:

- Генеральне командування;
- Командування із захисту національних інтересів;
- Командування із захисту економічного простору;
- Командування спеціальними підрозділами.

Особливе значення при інституційно-організаційному забезпеченні фінансових розслідувань має проведення фінансового моніторингу, який проводиться як на стадії виявлення фінансових злочинів, так і на стадії їх розслідувань [2].

Суть наступної моделі полягає в об'єднанні податкових і митних служб у правоохоронні органи.

Така модель функціонує в Австрії, Великобританії, Ірландії, Нідерландах, Португалії, Іспанії. Як свідчить практика, така модель найменш ефективна, оскільки злочини, які не стосуються порушення митного чи податкового законодавства, відносяться до компетенції поліції. У такій моделі фінансова розвідка підпорядкована поліції (окрім Іспанії). Відтак система «розпорошує» повноваження різним органам, що призводить до протиріч і конфлікту інтересів [3].

Досліджуючи зарубіжний досвід функціонування зазначених органів, найбільшу зацікавленість викликає досвід США (Федерального бюро розслідувань (ФБР)). Так, в державі існують приблизно 20 тисяч різного роду поліцейських служб, що займаються припиненням, попередженням та розкриттям злочинів. Загалом у системі правоохоронних органів США функціонують федеральні правоохоронні органи і правоохоронні органи штатів, на які покладається, відповідно до правил підвідомчості, функція щодо припинення, попередження та розкриття злочинів [4].

Федеральне бюро розслідувань є провідним слідчим органом федерального уряду, що входить в систему Міністерства юстиції США і підпорядковане Генеральному прокурору США. Директор ФБР призначається президентом США строком на десять років, при цьому його кандидатура затверджується Сенатом. ФБР проводить оперативно-розшукову діяльність та слідчі дії у справах федеральної юрисдикції, віднесених до підслідності ФБР і не віднесених до підслідності інших федеральних відомств. Предметна компетенція ФБР щодо розслідування злочинів закріплена у федеральному законі, Адміністративних актах Президента та Генерального прокурора [4].

Основними сферами діяльності ФБР є:

- контррозвідувальна робота;
- боротьба з наркобізнесом; економічна злочинність, білокомірцева злочинність (щодо представників держави, бізнесу, посадових осіб і чиновників);
- розслідування порушень громадянських прав; боротьба з тяжкими злочинами проти особистості
- боротьба з тероризмом;

Отже, як бачимо, в усіх провідних, економічно розвинутих країнах світу

функціонує відповідний орган фінансових розслідувань. Вважаємо, що запровадження такого досвіду в нашій державі, зокрема служби фінансових розслідувань або фінансової поліції – сприятиме формуванню відповідного правоохоронного стандарту, який потребуватиме ретельного адаптування до реалій і можливостей нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Плеханов Д.О., Темнов С. Б. Світова практика державного управління у сфері подолання податкової злочинності // Наукові праці. Державне управління. Вип. 230. Т. 242. С. 100-103.
2. Белик В. Н. Финансовая Гвардия Италии: организационно-правовые основы деятельности: автореф. дис. на здобування наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». URL: <http://www.disscat.com/content> (дата звернення: 20.04.2019).
3. Їжак О. І. Європейський досвід організації системи протидії економічній злочинності. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1106/> (дата звернення: 20.04.2019).
4. Бусол О. Ю. Міжнародний досвід побудови та функціонування спеціалізованих органів з протидії високопосадовій злочинності (в контексті незалежності Державного бюро розслідувань в Україні). URL: <http://nbuviar.gov.ua/index.php? =382>) (дата звернення: 20.04.2019).

Голуб Андрій Євгенович,

студент групи ПММКз-18-2

Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції

Університету ДФС України

Науковий керівник:

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Факультету підготовки,

перепідготовки та підвищення

кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України,

к. ю. н.

Юрченко Аліна Михайлівна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ КОМП'ЮТЕРНОМУ ПІРАТСТВУ

Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства справляє на сферу авторського права подвійний вплив. З одного боку, у правовласників значно розширились можливості і використання результатів творчої діяльності у цифровій формі, зокрема, через глобальну мережу Інтернет, а з іншого – збільшилась кількість та розширилась сфера незаконного використання належних їм здобутків [1, с. 49].

Гуцуляк М. Я. зазначає, що «... одним з основних видів правопорушень щодо програмного забезпечення є контрафакція, різновидами якої є відтворення, розповсюдження та використання програмного забезпечення без дозволу власника авторських прав на і твори, так зване комп'ютерне піратство» [2, с. 116].

Проаналізувавши наявні та відображені в судово-слідчій практиці та публікації у різного роду видання чи форумах, Гуцуляк М. Я., виокремлює найбільш розповсюджені способи незаконного використання програмного забезпечення, які можуть бути кваліфіковані на порушення авторського права, зокрема: продаж комп'ютерної техніки разом з незаконно встановленим програмним забезпеченням; тиражування і розповсюдження примірників програмного забезпечення на носіях інформації без дозволу власника авторських прав; незаконне розповсюдження програмного забезпечення через телекомунікаційні мережі; незаконне використання програмного забезпечення користувачем [2, с. 116-117].

До основних видів Інтернет – піратства відносять: аудіо піратство – копіювання та розповсюдження копій музичних композицій; відео піратство – розповсюдження копій фільмів або телепередач на дисках, касетах та шляхом копіювання через комп'ютерні мережі; піратство літературних творів – незаконне розповсюдження авторських творів; піратство комп'ютерних ігор – нелегальне поширення комп'ютерних ігор; піратство програмного забезпечення – нелегальне копіювання та розповсюдження програмних продуктів на дисках та через комп'ютерні мережі, що включає, також, зняття різноманітних систем захисту від нелегального використання [3].

Варто відзначити, що зарубіжні правоохоронці вважають програмне забезпечення одним з найбільш вразливих з огляду порушення прав на них [4, с. 73].

Щодо бізнесу, то розробники програмного забезпечення у США вважають, що комп'ютерне піратство сприяє: а) низькому рівню надійності і безпеки ІТ-інфраструктури підприємства; б) відсутності інтегрованих бізнесрішень та завдань; в) відсутності кваліфікованої технічної підтримки та постійних оновлень; г) високій вірогідності зараження персонального комп'ютера вірусами та витоку конфіденційної інформації; д) значним фінансовим збиткам та притягненню до відповідальності за законом про порушення авторських прав; є) розвитку кримінальних структур при придбанні і використанні неліцензійного програмного забезпечення [5, с.10–11].

Зарубіжні розробники програмного забезпечення активно протидіють комп'ютерному піратству ринковими методами, пропонуючи гнучкі схеми ліцензування, які надають можливість підприємствам, установам і організаціям максимально мінімізувати витрати на придбання необхідного пакета ліцензій.

Крім того, на постійній основі вдосконалюються технологічні засоби захисту, одним із прикладів яких є технологія активації програм, що дозволяє захищати програмний продукт від незаконного копіювання. Не менш цікавою й ефективною технологією, що надає право одержувати оновлення лише легальним користувачам, визначаючи при цьому легальність використовуваної

ними операційної системи, є технологія WindowsGenuineAdvantage [4, с. 74].

Зарубіжні виробники програмного забезпечення активно об'єднуються в асоціації з метою протидії комп'ютерному піратству. Такою найбільш відомою є асоціація BSA (заснована в 1988 р.). Сьогодні до асоціації BSA входять такі всесвітньо відомі компанії, як Adobe, Apple, Autodesk, Avid, BentleySystems, Borland, CA, CNCSoftware/Mastercam, EMC, InternetSecuritySystems, Macromedia, McAfee, Microsoft, MonotypeImaging PTC, SolidWorks, Sybase, Symantec, TeklaGroup, UGS iVERITASSoftware [5, с. 9–10].

Крім цього, за кордоном заходи щодо запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних, вживаються безпосередньо і самими виробниками програмного забезпечення. Так, через своїх юридичних представників компанія Microsoft розсилає попереджувальні листи керівникам малого та середнього бізнесу з метою проінформувати їх про ризики використання неліцензійних програм.

Компанія Microsoft проводить тижневі тренінги у сфері високих комп'ютерних технологій для працівників підрозділів боротьби з економічною злочинністю країн СНД, які спрямовані на підвищення технічного рівня підготовки персоналу таких підрозділів. У рамках проведення тренінгів розглядаються як теоретичні, так і практичні питання, пов'язані із функціонуванням різноманітних комунікативних інструментів мережі загального доступу Інтернет, основними загрозами та правопорушеннями у цій сфері, а також джерелами збору фактичних даних під час документування злочинів зазначеної категорії. Це дозволяє більш якісно підходити до процесу доказування протиправної діяльності злочинних груп та окремих осіб, причетних до організації та вчинення злочинних порушень авторських прав на програмне забезпечення [6, с. 10].

Бакала А. А. зазначає, що у США патентне законодавство не містить будь-яких обмежень для певної тематики, в той час, як Європейська патентна конвенція містить виключення для комп'ютерних програм [7, с. 208]. Сфера патентоспроможних об'єктів у США не є необмеженою.

Справді, патентоспроможність вимагає, щоб предмет був корисним. Це дає можливість включення комп'ютерних програм в патентну систему США. Проте, обсяг охорони, що надається та вимоги, які повинні бути виконані, все ще є предметом обговорення. Відповідно до патентного законодавства США патенти можуть бути видані для будь-якого нового і корисного процесу, продукту, виробництва або складу речовини. В той же час алгоритми не є об'єктом патентного права, хоча комп'ютерна програма являє собою технічну реалізацію алгоритму для комп'ютера [8].

Крім того, в США прийнятий так званий DigitalMillenniumCopyrightAct (DMCA), тобто Закон про авторське право в цифрову епоху. Він імплементує дві угоди ВОІВ. Цим актом встановлюється відповідальність за виробництво та розповсюдження технологій, пристроїв або послуг, призначених для обходу заходів (широко відомих як управління цифровими правами, або DRM), що контролюють доступ до інтелектуальної власності, в т.ч. комп'ютерних програм [9].

Л. А. Безуглий зазначає, що у провідних країнах Європейського Союзу та США значна увага по запобіганню комп'ютерного піратства зосереджена на роз'ясненні користувачам нелегального програмного забезпечення юридичних основ захисту авторських прав, які встановлюють правила і процедури що запобігають відтворенню і поширенню нелегальних копій комп'ютерних програм і призводять таким чином до зниження ризиків юридичного переслідування [4, с. 77].

Зарубіжними компаніями, які виготовляють програмне забезпечення поширюються рекомендації по запобіганню порушень авторських прав на комп'ютерні програми, в яких дається алгоритм виявлення та легалізації комп'ютерних програм.

Таким чином, проблема боротьби із комп'ютерним піратством в Україні є досить актуальною проблемою. На основі вивчення зарубіжного досвіду, приходимо до висновку, що слід удосконалити національне законодавство із врахуванням зарубіжного досвіду; виділяти необхідні державні кошти для вирішення цієї проблеми, створити спеціальні підрозділи у справах інтелектуальної власності, налагодити міжнародне співробітництво у цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баженов М.І. Актуальні аспекти блокування доступу до мережі Інтернет у сфері захисту авторських прав: досвід іноземних держав і доцільність запровадження його в Україні. *Право і суспільство*. Частина 3. 2015. С.49-54.
2. Гуцуляк М. Я. Інтернет-піратство: найбільш поширені форми та способи протидії. Фінансові розслідування: імплементація європейського досвіду в Україні: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 19 травня 2017 р.) Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь: НВТ «Правник». 2017. 298 с.
3. Інтернет-піратство: методи боротьби: URL: <http://mediasat.info/2016/05/11/internet-piratstvo-metody-borby/>.
4. Безуглий Л.А. Щодо зарубіжного досвіду запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних. *Форум права*. № 4. 2012. С. 73-78.
5. Антипіратський бюлетень. Майкрософт Україна. 2007. Вересень. 24 с.
6. Антипіратський бюлетень. Майкрософт Україна. 2007. Жовтень. 31 с.
7. Бакала А.А. Комп'ютерне піратство: шляхи подолання та міжнародний досвід боротьби з ним. *Часопис цивілістики*. Вип. 20. С. 207-210.
8. USA Software Copyright. *Innovaccess*: URL http://www.innovaccess.eu/documents/softwareCopyright_0000001105_00.xml.html.
9. Digital Millennium Copyright Act URL: <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c105:H.R.2281>.

Гловацька Олена Петрівна,
студентка групи ПММФз-18-2
Факультету підготовки, перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників
податкової міліції
Університету ДФС України

Науковий керівник:

професор кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України,
к.ю.н., доцент

Амеліна Анна Сергіївна

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

Поняття «міжнародної правової допомоги в кримінальних справах» у сучасному міжнародному праві є предметом правового регулювання низки двосторонніх і багатосторонніх договорів [1, с. 250].

У наукових джерелах під міжнародною правовою допомогою в кримінальних справах розуміється передбачена міжнародним договорами або заснована на умовах взаємності діяльність компетентних органів запитуваної держави з провадження на її території процесуальних дій у зв'язку з використаних органів запитуваної держави із метою надання сприяння в розслідуванні і розгляді кримінальної справи шляхом збирання і надання доказів, виконання процесуальних рішень, забезпечення відшкодування збитку, заподіяного злочином, а також прав і законних інтересів учасників кримінального судочинства, здійснювана незалежно від територіальних меж, особливостей національного законодавства і правозастосовчої практики держав, що співробітничать [2, с. 21].

Різні аспекти міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю були висвітлені в працях Ю.П. Аленіна, А.Б. Антонюк, О.І. Виноградової, Т.С.Гавриш, І.В. Лешукової, В.В. Лисенка, О.М. Лящук, А.Г. Маланюка, Ю.В. Оніщика, П.В. Цимбала, О.В. Узунової, Ю.М. Чорноус та ін. Проте ряд питань все ще залишаються дослідженими фрагментарно та потребують наукового опрацювання, і це в повній мірі стосується і міжнародно-правових основ компетентних органів під час розслідування транснаціональних податкових злочинів.

Основним приводом до взаємодії з компетентними іноземними органами під час розслідування ухилення від сплати податків транснаціонального характеру є запит про міжнародну правову допомогу, тобто прохання суд, прокурора або слідчого за погодженням із прокурором до компетентного

органу іноземної держави про проведення процесуальних дій, що виконується відповідно до норм міжнародного та кримінального процесуального законодавства. Зауважимо, що в міжнародних договорах містяться різні назви запиту про міжнародну правову допомогу, зокрема слідче доручення, судове доручення. Клопотання, прохання.

Варто звернути увагу на те, що основними носіями інформації про вчинення ухилення від сплати податків транснаціонального характеру є документи, які містять результати фінансово-господарської діяльності і обчислення податків. Дослідження матеріальних слідів злочинів дозволяє визначити наявність самого факту вчинення податкового злочину дій, час, місце, коло причетних осіб та ряд інших обставин скоєного злочину. Специфіка виявлення матеріальних слідів ухилень від сплати податків полягає в тому, що в цій діяльності і зданому виду злочинів важливий не тільки і не стільки арифметичний або нормативний аналіз документів, наявність або відсутність на ньому або в ньому матеріального або технічного підроблення, а визначення економічного змісту операцій, відомості про які містяться в документах [4, с. 256].

Тому за потреби отримати при виконанні процесуальних дій за кордоном оригінали документів, які містять результати фінансово-господарської діяльності і обчислення податків, слід зазначити про це прямо в запиті про міжнародну правову допомогу. На таку обставину необхідно звернути особливо увагу, оскільки зазвичай запитувана сторона надає копії документів. Зокрема, відповідно до ч. 3 ст. 3 Європейської конвенції про взаємну допомогу в кримінальних справах 1959 року запитувана сторона може передавати засвідчені копії або засвідчені фотокопії запитуваних матеріалів судової справи або документів, якщо запитуюча сторона чітко не просить передати оригінали. У цьому випадку запитувана сторона докладатиме всіх зусиль для виконання прохання [5].

Отже, міжнародна правова допомога під час розслідування транснаціональних податкових злочинів виражається в діяльності компетентних органів запитуваної сторони. Діяльність же запитуючої сторони полягає лише в надсиланні відповідного запиту, але надання міжнародної правової допомоги під час розслідування ухилення від сплати податків транснаціонального характеру починається вже після отримання такого запиту. До підстав процесуальної взаємодії під час розслідування транснаціональних податкових злочинів, насамперед, слід віднести: наявність розпочатого кримінального провадження в запитуючій державі як злочинне; наявність міжнародного договору; дотримання (гарантування) принципу взаємності у виконанні міжнародно-правових зобов'язань. Дотримання підстав та порядку отримання міжнародної правової допомоги під час розслідування ухилення від сплати податків транснаціонального характеру може дати бажаний ефект і не дозволити злочинним капіталам вільно функціонувати та приносити користь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Оніщик Ю.В. Міжнародне співробітництво у боротьбі з фінансовими правопорушеннями: навчальний посібник. К: Алерта, 2016. 422 с.

-
2. Гавриш Т.С. Теорія та практика міжнародної правової допомоги в кримінальних справах (проблеми сучасного співробітництва України): Монографія. Х.: Право, 2006. 192 с.
 3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. *Голос України*. 2012. № 90-91(5340-5341). С. 9-49.
 4. Оніщик Ю.В. Матеріальні сліди під час розслідування ухилення від сплати податків. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету*. 2014. Серія «Право». Випуск 26. С. 253-256.
 5. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_036.

**Дорошенко Юлія Ігорівна,
Барановська Вероніка Василівна,**
студентки групи ПБ-16-2
Навчально-наукового інституту права
Університету ДФС України

Науковий керівник:

професор кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України,
к.ю.н., доцент

Калганова Олена Анатоліївна

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЩОДО КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ: СУБ'ЄКТИ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ

Корупція та організована злочинність є глобальними проблемами світового співтовариства, що становлять небезпеку для соціально-економічного прогресу будь-якого суспільства. Вона загрожує національній безпеці, системно впливає на формування і діяльність владних інститутів, підриває довіру громадян до влади, завдає значної шкоди справі забезпечення захисту прав і свобод громадян, спричиняє суттєві недоліки в діяльності правоохоронних органів тощо. В Кримінальній конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією наголошено на необхідності здійснювати у невідкладному порядку спільну кримінальну політику, спрямовану на захист суспільства від корупції, включаючи ухвалення відповідних нормативно-правових актів і вжиття превентивних заходів [1]. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією містить положення щодо визнання корупції як фактору, що перешкоджає економічному розвитку та загрожує належному і справедливому функціонуванню країн із ринковою економікою, має негативні фінансові наслідки для громадян, компаній і держав, а також для міжнародних установ [2].

Угодою про асоціацію України з Європейським Союзом також передбачено зосередження зусиль на цьому протиправному діянні. Ст. 22

«Боротьба зі злочинністю та корупцією» є спеціальною нормою, яка зобов'язує сторони співробітничати у боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також з метою її попередження. Таке співробітництво спрямовується на вирішення таких проблем: а) незаконне переправлення через державний кордон нелегальних мігрантів, торгівля людьми і вогнепальною зброєю та незаконний обіг наркотиків; б) контрабанда товарів; в) економічні злочини, зокрема, злочини у сфері оподаткування; г) корупція як у приватному, так і в державному секторах; д) підробка документів; е) кіберзлочинність.

Для досягнення результату передбачається посилити двостороннє, регіональне та міжнародне співробітництво у цій сфері, зокрема, співробітництво із залученням Європолу. Сторони і надалі розвивають співробітництво стосовно: – обміну найкращими практиками, в тому числі щодо методик розслідування та криміналістичних досліджень; – обміну інформацією відповідно до існуючих правил; – посилення потенціалу, зокрема, навчання та, у разі необхідності, обмін персоналом; – питань, пов'язаних із захистом свідків та жертв [3].

Міжнародне співробітництво у сфері запобігання корупції регламентується ст. 70 Закону України «Про запобігання корупції» встановлює, що Україна відповідно до укладених нею міжнародних договорів здійснює співробітництво у сфері запобігання і протидії корупції з іноземними державами, міжнародними організаціями, які здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції. Міжнародна правова допомога та інші види міжнародного співробітництва у справах про корупційні правопорушення здійснюються компетентними органами відповідно до законодавства та міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. У разі якщо міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством про запобігання і протидію корупції, застосовуються правила міжнародних договорів (ст. 71). Законом допускається міжнародний обмін інформацією у сфері запобігання і протидії корупції, зокрема, компетентні органи України можуть надавати відповідним органам іноземних держав та одержувати від них інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, з питань запобігання і протидії корупції з додержанням вимог законодавства та міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України (ч. 1 ст. 71) [4].

З метою боротьби з внутрішньою топ-корупцією в Україні створено Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ), яке є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Завданням НАБУ є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці. Цей орган має досить широке коло повноважень в межах держави, а

також представляє НАБУ у відносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, а також органами іноземних держав, міжнародними та іноземними організаціями тощо (п. 13 ч. 1 ст. 8). До обов'язків НАБУ відноситься, зокрема, здійснення міжнародного співробітництва у межах своєї компетенції відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України (п. 9 ч. 1 ст. 16) [5].

Дієвість зазначених вище положень реалізується на практиці – на підставі укладених домовленостей французьких експертів залучать до розслідування корупційних злочинів в Україні. Оскільки важливим загальним пріоритетом визначається боротьба з корупцією, то країни домовилися спільно боротися з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, та корупційних оборудок колишніх українських чиновників, котрі приховали свої активи у Франції.

Забезпечення міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення покладається на: Міністерство юстиції України – щодо виконання судових рішень, які стосуються конфіскації доходів, одержаних злочинним шляхом; Генеральну прокуратуру України – щодо вчинення процесуальних дій у межах кримінального провадження щодо легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму чи фінансування зброї масового знищення; Службу безпеки України за участю Міністерства закордонних справ України – щодо подання пропозицій до комітетів Ради Безпеки ООН стосовно включення (виключення) фізичних або юридичних осіб до відповідних переліків; Міністерство закордонних справ України – щодо звернення до Комітету Ради Безпеки ООН стосовно отримання дозволу на доступ до активів, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій [6].

В сферу міжнародного співробітництва щодо боротьби з корупцією та поверненням доходів, одержаних злочинним шляхом, залучений спеціальний орган – Держфінмоніторинг України, який має своїм завданням брати участь у міжнародному співробітництві з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та бере участь за дорученням Кабінету Міністрів України у підготовці відповідних міжнародних договорів України. На нього також покладається ведення обліку надісланих і виконаних міжнародних запитів про співробітництво у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; укладати міжнародні договори міжвідомчого характеру з відповідними органами інших держав з питань співробітництва в установленому законом порядку.

Таким чином, можна зробити висновок, що міжнародне співробітництво під час протидії корупційних правопорушень здійснюється як центральними органами, так і безпосередньо правоохоронними органами на місцях, які здійснюють розслідування. Однак очевидним є розгалуженість такої системи,

неузгодженість дій, відсутність централізованого скерування запитів та одержання відповідей може призвести до витоку інформації або унеможливлення її синтезу в рамках одного кримінального провадження. Дискусійним залишається питання про чинність міжвідомчих договорів, укладення яких узгоджується з Міністерством закордонних справ, оскільки, відповідно до ст. 9 Конституції України, частиною національного законодавства України є чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана лише Верховною Радою України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 р. № ETS173 // Відомості Верховної Ради України. 2007. № 47. Ст. 497.
2. Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією від 04.11.1999 р. // Офіційний вісник України. 2006. № 9. Ст. 266.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27.06.2014 р. // Офіційний вісник України. 2014. № 75. Т. 1. Ст. 83.
4. «Про запобігання корупції»: Закон України від 14.10.2014 р. // Голос України. 2014. № 206.
5. «Про Національне антикорупційне бюро України»: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII // Голос України. 2014. № 206.
6. «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII // Голос України. 2014. № 216.

Заруба Петро Іванович,
суддя Дарницького районного суду
міста Києва, к.ю.н., с.н.с.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ШАХРАЙСТВУ З ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ

Фінансова система будь-якої країни є найважливішим елементом ринкового господарства. Всебічне забезпечення безпеки кредитно-фінансової сфери як найважливішого компонента економічної безпеки України в цілому входить до числа основних функцій нашої держави. Безумовно, невід'ємним і дієвим інструментом цього напрямку діяльності є заходи кримінально-правового характеру. Специфіка економічної ситуації в Україні полягає в тому, що значна частина фінансово-правових інститутів практично не може ефективно функціонувати без кримінально-правового забезпечення. При цьому мова йде не тільки про захист бюджетних інтересів держави, а й про забезпечення інтересів вкладників та акціонерів, а також про охорону законних

інтересів фінансових установ від осіб, які обманним шляхом заволоділи кредитами або не бажають їх повертати, в тому числі і у разі помилкового банкрутства, від так званих фіктивних підприємців, від власних безчесних керівників, які об'єдналися в організовані групи шахраїв.

Економічні злочини є небезпечними, оскільки вони істотно впливають на загальний рівень злочинності, провокуючи, в тому числі, насильницькі дії, пов'язані з перерозподілом власності, встановленням та перерозподілом сфер впливу.

Серед латентних злочинів достатньо великий відсоток припадає на економічні, значне місце серед яких належить шахрайству в усіх його проявах. Постійний розвиток ринку призводить до появи нових видів шахрайського обману, таких як банківське шахрайство (розкрадання у вигляді отримання кредиту обманним шляхом), комп'ютерне шахрайство, страхове шахрайство, шахрайство при операціях з нерухомістю, шахрайство в малому бізнесі тощо. Шахрайство поширилося на всі види комерційної, підприємницької, фінансової, банківської, бюджетної, кредитної та іншої діяльності державних і приватних установ та організацій. Різні види шахрайських операцій здійснюються з державною і приватною власністю, власністю акціонерів, державним майном [1, с. 232].

Шахрайство є «нестандартним» злочином проти власності, оскільки відповідно до Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 06.11.2009 р. №10 обов'язковою ознакою шахрайства є добровільна передача потерпілим майна або права на нього [2].

Визначення шахрайства можна поділити умовно на два види. Перший вид базується на кримінально-правовому розумінні шахрайства як конкретного складу злочину, відповідальність за який передбачено ст. 190 Кримінального кодексу України (далі за текстом – КК України). Цей підхід збігається із визначенням шахрайства, зазначеним у КК України. Відповідно до норм національного законодавства України шахрайство є злочином проти власності, об'єктивна сторона якого полягає у заволодінні чужим майном шляхом обману або зловживання довірою. Враховуючи ці ознаки, шахрайство розмежовується з іншими злочинами проти власності, наприклад, крадіжкою тощо. Однак вказівка на способи заволодіння майном, які притаманні шахрайству, містяться і в інших статтях КК України (наприклад, ст. ст. 142, 143, 144, 149, 157, 173 та ін.), а про шахрайство як форму об'єктивної сторони окремих злочинів зазначається у ст. ст. 222, 262, 308, 312, 320, 410 КК України.

У ст. 222 КК України (Розділ VIII «Злочини у сфері господарської діяльності») передбачена відповідальність за спеціальний вид шахрайства – шахрайство з фінансовими ресурсами. Цей вид правопорушення передбачає надання завідомо неправдивої інформації органам державної влади чи місцевого самоврядування, банкам або іншим кредиторам з метою одержання субсидій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків у разі відсутності ознак складу злочину проти власності [3].

Другий вид припускає більш широке трактування категорії «шахрайство» і

не зводиться до розуміння останнього як конкретного складу злочину. Оскільки у широкому розумінні ознаки даного правопорушення притаманні низці кримінально-караних діянь, які хоч і не спрямовані на заволодіння чужим майном, але механізм яких становлять шахрайські прийоми. Оскільки до шахрайства, в широкому розумінні відносяться також: будь-яке заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою; ухилення від оподаткування, обман покупців, замовників; фіктивне підприємство, кримінальне банкрутство; заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем [1, с. 233].

В наш час шахрайство стало більш витонченим і набуло яскраво вираженого інтелектуального характеру. Наприклад, активно використовуються при здійсненні злочинів банківські документи, кредитні картки, засоби зв'язку і оргтехніка, Інтернет-простір. Злочини частіше носять багатоепізодний характер, вчиняються організованими групами, які мають розгалужені зв'язки не лише на території України, але й за кордоном, з розподілом ролей, використанням корумпованих зв'язків і сучасних інформаційних технологій. Організаторами добре замаскованих і ретельно підготовлених кримінальних правопорушень виступають особи, які мають глибокі економічні знання і практичний досвід, широкі зв'язки в структурах державної влади. Створюються ефективні системи легалізації доходів, отриманих від злочинної діяльності. «Відмиті» кошти вводяться в економічний оборот, інвестуються в бізнес, нелегально вивозяться за кордон.

У сучасних умовах також досить часто виявляють факти штучного створення доказів та ініціювання початку кримінального провадження за ознаками шахрайства з фінансовими ресурсами з метою прибрати конкурента або «неугодного» чиновника, звільнити місце для «потрібної» людини. Нерідко цьому сприяють окремі несумлінні співробітники правоохоронних органів. Викладені обставини значною мірою зумовлюють коло криміналістичнозначущих проблем, пов'язаних із забезпеченням ефективного виявлення і розслідування шахрайства з фінансовими ресурсами [4, с. 371].

Враховуючи, що українське законодавство не встигає за змінами, що відбуваються в фінансово-економічній сфері, застосовувані сьогодні правоохоронними органами механізми ще не повною мірою враховують стан і тенденції розвитку фінансової злочинності і тому потребують вдосконалення.

Разом з тим, аналіз стану, що склався на теперішній час в економіці України, свідчить про значний вплив криміногенних факторів на стан і перспективи розвитку нашої держави. Динаміка і спрямованість кримінальних процесів в економіці зумовлені інституційними перетвореннями, в тому числі реформуванням відносин власності, котрі відбуваються в обстановці недостатнього правового регулювання господарських відносин, що об'єктивно зумовлює зростання кількості економічних злочинів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Чернишов Г. М. До питання про визначення фінансового шахрайства //

-
- Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014. №26. С. 230-234.
2. Про судову практику у справах про злочини проти власності : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листоп. 2009 р. №10. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09> (дата звернення: 03.05.2019).
 3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 03.05.2019).
 4. Охрімчук Т. В. Криміналістична характеристика шахрайства з фінансовими ресурсами // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика).2010. № 23. С. 369-374.

**Пугач Ірина Олександрівна,
Федоряка Максим Юрійович,**
курсанти взводу ПМПФ-16-3
Факультет підготовки, перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників
податкової міліції
Університету ДФС України
Науковий керівник:
старший викладач кафедри
фінансових розслідувань
Факультету підготовки, перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників
податкової міліції
Університету ДФС України
Домбай Марина Миколаївна

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ НЕДОТОРКАНОСТІ ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО ВОЛОДІННЯ ОСОБИ

Основний закон України гарантує кожній окремій людині недоторканність житла, недопущення проникнення до житла або до іншого володіння особи, проведення в них або огляду, або обшуку без вмотивованого рішення суду [1]. Окрім того, Конституція України обумовлює Україну як демократичну, соціальну, правову державу, головним обов'язком якої є утвердження й забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Визначені конституційні права й свободи осіб забезпечуються під час кримінального провадження. Відповідно до ст. 13 Кримінального процесуального кодексу України, не допускається проникнення до житла чи іншого володіння особи, здійснення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим судовим рішенням, окрім випадків, передбачених КПК України. А саме якщо ці випадки пов'язані із:

а) врятуванням життя людей чи майна (при цьому загроза життю чи майну повинна бути реальною: крики про допомогу, постріли, погрози нападників

тощо);

б) безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину (переслідування «по гарячих слідах») [2, с. 38].

Актуальність теми дослідження полягає в визначенні окремих проблем, котрі виникають під час здійснення певних слідчих (розшукових) дій, таких як проведення обшуку житла чи іншого володіння особи.

В юрисдикційній літературі деякі аспекти проведення огляду й обшуку житла чи іншого володіння особи були об'єктом досліджень зокрема вітчизняних та зарубіжних дослідників, а саме: В. Г. Гончаренка, Є. М. Блажівського, О. Л. Булейко, Г. Ф. Горського, М. М. Гродзинського, Ю. П. Аленіна, М. Є. Шумила О. М. Бандурки А. Ф. Коні, Л. Д. Удалової, В. Ю. Шепітько, В. Т. Маляренка, М. М. Михеєнка, С. Я. Лихової, Є. Д. Лук'янчикова, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, Ю. Є. Полянського, Г. Ю. Рунова, В. Я. Тація. В цей же час ці проблемні питання в різних наукових дослідженнях розглядаються фрагментарно, здебільшого в рамках загальних питань організації розслідування або на рівні незалежних криміналістичних методик. Після того як був прийнятий КПК України у 2012 р., в юридичній літературі були майже відсутні дослідження, в яких було б досліджено чіткі концептуальні питання проведення огляду й обшуку житла чи іншого володіння особи.

Здебільшого багато положень, які регулюють підстави та порядок здійснення слідчих (розшукових) дій, що обмежують право на недоторканність житла й іншого володіння особи (ст.ст. 233, 234 та інші КПК України 2012 р.), мають не правила, а в більшості винятки з конституційної потреби про недоторканність житла. Для розкриття визначення права особи на недоторканність житла та іншого володіння варто впровадити дослідження положень КПК України та кримінально-процесуального закону різних країн пострадянського простору.

Право особи на недоторканність житла було та є закріпленим в багатьох міжнародних документах із прав людини: у ст. 12 Загальної декларації прав людини 1948 р., ст. 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., ст. 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р. тощо. Будь-яка країна, що говорить про демократичні принципи здійснення правосуддя, бажає, щоб ці міжнародні положення, чітко та хронологічно відзеркалювались в її законодавстві.

Доцільно зазначає В. Новіков, що захист і свобода людини та громадянина працює на двох рівнях: в першу чергу, права людини охороняються національним законодавством, в другу чергу на досить високому рівні – міжнародно-правовими актами [3, с. 68].

У ст. 17 КПК Республіки Казахстан закріплено, що житло є недоторканим, а проникнення до житла поза волею осіб, які там проживають, реалізація його огляду й обшуку може бути допущеною виключно у випадках і в порядку, установлених законом [4].

У ст. 12 КПК Республіки Молдова визначено про те, що недоторканність житла гарантується законом, а от під час кримінального судочинства взагалі

ніхто не має права проникати в житло без волі осіб, які в ньому проживають чи його займають, інакше як у випадках і в порядку, передбачених КПК [5].

Чіткою підставою для огляду є надання достатніх відомостей, які говорять про можливість досягнення його цілі. При наявності потрібних даних, що свідчать про необхідність проведення огляду, слідчий або прокурор приймає рішення про його проведення. Загалом це рішення спеціально не фіксують. У випадку коли потрібно здійснити огляд житла чи іншого володіння особи, обов'язково потрібно дотримуватися вимог ст. 233, 237 КПК України. Тоді коли особу злочинця не виявлено, оперативне та якісне проведення огляду місця події є гарантом розкриття кримінальних правопорушень по гарячим слідам і подальшого успішного досудового розслідування в кримінальному провадженні так як під час огляду місця події слідчий досліджує слідову картину, виявляє сліди кримінального правопорушення, які можуть вказати на особу, яка його скоїла.

Варто звернути увагу на думку О. А. Колесникова про те, законодавцю потрібно чітко обумовити процесуальний статус понятих, закріпити систему гарантій прав, свобод та обов'язків особи, яку залучають до проведення слідчої діяльності як понятого, і при цьому установити відповідальність за відмову від участі в слідчій дії як понятого без поважних на те причин [6, с. 43]. Досить важливим є нормальне врегулювання проблем, які пов'язані із проведенням процесуальних, в тому числі примусових дій у житлі чи іншому володінні особи. Такою слідчою дією є обшук, схожий до слідчого огляду. В цих випадках слідчий проводить огляд місцевості, приміщень а також інших об'єктів із завданням виявлення, фіксації й вилучення різних, окремих матеріальних джерел криміналістичної інформації.

Погоджуємося з думкою О. В. Швидкової про те, що суперечливість різних норм КПК України влаштовує достатню шкоду прилученню працівників оперативних підрозділів до здійснення слідчих (розшукових) дій із метою надання допомоги слідчому та для усунення правової невизначеності. Таким чином, доцільно доповнити ч. 2 ст. 40 КПК України пунктом, відповідно до якого слідчий має право повноваження залучати співробітників оперативних підрозділів для надання допомоги під час здійснення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, в особливості під час огляду й обшуку [7, с. 382].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР : за станом на 6 жовт. 2013 р. № 586-18. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : [наук.- практ. комент.] : у 2 т. за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Х. : Право, 2012. 844 с.
3. Новиков В. Право гражданина на неприкосновенность жилища. Уголовное право. 1999. № 1. С. 68–69.
4. Уголовно - процессуальный кодекс Республики Казахстан от 13 дек. 1997 г.

- № 206-I. URL : https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1008442.
5. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова. – Кишинев, 2003.
 6. Актуальні питання розслідування злочинів / уклад. Л. М. Кирій. МВС України. К., 2013. 253 с.
 7. Швыдкова Е. В. Процессуальные полномочия оперативных подразделений на стадии досудебного расследования // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия: Юридические науки. 2013. Т. 26 (65). № 2–1. Ч. 2. С. 377–383.

Мільченко Наталія Сергіївна

студентка групи ПБ-15-6

Навчально-наукового інституту права
Університету ДФС України

Науковий керівник:

професор кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України,
к.ю.н., доцент

Калганова Олена Анатоліївна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З ЕКОНОМІЧНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Економічна злочинність є негативним та загрозливим явищем для України як для самостійної, незалежної та молоді суверенної держави. Існуючі довгий час недосконалі економічні відносини використовуються злочинцями для паразитування на тілі суспільства, забезпечення значних власних матеріальних надходжень за рахунок несплати податків, корупції, шахрайства з фінансовими ресурсами, легалізації шляхом «відмивання» грошових коштів, здобутих злочинним шляхом, заняття забороненими видами господарської діяльності, безпосередніх зазіхань на усі форми власності та вчинення інших злочинів економічної спрямованості. Безумовно, що такі діяння не повинні і не залишаються без належного реагування з боку держави, вони зобов'язують її правоохоронні органи вести безкомпромісну боротьбу з ними.

Економічній безпеці як пріоритету державної політики присвятили численні теоретичні дослідження як вітчизняні вчені, серед яких, Б. Губський, Т. Ковальчук, М. Корецький, О. Кириченко, Я. Жаліло., Л. Яремко, так і зарубіжні – К. Баррета, К. Богданова., О. Одума, Н. Фурса та інші

Злочини проти фінансових інтересів, як в Україні, так і у світі, є виявами так званої транснаціональної злочинності. Тому протидія таким явищам повинна бути консолідованою та системною. Сучасна практика протидії злочинності неможлива без активного використання економічних знань. Злочинним посяганням, що можуть зачіпати фінансові інтереси, притаманні

такі риси: 1) маскуванню під законну економічну діяльність; 2) здатність злочинців пристосовуватися до нових форм і методів підприємницької діяльності; 3) обізнаність щодо ринкової ситуації; 4) використання прогалин чинного законодавства, яким урегульовано фінансову діяльність.

В механізмі виявлення й розслідування економічних злочинів присутнє дослідження фінансової інформації, що характеризує злочинну діяльність. Так, на стадії виявлення злочинів використовується фінансовий моніторинг сумнівних фінансових операцій, проводиться дослідження (перевірки, ревізії) фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. На стадії розслідування злочинів важливе значення має своєчасне призначення й проведення судово-бухгалтерських експертиз, залучення фахівця-економіста до проведення слідчих дій тощо. Фінансові розслідування займають свою відповідну нішу в правоохоронній діяльності та забезпеченні економічної безпеки [1].

Проникнення в легальний бізнес доходів, отриманих незаконним шляхом, становить серйозну небезпеку для національної економіки будь-якої країни, зумовлює суттєву залежність економічної системи від злочинних надходжень і сприяє встановленню контролю злочинних угруповань над найбільш привабливими галузями національної економіки. У «Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму на період до 2015 року», що затверджена Кабінетом Міністрів України в березні 2011 р., відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, було визнано системною загрозою для фінансових ринків і національної економіки України в цілому [2].

Основною складовою системи протидії легалізації коштів, отриманих незаконним шляхом, є система державного фінансового моніторингу. Вона має, з одного боку, відповідати міжнародним вимогам, а з другого – максимально враховувати існуючу фінансову систему, соціально-економічні і культурні особливості, правові та правоохоронні традиції держави.

Сучасний стан державного будівництва в Україні тісно пов'язаний з освоєнням зарубіжного досвіду державного управління в організації правоохоронної діяльності, в тому числі по боротьбі зі злочинністю у сфері економічних відносин, тому що економічна злочинність має тяжкі наслідки для будь-якого суспільства.

Досвід США у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) злочинних прибутків свідчить про таке. В США було розширено законодавче визначення легалізації злочинних прибутків і тепер злочином визнається проведення самої операції з коштами сумнівного походження, незалежно від факту доказування предикатного злочину. Кримінальна відповідальність за легалізацію злочинних прибутків в США встановлена як на федеральному рівні, так і в кожному окремому штаті. Окрема відповідальність встановлення і за так зване «структурування» – розподіл великої суми грошей на дрібні суми з метою уникнути перевірок з боку уряду. Така діяльність розцінюється як введення в оману з метою приховати підозрілі трансакції [3, с. 154].

Основним нормативним актом у сфері протидії відмивання коштів у

Польщі є закон від 16 листопада 2000 р. «Про протидію відмиванню грошей та фінансуванню тероризму». Вчинення злочину щодо легалізації будь-яких активів, отриманих у незаконний спосіб, карається позбавленням волі від 6 місяців до 10 років, передбачається конфіскація майна. Нормативна сума моніторингу становить еквівалент 15 тис. євро. Уповноваженим органом Польщі в системі державного фінансового моніторингу є Генеральний інспектор фінансової інформації (Generalny Inspektor Informacji Finansowej – GIIF), підпорядкований Міністерству фінансів. Мета GIIF – отримання, збирання, обробка та аналіз інформації для запобігання легалізації активів незаконного або невизначеного походження, та запобігання фінансуванню тероризму [4, с. 34].

Крім фінансових інститутів, суб'єктами фінансового моніторингу виступають також юристи, аудитори, податкові консультанти, установи, чия діяльність пов'язана з електронними платежами, іноземні юристи, які надають правову допомогу на незалежній основі, посередники у бізнесі з нерухомістю, юридичні радники, що практикують за межами трудових відносин. Вони мають інформувати GIIF про операції, для проведення яких використовуються засоби, що, ймовірно, походять від незаконних або невизначених джерел незалежно від вартості і характеру операції [4 с.35].

Досвід Великобританії в сфері протидії легалізації злочинних прибутків, свідчить про те, що кожен банк має уповноваженого співробітника, відповідального за дотримання вимог банківського законодавства в сфері протидії легалізації злочинних прибутків. Щороку уповноважений співробітник повинен проходити перепідготовку з питань нового законодавства, засобів і методів протидії в цій сфері. Співробітник банку, який не вжив відповідних заходів з протидії відмиванню грошей, несе відповідальність за кримінальним законодавством [5, с. 183].

Отже, обов'язковим елементом системи протидії фінансовим злочинам, що зачіпають інтереси України та інших країн, має стати формування законодавчої бази, що сприяло б урегулюванню економічних відносин і дієвому захисту всіх форм власності, упровадженню чіткого механізму реального контролю за доходами всіх громадян через систему електронного декларування, що в умовах тіньової економіки ринкових відносин дасть змогу відслідковувати законність походження майнових і грошових коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Економічна злочинність: причини поширення і шляхи подолання. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:vjGkGgtC76YJ:irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21 (дата звернення: 24.04.2019).
2. Про затвердження плану заходів на 2015 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Постанова Кабінету Міністрів України та Національного банку України від 11 берез. 2015 р. № 99. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99-2015-%D0%BF> (дата звернення: 24.04.2019).

3. Кравчук С. В. Прийняття і реалізація концепції боротьби зі злочинністю у сфері економіки – шлях до припинення економічної злочинності. *Право України*. 2010. № 7. С. 151–156.
4. Половинський Л. В. Протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: міжнародний та вітчизняний досвід. *Економіка. Фінанси. Право*. 2008. № 5. С. 33–35
5. Журавель М. І. Міжнародні правові аспекти боротьби з легалізацією доходів здобутих злочинним шляхом. *Часопис Київського університету права*. 2010. №1. С. 280–286.

Кушнір Зоряна Олександрівна,
студентка групи ПБК-16-7
Навчально-наукового інституту права
Університету ДФС України

Науковий керівник:

професор кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України,
к.ю.н., доцент

Калганова Олена Анатоліївна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЩОДО ПОВЕРНЕННЯ АКТИВІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Повернення активів є важливою складовою системи ефективної протидії корупції, відмиванню коштів та організованій злочинності. Воно дозволяє позбавити злочинців їх незаконно одержаних доходів і, таким чином, є одним з інструментів запобігання вчиненню нових корупційних правопорушень. Для України протидія корупційним та іншим злочинам є одним з ключових напрямів державної політики і забезпечення національної безпеки та економічного зростання. Україна взяла на себе міжнародні зобов'язання активно боротися проти корупції, відмивання коштів та організованої злочинності. Україна є стороною більшості основних міжнародних договорів у цій сфері, у тому числі укладених під егідою ООН та Ради Європи

Протягом I кварталу 2019 року кількість отриманих Держфінмоніторингом повідомлень про фінансові операції збільшилась на 18,71 % у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Саме тому важливе місце в цій діяльності належить Держфінмоніторингу, який виявляє підозрілі 221 фінансові операції та здійснює взаємодію із зарубіжними та міжнародними організаціями щодо розшуку фінансових активів [1].

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації

(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», Держфінмоніторинг без рішення суду за своєю ініціативи може заблокувати кошти на банківських рахунках на 5-30 днів [2]. Проте більшість із заблокованих Держфінмоніторингом активів розблоковують через несвоєчасність їх арешту або відсутність достатніх доказів. Тому беззаперечною умовою успіху в поверненні злочинних активів є взаємодія правоохоронних органів, суду й органів виконавчої влади.

Починаючи з 2014 року Україна реалізувала низку важливих реформ у сфері протидії корупції ті відмиванню незаконно одержаних активів, а саме: ухвалення нового законодавства щодо протидії корупції, особливостей досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень; створення спеціалізованих органів, які займаються виключно розслідуванням злочинів вказаної категорії, органи, які покликані попереджувати вчинення таких злочинів, а також спеціалізовані судові органи, які займаються розглядом кримінальних проваджень вказаної категорії; забезпечення відкриття для публічного доступу інформації про доходи, витрати та власність державних службовців; забезпечення розкриття інформації про кінцевих бенефіціарних власників юридичних осіб, зареєстрованих в Україні та передачу до Глобального реєстру бенефіціарних власників, який створюється в рамках міжнародного проекту OpenOwnership, даних українського Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань про бенефіціарну власність.

Крім того, було створено нові спеціалізовані органи, які займаються кримінальним переслідуванням виключно корупційних кримінальних правопорушень (Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура), а також орган з розшуку і управління конфіскованими злочинними доходами (Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів). Окрім того, було створено Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) як орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.

Позитивним моментом можна вважати створення Національного агентства України з питань виявлення, розшуку й управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (Національне агентство). Це - державний орган, діяльність якого спрямована на виявлення, розшук та управління активами, здобутими злочинним шляхом [3]. Аналогічні органи діють у Франції, Румунії, Бельгії, Нідерландах, США, Великій Британії, Ірландії тощо. Проте зазначені функції Національне агентство виконує лише на підставі звернення слідчого, детектива, прокурора, суді (слідчого судді), відповідно права ініціювати або проводити самостійно виявлення та розшук фінансових активів немає.

Складність повернення активів полягає в тому, що часто виникає необхідність направлення запитів правоохоронцям інших держав. Цей обмін запитами, як показує практика, може тривати роками (а країни Південної Америки, Африки, Арабські країни можуть взагалі не відповідати на запити

України). Саме відсутність у законодавстві іноземних держав строку для надання відповіді на запит України є причиною тривалих зволікань у пошуку кримінальних коштів. Здебільшого це зумовлено відсутністю зацікавленості країни в поверненні фінансових активів до України. Таких проблем можна уникнути лише шляхом підписання угод про співпрацю в частині розшуку та повернення фінансових активів, здобутих злочинним шляхом. Наприклад, у серпні 2014 р. було підписано угоду про співробітництво між Генеральною прокуратурою України та Міжнародним центром з повернення активів Базельського інституту управління. Зазначений центр є одним із підрозділів Базельського інституту управління, що спеціалізується на зміцненні потенціалу країн щодо повернення вкрадених активів, приділяючи особливу увагу фінансовим розслідуванням і методиці відстеження активів, наданню взаємної правової допомоги та міжнародному співробітництву під час розслідування справ, пов'язаних із корупцією та відмиванням коштів [3].

Україна бере участь в роботі міжнародних механізмів щодо сприяння міжнародній співпраці у сфері повернення активів, у тому числі в Камденській міжвідомчій мережі з питань повернення активів (CARIN), Ініціативі контактних осіб з повернення активів, що підтримується Інтерпол та StAR. Наша держава підтримує ініціативний підхід по повернення активів та співпрацю між правоохоронними органами ще до того, як надійде запит про взаємну правову допомогу. Співпраця, що відбувається до етапу надання взаємної правової допомоги, допомагає заощадити час та значно збільшує шанси успішного завершення розслідувань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державна служба фінансового моніторингу України. URL: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=83&art_id=30751&lang=uk (дата звернення: 24.04.2019).
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1702 // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 50-51. Ст. 2057. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18> (дата звернення: 24.04.2019).
3. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10 листоп. 2015 р. № 772-УІІ // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19> (дата звернення: 22.04.2019).
4. Угода про співробітництво між Генеральною прокуратурою та Міжнародним центром з повернення активів Базельського інституту управління // Офіційний сайт Генеральної прокуратури України. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=pu%D0%ABicat%D1%8Ens&_t=rec&id=142546 (дата звернення: 22.04.2019).

Фролов Сергій Олександрович,
студент групи ПММКз-18-1
Факультету підготовки, перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників
податкової міліції
Університету ДФС України

Науковий керівник:
доцент кафедри фінансових розслідувань
Факультету підготовки, перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників
податкової міліції Університету ДФС,
к.ю.н.

Падалка Андрій Миколайович

МІЖНАРОДНА СИСТЕМА ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом на сьогодні є одним із основних напрямків діяльності організованих злочинних угруповань і злочинних організацій, яке має транснаціональний характер і тягне за собою спричинення тяжких наслідків для економіки більшості держав світової спільноти.

Не підлягає сумніву той факт, що легалізація злочинних доходів стала глобальною загрозою економічної і політичної безпеки, у зв'язку з чим цей вид злочинної діяльності перебуває в центрі уваги правоохоронних і фінансових органів більшості держав. Останні, у свою чергу, потребують прийняття узгоджених заходів щодо протидії цьому явищу як на національному, так і на міжнародному рівні.

На сьогодні в світі створено систему міжнародних і регіональних організацій з протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. До них належать:

- FATF (ФАТФ) – Міжнародна міжурядова організація по розробці фінансових заходів протидії легалізації (відмиванню) коштів;
- APG - Азіатсько-Тихоокеанська група по боротьбі з відмиванням грошей;
- GAFISUD – Група з розробки заходів боротьби з відмиванням грошей у Південній Америці;
- CFAATF – Карибська група з розробки заходів боротьби з відмиванням грошей;
- MONEYVAL – Спеціальний комітет експертів Ради Європи з оцінки заходів боротьби з відмиванням грошей;
- ESAAMIG – Південно-Східна Африканська група по боротьбі з відмиванням грошей.

Для узгодження діяльності з протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, міжнародною спільнотою було розроблено цілу

низку міжнародно-правових актів:

- Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, від 19 грудня 1988 року;
- Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 8 листопада 1990 року;
- Директива Ради Європи «Про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей», прийнята в 1991 році;
- Міжнародна конвенція ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму від 8 червня 2000 року;
- Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року;
- Типовий закон про відмивання грошей, отриманих від наркотиків;
- Типова угода ООН про групу по боротьбі з відмиванням грошей, отриманих від незаконного обігу наркотиків;
- Рамкове рішення Ради Європи про відмивання грошей, ідентифікацію, відстеження, замороження, арешт та конфіскацію знарядь злочинів і доходів від них від 26 червня 2001 року;
- Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (розроблено FATF).

У сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, найактивнішою сьогодні на міжнародній арені є FATF (ФАТФ). FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering) – міжнародна організація, яка створена відповідно до рішення саміту «великої сімки» в Парижі у 1989 році як реакція на зростаюче занепокоєння рівнем відмивання (легалізації) коштів.

При визначенні стратегії FATF акцент було зроблено на таких основних компонентах: розробленні міжнародних стандартів у боротьбі з відмиванням злочинних доходів, розвитку надійних та ефективних регіональних органів, організованих за тими ж принципами, що і FATF, та розширенні співробітництва з відповідними міжнародними організаціями (FATF підтримує контакти з ООН, Радою Європи, Всесвітнім банком, Європейським банком реконструкції і розвитку, Міжнародним валютним фондом, Інтерполом, Радою з митного співробітництва та іншими міжнародними організаціями).

Активізують свою діяльність у цьому напрямку і правоохоронні системи розвинених держав, які надають один одному ефективну допомогу у розслідуванні кримінальних справ, розшуку та екстрадиції небезпечних злочинців. Світове співробітництво в боротьбі зі злочинністю вже немислиме без такої організації, як Інтерпол, який став координатором дій правоохоронних органів держав, що входять до нього. Активні зусилля в боротьбі з транснаціональною злочинністю нарощують і інші міжнародні організації, наприклад Європол.

Особливістю діяльності FATF є те, що ця організація не має чітко визначеного статуту або необмеженої тривалості свого існування. Міжнародна група здійснює свою діяльність на основі спеціального мандата, який видається на п'ять років.

У квітні 1990 року FATF оприлюднила «Сорок рекомендацій з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей». Цей документ являє собою всебічний план дій, який має забезпечити боротьбу проти відмивання коштів. Рекомендації містять необхідну сукупність контрзаходів проти відмивання коштів, які охоплюють злочинні прояви в системі правосуддя і правозастосовну діяльність, фінансову систему і її регулювання, міжнародну співпрацю. «Сорок рекомендацій...» були визнані та прийняті багатьма міжнародними організаціями. Вони базуються на принципах, які повинні бути покладені в основу боротьби з відмиванням коштів, при цьому гнучкість цих принципів дає змогу їх реалізовувати з урахуванням специфічних обставин і конституційної побудови країни. Структурна будова FATF має такий вигляд: секретаріат, президент, спеціалізовані служби, фінансовий форум і тимчасові групи. Рішення, які приймаються секретаріатом, відображаються на папері і базуються на письмових або усних заявах від делегацій. Усі члени активно працюють, щоб досягти домовленості з багатьох проблем, над якими вони працюють. Офіційними мовами FATF є англійська і французька. Президент призначається для головування у FATF терміном на один рік з числа посадових осіб найвищого рівня з країн-членів. Фінансовий форум збирається кожні два роки з метою обговорення стану фінансового сектора послуг та інших сумісних професійних чи ділових інтересів, а також для обговорення тем загального занепокоєння. Тимчасові групи досліджують спеціальні теми, що потребують детальнішого аналізу в рамках повних зустрічей FATF. Такі групи мають спеціальні мандати і звітують на кожній повній зустрічі про результати своєї роботи. Спеціалізовані служби є складовими секретаріату цільової групи і допомагають президенту. Ці служби, як і сам секретаріат, розміщені в штабі Організації економічного співробітництва і розвитку в Парижі. Хоча секретаріат FATF базується в штабі ОЕСР, FATF є незалежною міжнародною організацією. Результати своєї діяльності FATF публікує у щорічних звітах, які мають назву «Звіт про типології відмивання грошей» і в яких відображено схеми відмивання грошей, що використовуються у світовій практиці.

Проблема протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, набула актуальності у всьому світі. У зв'язку з цим розроблено широку нормативно-правову базу та впроваджено різноманітні заходи з протидії на міжнародному рівні, удосконалено національні правові бази різних країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Біленчук П.Д. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. Д. Біленчук, А. П. Гель, Г. С. Семаков. К. : МАУП, 2007. 512 с.
2. Марчук Р.П. Боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму. Міжнародні нормативно-правові акти та стандарти : навч. посібник / Р. П. Марчук, О.І. Попов, В. А. Онисьєв. К. : Міжнар. Агенція «БІЗОН», 2008. 384 с.

Чопко Назарій Михайлович,
студент групи ПММФЗ-18-1
Факультету підготовки, перепідготовки
та підвищення кваліфікації працівників
податкової міліції
Університету ДФС України

Науковий керівник:
професор кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України,
к.ю.н., доцент
Амеліна Анна Сергіївна

НЕЗАКОННЕ ВИГОТОВЛЕННЯ, ЗБЕРІГАННЯ, ЗБУТ АБО ТРАНСПОРТУВАННЯ З МЕТОЮ ЗБУТУ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ ТА ЗАКОНОДАВСТВОМ ОКРЕМИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Одним із злочинів, що посягає на економіку держави, а точніше на суспільні відносини у сфері державного регулювання оподаткування і формування прибуткової частини державного бюджету та у деяких випадках на здоров'я людини, є незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Порівняльне правознавство у сфері кримінального права (а в нашому випадку порівняльно-правового дослідження злочину, передбаченого ст. 204 КК України та аналогічних діянь за кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав) має не аби яке значення, адже шляхом порівняння можливо виявити певні переваги і недоліки законодавства України та беручи до уваги зарубіжний досвід – удосконалити правову систему нашої держави, шляхом імплементації і гармонізації вітчизняного законодавства із законодавством зарубіжних країн.

Проблемні питання, пов'язані із злочином незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів, розглядалися у працях таких науковців, як: Маліновський А.А., Нарсесян А.А., Дуслев Р.Н, Жалінський А.Е., Додонов В.М., Хавронюк М.І., Савченко А.В., та ін., але зважаючи на це, зазначена тема потребує більш детального вивчення та обговорення.

Найбільш детально порівняльний аналіз положень вітчизняного і зарубіжного законодавства з приводу злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів було викладено Гмиріним А.А. у своїй дисертації та тему: «Кримінально-правова характеристика злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України)», де він вказав, що аналіз злочину, передбаченого ст. 204 КК України дає підстави

стверджувати, що основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони належного, тобто встановленого чинним законодавством України, справляння акцизного збору з підакцизних товарів до Державного бюджету, додатковим безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони життя та здоров'я людей-споживачів підакцизних товарів [1, с. 194].

Натомість злочин, передбачений ст. 171-1 КК РФ «Виробництво, придбання, зберігання, транспортування або збут немаркованих товарів і продукції» свідчить, що безпосереднім об'єктом цього злочину є встановлений відповідними нормативними актами порядок виробництва, придбання, зберігання, транспортування з метою збуту або збут немаркованих товарів і продукції, які підлягають обов'язковому маркуванню марками, захищеними від підробок [2, с. 4]. У ст. 213-1 Азербайджанської Республіки безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що забезпечують обіг продукції (товарів) законний обіг товарів, які підлягають маркуванню акцизною маркою [5]. У ст. 200 КК Грузії, яка має назву «Випуск, зберігання, реалізація або перевезення акцизного товару, що підлягає маркуванню без акцизної марки» [6]. Безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини з належного обігу товарів, що підлягають обов'язковому маркуванню акцизною маркою [6]. Ст. 393 Пенітенціарного кодексу Естонії, яка має назву «незаконні дії з товарами, у відношенні яких застосовуються митні пільги із акцизним товаром», яка свідчить, що безпосереднім об'єктом цього злочину є належне справляння митного або акцизного збору [3]. Слід звернути увагу, що аналіз об'єктів злочинів, за якими проводиться порівняльно-правове дослідження не мають істотних розходжень, але характеризуються специфікою волі того чи іншого законодавця.

У своїй праці, Гмирін А.А. визначив, що більшу цінність представляють предмет та об'єктивна сторона досліджуваних злочинів. Так, за чинним законодавством України до підакцизних товарів належить: 1) етиловий спирт; 2) інші спиртові дистиляти; 3) алкогольні напої; 4) пиво; 5) тютюнові вироби; 6) тютюн; 7) промислові замітники тютюну; 8) нафтопродукти; 9) скраплений газ; 10) речовини, що використовуються як компоненти моторних палив; 11) паливо моторне альтернативне; 12) автомобілі легкові, кузови до них; 13) причепа та напівпричепа, мотоцикли; 14) транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше; 15) транспортні засоби для перевезення вантажів; 16) електрична енергія [4]. На відміну від положень ст. 204 КК, де названі три групи підакцизних товарів у статтях 200 КК Грузії, ст. 200 КК Киргизької Республіки, ст. 250 КК Республіки Молдова, ст. 393 Пенітенціарного кодексу Естонії, ст. 234 КК Республіки Молдова не пропонується, навіть, у загальних рисах предмет злочину. Це свідчить про перевагу в цьому питанні вітчизняного законодавця [1, с. 201].

Об'єктивна сторона злочинів, що порівнюються, найбільш повно відображена у порівнюваних нормах кримінального законодавства. Так, термін «незаконність», який використаний законодавцем у ч. 1 ст. 204 КК України, слід віднести до таких дій, як: придбання незаконно виготовлених підакцизних

товарів з метою їх збуту; незаконне зберігання незаконно виготовлених підакцизних товарів з метою їх збуту; незаконний збут незаконно виготовлених підакцизних товарів; незаконне транспортування з метою збуту незаконно виготовлених підакцизних товарів, включаючи й п'яту форму незаконне виготовлення підакцизних товарів, оскільки без останньої форми такого прояву неможлива кваліфікація цього злочину за ст. 1 ст. 204 КК України.

Проведеним дослідженням Гмиріним А.А. чч. 2 та 3 ст. 204 КК України дає підстави стверджувати, що «1) три перші форми прояву злочину, передбаченого ст. 204 КК України відносяться до злочинів з формальним складом. Обов'язковими ознаками об'єктивної сторони цих злочинів є дії: незаконне виготовлення алкогольних напоїв; незаконне виготовлення тютюнових виробів; незаконне виготовлення інших підакцизних товарів; спосіб вчинення цих злочинів, який у законі зазначений словами: «шляхом відкриття підпільних цехів»; 2) четверта і п'ята та шоста форми прояву злочину, передбаченого ч. 2 ст. 204 КК України також відноситься до злочинів з формальними складами. Обов'язковими ознаками об'єктивної сторони злочинів, передбачених у цих трьох формах злочину, характеризуються діями: незаконне виготовлення алкогольних напоїв; незаконне виготовлення тютюнових виробів; незаконне виготовлення інших підакцизних товарів; засоби вчинення злочину, які в законі зазначені так: «з використанням обладнання, що забезпечує масове виробництво таких товарів...»; 3) сьома, восьма і дев'ята форми прояву злочину, передбаченого ч. 2 ст. 204 КК України, відносяться до злочинів з формальними складами. Обов'язковими ознаками об'єктивної сторони злочинів у цих формах прояву є дії; 4) злочин, передбачений ч. 3 ст. 204 КК України, у першій формі його прояву характеризується такими обов'язковими ознаками об'єктивної сторони, як дії; 5) злочин у другій формі прояву, передбаченого ч. 3 ст. 204 КК України, відноситься до діянь з матеріальним складом. [2, с. 46].

Аналіз ст. 200 КК Грузії свідчить, що положення, які є позитивними для сприйняття вітчизняним законодавцем можуть бути наступні: це 1) ті ж діяння, вчинені неодноразово; у великому розмірі; групою осіб; 2) діяння, передбачені ч. 2 і 3 цієї статті, вчинені в особливо великому розмірі; 3) діяння, передбачені ст. 200 чч. 2 або 3 цієї статті, вчинені організованою групою; особою два або більше разів судимою за діяння, передбачені цією главою [6]. Цікавими для вітчизняного законодавця можуть бути положення ст. 171-1 КК РФ: «ті ж самі діяння, вчинені групою осіб або за попередньою змовою»; за ч. 2 – «діяння, передбачені частиною першої цієї статті, вчинені організованою групою»; в особливо великому розмірі».

Отже, порівняння злочину, передбаченого ст. 204 КК України та за кримінальним законодавством деяких зарубіжних країн, перш за все є важливим для покращення норм вітчизняного законодавства і більш ефективної боротьби зі злочинами даного виду. Співробітництво іноземних держав у цій сфері дасть змогу значною мірою підвищити економічний рівень кожної з них, адже зазначений вид злочинів має негативний вплив на економіку держав. Завдяки дослідженням Гмиріна А.А. ми прослідкували, що вітчизняний

законодавець має перевагу стосовно об'єкта та предмета злочину, але у будь-якому випадку законодавство України, стосовно незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів повинно бути вдосконалене та доопрацьоване.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гмирін А.А. Кримінально-правова характеристика злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України) : дис. ... канд. юр. наук: 12.00.08 / Національна академія управління. К., 2017. 283 с.
2. Коротун В. І. Гармонізація специфічного акцизного оподаткування України до вимог Європейського Союзу. *Науковий вісник. Академії муніципального управління. Серія : Економіка.* 2010. №. 8. С. 97-105.
3. Пенитенциарний кодекс Естонії. URL: <https://v1.juristaitab.ee/ru/zakonodatelstvo/penitenciarnyy-koдекс> (дата звернення: 03.05.2018)
4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 03.05.2018).
5. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики. URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30420353 (дата звернення: 03.05.2018).
6. Уголовный кодекс Грузии. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/164268> (дата звернення: 03.05.2018).

**Шклярук Олександр Валерійович,
Хом'як Максим Богданович,**
курсанти взводу ПМПФ-16-3
Факультету підготовки, перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників
податкової міліції
Університету ДФС України
Науковий керівник:
старший викладач кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України
Домбай Марина Миколаївна

ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

Актуальним є питання необхідності залучення механізмів міжнародної допомоги у боротьбі зі злочинністю у сфері фінансових розслідувань. На сьогоднішній час зросла кількість кримінальних правопорушень, що мають

міжнародні зв'язки, вони набувають все нових форм і їх корислива спрямованість посилилась. Тому потрібна чітка, напрацьована, ефективна та цілеспрямована співпраця світової спільноти у боротьбі із злочинністю.

Актуальність обраної теми полягає у тому, що ми маємо широке розгалуження у підходах до регламентації процедури міжнародної співпраці. А саме кримінальне процесуальне законодавство не дає основних принципів, на базі яких має здійснюватись міжнародне співробітництво. У цьому контексті значної актуальності набуває проблема визначення структури тих основоположних правил та базових положень, на основі яких здійснюється міжнародне співробітництво держав у галузі фінансового розслідування.

Питанням, пов'язаним із здійсненням міжнародного співробітництва, свої праці присвячували Ю.П. Аленін, Т.С. Гавриш, В.М. Гребенюк, І.В. Лешукова, А.Г. Маланюк, М.М. Михеєнко, М.І. Пашковський, А.В. Підгородинська, М.І. Смирнов та ін.

Під принципами зазвичай розуміють основоположні ідеї, які є головними, суттєвими засадами, якими в свою чергу керується людина в різних сферах своєї діяльності. Принципи міжнародного співробітництва під час фінансових розслідувань вчені визначають по-різному, крім того надають різну класифікацію.

Щоб визначити суть міжнародного співробітництва пропоную звернутися до ст. 542 Кримінального процесуального кодексу України. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків. Міжнародним договором України можуть бути передбачені інші, ніж у цьому Кодексі, форми співробітництва під час кримінального провадження [1].

Хочу наголосити, що міжнародне співробітництво є важливим елементом при розслідуванні злочинів. Доречним є висловлювання, що «Міжнародне співробітництво відіграє важливу роль в розбудові та зміцненні інституційної спроможності Конституційного Суду України, адже масштаб та ефективність міжнародних зв'язків є невід'ємним атрибутом якості діяльності будь-якої державної установи, а також показником ступеню включення інституції до міжнародного фахової спільноти. Крім цього, міжнародна співпраця дає можливість використання та долучення до кращого світового досвіду та вироблення перспективної моделі розвитку» [2].

Ця цитата говорить про важливість міжнародного співробітництва у конкретному напрямку, але насправді розвинуті міжнародні зв'язки – це престиж держави, її лице на світовій арені, її майбутнє .

Ст. 5 Проекту Закону України «Про Державну службу фінансових розслідувань» називає нам принципи діяльності Державної служби фінансових розслідувань. Діяльність Служби фінансових розслідувань будується на принципах:

– законності;

- поваги та дотримання прав і свобод людини і громадянина;
- гуманізму;
- позапартійності;
- єдиноначальності;
- колегіальності при розробці важливих рішень;
- взаємодії з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями й населенням;
- відкритості для демократичного цивільного контролю;
- соціальної справедливості [3].

Принципи міжнародного права щодо співробітництва держав у всіх сферах закріплені у найважливіших міжнародно-правових актах, серед яких потрібно відмітити: Статут ООН (26.06.1945 р.), Загальна декларація прав людини (10.12.1948 р.), Віденська конвенція про право міжнародних договорів (23.05.1969 р., набрала чинності для України 14.04.1986 р.), Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН (24.10.1970 р.).

Тому базуючись на всьому вище перерахованому, доречним вважаємо зазначення принципів міжнародного співробітництва під час фінансових розслідувань.

У згаданих нормативно-правових актах закріплені, зокрема, такі принципи:

- 1) суверенна рівноправність держав і повага до прав, притаманних суверенітету;
- 2) незастосування у міжнародних відносинах сили або погрози застосування сили;
- 3) невтручання у справи, що належать до внутрішньої компетенції держави;
- 4) вирішення міжнародних суперечок мирними засобами;
- 5) міжнародне співробітництво між державами;
- 6) сумлінне та добросовісне виконання зобов'язань у міжнародному праві;
- 7) рівноправність і самовизначення народів;
- 8) повага до прав людини та її основних свобод;
- 9) територіальна цілісність держав, недоторканність і непорушність кордонів.

У переліку, що зазначений вище кожен з принципів є важливим, але потрібно пам'ятати про взаємозв'язок між ними, оскільки тільки в єдності та тісній взаємодії вони можуть функціонувати належним чином.

На нашу думку, фундаментальними є також такі принципи :

1. Взаємність і добровільність співробітництва. Цей принцип є одним з визначальних у міжнародному співробітництві. Взаємність у відносинах держав при здійсненні міжнародного співробітництва у сфері фінансового розслідування має проявлятися у сумлінному виконанні сторонами взятих на себе зобов'язань. Добровільність же проявляється, насамперед, під час підписання державою відповідного договору при його укладанні або приєднанні до вже існуючого;

2. Повага і дотримання суверенітету держав, що співпрацюють у кримінальних провадженнях (справах). Зміст цього принципу полягає у тому, що кожна держава, яка бере участь у міжнародній співпраці у своїх міжнародних відносинах має утримуватись від силового варіанту вирішення будь-якого питання;

3. Обумовленість нормами міжнародного договору порядку, меж і форм міжнародного співробітництва. Даний принцип знаходить свою реалізацію через те, що співробітництво здійснюється винятково в тому порядку і формах, які визначені міжнародним договором, а при його відсутності – національним правовим актом, що регламентує діяльність державних органів України в сфері міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

Отже, даний аналіз та міркування дали можливість сформулювати і перерахувати ті принципи, які є фундаментальними, важливими та конкретними у міжнародному співробітництві під час фінансових розслідувань. Завдяки даним принципам є можливим уникнути багатьох непорозумінь під час правозастосування у процесі здійснення міжнародного співробітництва, а також суттєвим чином підвищити ефективність розкриття злочинів .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Кримінально процесуальний кодекс України(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) . URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата зверення : 02.05.2019)
2. Міжнародні зв'язки. URL: <http://www.ccu.gov.ua/storinka/mizhnarodni-zvyazku> (дата звернення : 02.05.2019)
3. Проект Закону України «Про Державну службу фінансових розслідувань». Вноситься народним депутатом України Мойсиком В.Р. URL: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=27232&pf35401 (дата звернення : 02.05.2019)

СЕКЦІЯ 2. КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

Aleksandra Angelova,
Head of master programs,
Varna Free University «Chernorizets
Hrabar»
(Varna, Bulgaria)

FORM AND MODEL OF FINANCIAL INVESTIGATION

Ensuring economic security of the companies always is of great importance for owners and heads of business. Fraud, plunders, abuse of functions, the raider attacks, attempts at intellectual property, corruption are not a full list of threats, which the companies in the course of the activity face.

The process that is carry out for the purpose of prevention of the problems connected with infringement of property of the company and its inadequate use and collecting proofs on already happened facts is called financial investigation (Financial Investigation, Forensic Accounting or Forensic).

Financial investigation is the comprehensive study of financial and economic activity of the company directed to identification of fraud, illegal or malicious actions both its personnel of all levels, and the third parties that are contractors.

Investigation consequences, the used tools and, of course, the subjects who are directly making investigation directly depend on a form of conducting investigation.

Financial investigations can be divide by the sphere of interest on:

- financial investigations for protection of state interests;
- financial investigations for protection of corporate interests (including owners - natural persons).

Thus, subjects of financial investigation are both the state organizations, and subjects of the private sector of economy (first of all the consulting companies).

Formation of model of conducting financial investigation is an important method of financial investigation.

The sequence of stages of investigation (model) can be present as follows; at the same time in each case, the model can undergo certain changes:

1. Real phenomenon.
2. Description of the phenomenon, collecting material (facts).
3. Statement, formulation of a task.
4. Modeling of the phenomenon (schematization).
5. Creation of the theory (version), collecting and the analysis of material according to the developed version.
6. Solution of a task.
7. Representation of conclusions.

The main feature of financial investigation is that it is conduct in cases when approach of threats is suppose. In other words, investigation always represents a

retrospective look.

Within audit an inspection and collection of information is carry out too, but on it, the similarity of audit with financial investigation ends.

Differences between audit and financial investigation can be divide on several aspects:

Purpose: audit is booked for the purpose of expression of opinion on reliability of accounting (financial) reports while financial investigations are make for the purpose of identification of threat of fraud or establishment of the perpetrator and collecting proofs upon violation.

Frequency: audit is booked on a regular basis, and financial investigations only at emergence of prerequisites for this purpose.

The nature of interaction with the company, which is object of check: unlike audit at financial investigation the consultant is in the opposition relations with an object as the purpose of investigation is confirmation of fault and search of the guilty person.

Presumption: the auditor is obliged to book audit, being guide by professional scepticism, according to the legislation while any financial investigation is conduct for confirmation of structure of abuse or confirmation of its absence.

Thus, financial investigation is one of the effective tools allowing minimizing significantly risks of illegal or malicious actions, and sometimes remains the only way of permission of the developed adverse situation.

REFERENCES:

1. Financial investigation // European Commission. URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/financial-investigation_en (Last accessed: 21.04.2019).
2. Effective financial investigation // Authorised Professional Practice (APP) / College of Policing. London, UK. URL: <https://www.app.college.police.uk/app-content/investigations/investigative-strategies/financial-investigation-2/effective-financial-investigation/> (Last accessed: 21.04.2019).
3. George A. Manning Financial Investigation and Forensic Accounting. Third Edition // Association of Certified Fraud Examiners. URL: <https://www.acfe.com/FIFA/> (Last accessed: 21.04.2019).

Fuad Aliev,

Senior specialist in protection of the state charge of courts of appeal and cassation instances of management in protection of the state charge of the Prosecutor General's Office of the Azerbaijan Republic (Baku, Azerbaijan Republic)

SUBJECT OF FINANCIAL INVESTIGATIONS

Modern practice of functioning of law enforcement agencies demonstrates that now effective counteraction of crime is impossible without active use of economic

knowledge. The elements connected with a research of the financial information in one way or another characterizing criminal activity are built in the mechanism of identification and investigation of crimes of various categories. So, at a stage of detection of offenses financial monitoring of large and (or) doubtful operations is used, researches (checks, audits) financial and economic activity of subjects of economy are conducted. At a stage of investigation of crimes the judicial and economic examinations, the persons having economic knowledge are involved in carrying out investigative actions.

Studying of a financial component of the specified types of crime from positions of practical activities on identification and investigation of crimes in the West is carried out within cross-disciplinary science «financial investigations and judicial account». Act as the key questions entering its subject: financial flows of organized crime; the masking tools used for concealment of a source of financing and the direction of expenditure of money; the distortions entered into legal accounting systems for commission and concealment of economic crimes; use of informal accounting of commodity and financial flows; the system of the financial indicators demonstrating possible commission of criminal actions; techniques of a research of financial information at fight against crimes.

Activity of law enforcement agencies of developed countries is not in a gap with theoretical provisions - it is as close as possible to the financial sphere. So, the U.S. Department of the Treasury along with tasks, classical for financial departments, is equipped with functions on fight against financial crimes and financing of terrorism. The structure of the U.S. Department of the Treasury is allocate the Internal Revenue Service (IRS) with network of the divisions that are engaged in identification and investigation of financial crimes (IRS Criminal Investigation) and Service on fight against terrorism and financial investigation (Office of Terrorism and Financial Intelligence, TFI). Operational divisions of law enforcement agencies of the USA through financial investigation have access to databases of public authorities from the Department of Agriculture to the Coast Guard, including to the connected information base of the U.S. Department of the Treasury with the integrated system of intellectual search (TECS II) collecting actually exhaustive information on life of citizens and activity of economic subjects on special technologies.

In Great Britain as a result of reform of law enforcement agencies in April, 2006 the specialized law enforcement agency with functions of control of monetary institutions – Serious Organised Crime Agency (SOCA) which in the structure has the divisions of financial investigation (Financial Intelligence Unit, FIU) which are responsible for collecting from monetary institutions of reports on doubtful operations, the analysis of these data and their granting to operational divisions was allocated. SOCA was a non-departmental public body of the Government of the United Kingdom which existed from 1 April 2006 until 7 October 2013. In June 2011, the coalition government announced that SOCA's operations would be merged into a larger National Crime Agency to launch in 2013. The new agency, created through the Crime and Courts Act 2013, commenced operations on 7 October 2013.

Besides, in the USA and Great Britain law enforcement agencies more actively and with higher level of the organization use financial information at crime control.

Researches of financial data are, as a rule, conducted according to electronic information as soon as possible. Between the interested divisions, exchange of information within uniform electronic space is adjust. Operational and analytical divisions have effective techniques of a research of financial information and software and hardware for its processing and actively apply them in practical activities. All this turns mechanisms of financial investigations into one of the most powerful and effective tools in crime control.

Thus, a subject of financial investigations as areas of scientific knowledge are regularities of formation of financial information on criminal activity and its display in accounting systems (accounting, bank, administrative, «draft») and also the organizations of its effective use in activity of law enforcement agencies. At the same time, it is necessary to remember that financial investigations have especially close connection with financial control.

REFERENCES:

1. Financial Intelligence Units: An Overview. Washington, D.C. : International Monetary Fund, Legal Dept., Monetary and Financial Systems Dept. : World Bank, Financial Market Integrity Div., 2004.
2. Financial investigation // European Commission. URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/financial-investigation_en (Last accessed: 29.04.2019).
3. U.S. Department of the Treasury / An official website of the United States Government. URL: <https://home.treasury.gov/> (Last accessed: 29.04.2019).
4. The National Crime Agency / An official website of the National Crime Agency. URL: <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/>.

Z.A. Gasimov,

Head advisor of department of Civil service and Human Resources of the Parliament of the Republic of Azerbaijan,
Doctor of philosophy on jurisprudence (Ph.D.)

(Baku, Azerbaijan Republic)

T.P. Yatsyk,

Associate Professor of Department of Criminal process and criminalistics of the University of the State Fiscal Service of Ukraine, Candidate of juridical sciences, Assistant Professor

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF IMPLEMENTATION OF COMPETITIVE INVESTIGATION

Competitive investigation (CI) is collecting and data processing from different sources, for development of management decisions for the purpose of improving

competitiveness of the commercial organization, carried out within the law and with respect for ethical standards (unlike industrial espionage); and also the structural division of the enterprise performing these functions.

It is possible to carry to types of competitive investigation: business investigation, business investigation, analytical investigation, economic intelligence, marketing investigation, commercial investigation [1].

Competitive investigation includes the sphere of «confidential» activities for collecting, the analysis, storage and use of confidential information of the organizations which application can bring economic benefits. Let's consider activity of some foreign countries in competitive investigation in more detail.

Business basis in the USA is independence. Americans consider that the state has to keep at from business and if there is a contact, then it causes suspicion of corruption. Only when the state notices that independence of economy leads to bad consequences, it begins to interpose in the matter.

In the USA the private companies not especially trust the government and government institutions therefore competitive investigation is under the influence of mistrust.

Intelligence activities are carried out for the short-term period, the simplest methods of the statistical analysis, brief information are used. Minus of such investigation is underestimation of information from other countries.

Important role in collection of information and distribution among the companies in Japan plays public authorities. Thanks to the fact that the state takes part in competitive investigation information which is provided has high reliability.

One of main information source for service of competitive intelligence of Japan is the press. The second screen source of information is the Japanese system of press clubs. Minus of competitive intelligence of Japan is the low speed of the operational analysis.

In Germany unlike the USA business very much depends on the state. By means of the state in Germany the Uniform system of competitive investigation for the whole country is created. Government institutions regularly transfer information necessary for businessmen.

Germany for the first time began to use experts of intelligence agents for recovery of the destroyed economy. Generally information which is provided by the state is necessary to banks. In this strategy there is a set of pluses, one of them is that any company obtains full information and is absolutely free.

France also adheres to the fact that the state undoubtedly has to participate in national economy. In 1958 for obtaining necessary information the service of external documentation and counterespionage was created.

All data on economic and technical secrets were regularly provided to the interested French businessmen. Each department of competitive investigation in the large company are a part of a national system of economic intelligence.

In Sweden competitive investigation is an instrument for ensuring of state security. Embassies of Sweden constantly on all globe make reports on economic and political situation in the countries where they are accredited.

The economy of Sweden is open so as far as it is possible. The large companies

communicate for the sake of successful development of national economy in general. Reports of Embassies of Sweden are formed in order that information could be used by the Swedish companies in the activity and in acceptance of important solutions. The general databases where all information which came from abroad [3, p. 131].

Thus some foreign countries, in particular Germany, France, Sweden, adhere to the fact that the state has to interfere with the economic sector of the country, helping it to provide stability of economic indicators. In the USA non-interference policy of the state in national economy is conducted.

At the same time, according to us, competitive investigation is the lawful way of collecting and the analysis of information allowing to judge opportunities, intentions, vulnerability of business rival. Knowledge of what is really well done by competitors warns against a competition to them in this direction and assumes making decision on transferring of efforts to other direction. Information on weaknesses of the competitor is necessary for his discredit, especially if it moves as competitive advantage. Competitive investigation helps to make the right management decision on further strategy and tactics of business.

REFERENCES:

1. Proven Strategies in Competitive Intelligence: Lessons from the Trenches/John F. Prescott (Editor), Stephen H. Miller (Editor), Society of Competitive Intelligence Professionals. March 2001.
2. Operational Issues – Financial investigations Guidance. June 2012. URL: https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Operational%20Issues_Financial%20investigations%20Guidance.pdf (Last accessed: 29.04.2019).
3. Voronov P. I Opyat my svyateye vsekh svyatykh (gosudarstvo i konkurentnaya razvedka) // EKO: Vseros. ekon. zhurn. 2012. No. 2. P. 126-142.

Амеліна Анна Сергіївна,
професор кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України,
к.ю.н., доцент

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ДОКАЗІВ НЕДОПУСТИМИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Питання допустимості доказів належать до однієї з фундаментальних категорій кримінального процесу і доказового права. Кримінальні процесуальні законодавства різних зарубіжних демократичних держав мають певні особливості у питаннях визнання доказів недопустимими.

Проаналізувавши доказове право США, Басай Н. М. зазначає, що для кожного із видів джерел доказів притаманні свої правила їх допустимості [1, с. 96]. В американському процесі допустимість доказів (admissibility) означає, що

доказ може бути внесений на розгляд суду, лише якщо він має доказове значення (доказову силу) для доведення певного факту під час судового процесу [2, с.42]. А виконання встановлених процедурних правил їх збирання та забезпечення дотримання законності при цьому є, незважаючи на свою важливість, лише вторинною умовою допустимості. Це випливає з положення, закріпленого правилом 402 Федеральних правил доказування США, згідно з яким усі належні докази є допустимими, якщо інше не передбачено Конституцією США, актами Конгресу, цими правилами або розпорядженнями Верховного Суду США, винесеними відповідно до його нормотворчої компетенції.

Неналежні докази є недопустимими [3]. Зазначене правило відоме також як принцип Дж. Тайера: доказ є допустимим у випадку і тільки за умови, якщо він є належним [4, с. 28].

Своєю специфікою стосовно допустимості доказів та процедури визнання їх недопустимими наділене доказове право Великобританії. Варто відзначити, що у кримінальному процесі Великобританії може бути виділено п'ять категорій доказів, які, зазвичай, визнаються недопустимими: 1) докази подібних фактів – це докази, які відносяться до певної події, але вони не становлять предмет судового розгляду [5, с.75]; 2) показання з чужих слів [6, с. 94-96; 7, с. 64-65]; 3) докази характеру (під характером розуміється сукупність психічних особливостей, з яких складається особистість людини і які проявляються в її діях та поведінці) [5, с. 68,78-79]; 4) докази, на які поширюються імунітети [8, с. 94-96]; 5) упередження [5, с. 79].

У КПК Франції відсутнє поняття недопустимості доказів. Згідно з ст. 427 КПК Франції, факт вчинення злочину встановлюється на підставі будь-яких доказів. Суддя виносить рішення на основі свого внутрішнього переконання. До уваги беруться ті докази, які були досліджені під час судового розгляду з дотриманням процедури змагальності [9, с. 51].

Басай Н. М. вказує, що «...у Франції розуміння допустимості та визнання доказів недопустимими виражається через відсутність вичерпного переліку видів доказів, яка доповнюється відсутністю вичерпного переліку процесуальних дій, дозволених у процесі доказування» [1, с. 99].

Кримінальне процесуальне законодавство Німеччини також не передбачає нормативного визначення недопустимості доказів, критеріїв та порядку їх визнання. Аналізуючи норми КПК Німеччини, як зазначає І. В. Грицюк [10, с. 413], що порушення прав і свобод людини і громадянина, зокрема обвинуваченого, є підставою для визнання доказу недопустимим [11, с. 78].

КПК Німеччини передбачає, що вилучення документів, носії звукозапису, інформації ЕОМ, зображень та інших матеріалів, якими розпоряджаються особи, котрі мають право відмовитись від показань, недопустиме [11, с. 90].

У КПК Швейцарії передбачено, що для встановлення правосуддя використовуються лише юридично допустимі докази. Визначення понять «допустимість» і «недопустимість» у кодексі відсутні. Але, зазначено, що недопустимими є катування, жорстоке або нелюдське поводження. Також йдеться про заборону застосування примусу, насильства, погроз, обіцянок, обману, інших методів, які загрожують життю та здоров'ю [12].

Дещо розширений перелік порушень закону, на підставі якого докази визнаються недопустимими, у ст. 125 КПК Азербайджанської Республіки [13]. Окрім подібного переліку порушень, які передбачені у ст. 105 КПК Республіки Вірменія [14], ст. 116 КПК Республіки Казахстан [15], ст. 125 КПК Республіки Туркменістан [16], законодавець Азербайджанської Республіки додатково зазначає наступні порушення, які можуть вплинути на допустимість: у випадку, коли вони отримані від особи, яка не здатна впізнати документ або іншу річ, підтвердити їх дійсність, джерело, обставини придбання; від невідомої особи в судовому засіданні або не встановленого в суді джерела; з порушенням права підозрюваного або обвинуваченого на захист, прав особи, що не володіємовою, на якій ведеться кримінальне судочинство [16].

Таким чином, застосування позитивного досвіду провідних зарубіжних держав може слугувати базою для вдосконалення вітчизняного кримінально-процесуального законодавства у питаннях визнання доказів недопустимими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Басай Н. М. Зарубіжний досвід визнання доказів недопустимими у кримінальному процесі. *Європейські перспективи*. №10. 2013. С. 95-102.
2. Руда Т.В. Належність і допустимість доказів у цивільному процесі США та України: порівняльно-правовий аналіз. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 12 (112). С. 40-45.
3. Федеральные правила о доказательствах Соединенных Штатов Америки, принятые 02.01.1975 г. URL: <http://sergei-nasonov.narod.ru/links3.html>.
4. Щербаков С.В. Доказательства в уголовном судопроизводстве США. *Российский судья*. 2010. № 4. С. 27-30.
5. Решетникова И.В. Доказательственное право Англии и США. Екатеринбург: Изд-во УрГЮА, 1997. 240 с.
6. Гуценко К.Ф., Головкин Л.В., Филимонов Б.А. Уголовный процесс западных государств. Изд. 2-е, доп. и испр. М.: Зерцало-М, 2002. 528 с.
7. Степанов О.С. Належність та допустимість доказів в кримінальному процесі України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 К., 2007. 205 с.
8. Молдован А.В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: Навчальний посібник. 2-ге вид. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
9. Головкин Л.В. Допит и предварительное следствие в уголовном процессе Франции. Москва: Спарк. 1995. 130 с.
10. Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германии. Москва: Манускрипт. 1994. 202 с.
11. Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германии. Москва: Манускрипт. 1994. 202 с.
12. Кримінально-процесуальний кодекс Швейцарії URL: http://www.wipo.int/wipolex/ru/text.jsp?file_id=220305.

Блажко Наталія Олександрівна,
курсант взводу ПМПФ-16-3
Факультету підготовки, перепідготовки
та підвищення кваліфікації працівників
податкової міліції
Університету ДФС України

Науковий керівник:

професор кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України,
к.ю.н., доцент

Амеліна Анна Сергіївна

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ: СУБ'ЄКТИ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ

Питання боротьби з корупцією в сучасному світі вийшли за межі географічних кордонів країн, стали глобально обговорюватися на світових форумах, оскільки ефективність в розкритті корупційних об'єктів, розслідування та притягнення винних до відповідальності стає можливим лише в рамках міжнародного співробітництва.

У Кримінальній конвенції про боротьбу з корупцією наголошено на необхідності здійснювати у невідкладному порядку спільну кримінальну політику, спрямовану на захист суспільства від корупції, включаючи ухвалення відповідних нормативно-правових актів і вжиття превентивних заходів; ефективна боротьба із корупцією вимагає розширення, активізації та поліпшення міжнародного співробітництва у матеріалах кримінального провадження [1, Ст. 266].

Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією містить положення щодо визнання корупції як фактору, що перешкоджає економічному розвитку та загрожує належному і справедливому функціонуванню країн із ринковою економікою, має негативні фінансові наслідки для громадян, компаній і держав, а також для міжнародних установ [2].

Заклики до об'єднання зусиль у боротьбі з корупцією містяться і в Конвенції ООН проти корупції, в якій констатується факт зв'язків між корупцією та іншими формами злочинності, зокрема, організованою злочинністю й економічною злочинністю, у тому числі відмиванням коштів; виявляється стурбованість випадками корупції, пов'язаними з великими обсягами активів, які можуть складати значну частку ресурсів держави та які ставлять під загрозу політичну стабільність і сталий розвиток цих держав [3].

Міжнародне співробітництво у сфері запобігання корупції регламентується ст. 70 Закону України «Про запобігання корупції» [5], яка вказує, що Україна

відповідно до укладених нею міжнародних договорів здійснює співробітництво у сфері запобігання і протидії корупції з іноземними державами, міжнародними організаціями, які здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції.

Варто зазначити, що міжнародна правова допомога та інші види міжнародного співробітництва у справах про корупційні правопорушення здійснюються компетентними органами відповідно до законодавства та міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. У разі якщо міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством про запобігання і протидію корупції, застосовуються правила міжнародних договорів. Законом допускається міжнародний обмін інформацією у сфері запобігання і протидії корупції, зокрема, компетентні органи України можуть надавати відповідним органам іноземних держав та одержувати від них інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, з питань запобігання і протидії корупції з додержанням вимог законодавства та міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Одним із найвагоміших важелів впливу на корупцію є положення, згідно якого Україна здійснює заходи щодо повернення в Україну коштів та іншого майна, одержаних внаслідок корупційних правопорушень, і розпоряджається цими коштами та іншим майном відповідно до законодавства та міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону «Про запобігання корупції» [4], в Україні діє Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), яке є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.

Одним з повноважень цього органу є обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями. Результати міжнародної співпраці мусять відображатися в щорічній національній доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики, проект якої готує НАЗК.

З метою боротьби з внутрішньою топ-корупцією в Україні створено Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) [5], яке є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Його завданням є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Цей орган має досить широке коло повноважень в межах держави, а також представляє Національне бюро у відносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, а також органами іноземних держав, міжнародними та іноземними організаціями тощо.

До обов'язків НАБУ відноситься, зокрема, здійснення міжнародного співробітництва у межах своєї компетенції відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України.

НАБУ може від імені України надавати міжнародні доручення щодо проведення слідчих (розшукових) дій, укласти угоди про співробітництво з питань її повноважень з іноземними і міжнародними правоохоронними органами та організаціями, звертатися від імені України до іноземних державних органів в установленому законодавством України та відповідних держав порядку тощо.

В системі прокуратури передбачено функціонування Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП). Керівник САП підпорядковується безпосередньо генеральному прокурору України.

Органи прокуратури, згідно з міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та кримінальним процесуальним законодавством України, здійснюють співробітництво з компетентними органами інших держав з питань проведення процесуальних дій при розслідуванні кримінальних правопорушень, видачі осіб, які їх вчинили, перейнятті кримінального провадження та з інших питань, передбачених такими договорами. У разі відсутності міжнародного договору України співробітництво у цій сфері здійснюється органами прокуратури України на підставі взаємних письмових гарантій.

Відповідно до ст. 93 Закону «Про прокуратуру» [6], Генеральна прокуратура України в порядку, передбаченому Законом України «Про міжнародні договори України», бере участь у підготовці міжнародних договорів України щодо співробітництва у сфері кримінального судочинства, укладає міжвідомчі міжнародні договори України про співробітництво з питань діяльності прокуратури з відповідними державними органами іноземних держав і міжнародними організаціями, до компетенції яких належать питання, що регулюються договорами.

Таким чином, міжнародне співробітництво під час кримінального провадження щодо корупційних правопорушень здійснюється як центральними органами, так і безпосередньо правоохоронними органами на місцях, які здійснюють розслідування. Однак очевидним є розгалуженість такої системи, неузгодженість дій, відсутність централізованого скерування запитів та одержання відповідей може призвести до витоку інформації або унеможливлення її синтезу в рамках одного кримінального провадження.

Дискусійним залишається питання про чинність міжвідомчих договорів, укладення яких узгоджується з Міністерством закордонних справ, оскільки, відповідно до ст. 9 Конституції України, частиною національного законодавства України є чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана лише Верховною Радою України.

Вважаємо, що важливою умовою ефективної реалізації завдань судочинства у справах вказаної категорії є удосконалення норм чинного законодавства. Зокрема, зазначеного можливо досягти за допомогою нормативного закріплення підстав зупинення корупційного правопорушення та пошуку активів, здобутих злочинним шляхом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 р. № ETS173 // Відомості Верховної Ради України. 2007. № 47.
2. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 16.05.2005 р. // Офіційний вісник України. 2006. № 9. Ст. 266.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2007. № 50. Ст. 496.
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. // Голос України. 2014. № 206.
5. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII // Голос України. 2014. № 206.
6. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII // Голос України. 2014. № 206.

Домбай Марина Миколаївна,
старший викладач кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ НА ПРИКЛАДІ ПРОКУРАТУРИ НІМЕЧЧИНИ

Федеративна республіка Німеччина (далі – ФРН) є одним із типових представників романо-германської правової сім'ї. Приналежність доданої держави до цієї правової сім'ї зумовлює характерні особливості будови правових джерел. Так, основоположні системи правовідносин врегульовані в кодексах. В нашому дослідженні, ми пропонуємо звернути увагу на роль прокуратури в розслідуванні кримінальних правопорушень.

Порядок провадження у кримінальних справах у ФРН визначається Кримінальним процесуальним кодексом Федеративної республіки Німеччина (Strafprozessordnung). Особливістю кримінального процесу ФРН є те, що ведучу роль в здійсненні розслідування відіграє прокуратура.

Фундаментальною особливістю діяльності органів прокуратури в ФРН є їх прив'язка до судових органів та відсутність жорсткої внутрішньої організаційної ієрархії. Прокурори працюють при судах відповідної інстанції. Значну роль при виборі складу суду грає прокуратура, яка здійснює розслідування відповідної справи. Відповідно до будови судової системи діє і прокуратура. Так, Федеральна прокуратура діє при Федеральній судовій палаті, Генеральні прокуратури діють при кожному верховному суді землі, а прокурори цієї прокуратури при судах нижчих рівнів в межах юрисдикції верховного суду, при земельному суді є прокуратура до сфери діяльності якої належать дільничні суди [1, с. 114, 117].

Важливою особливістю будови системи прокуратури Німеччини є те, що

не дивлячись на те, що вищестояща прокуратура вправі приймати на себе обов'язки і передавати свої обов'язки нищестоящій, федеральні прокуратури не можуть давати розпорядження прокурорам земельним. Така особливість надає координаційного характеру взаємовідносинам федеральних і земельних прокуратур [2, с. 16]. В кримінальному процесі у ФРН виділяють дві стадії: провадження по суті кримінальної справи, нормоване в §§ 1-444, 464-495 КПК ФРН та інших законах, і провадження за виконання вироку [4; 5, с. 39]. Відповідно до положень КПК ФРН, перша стадія в свою чергу складається з: попереднього розслідування, попереднього судового провадження, основного судового провадження, особливого провадження (прискорене провадження, сумарне (спрощене) провадження, приватне обвинувачення), оскарження судових рішень [3, с. 111].

Прокуратура в розслідуванні кримінальних справ займає активну позицію, яку реалізує шляхом провадження у формі «прокурорського дізнання». В рамках даної форми КПК ФРН наділяє прокуратуру повноваженнями дослідження справи на стадії попереднього розслідування для аналізу можливості постановлення обвинувального вироку для обвинуваченого в судовому засіданні, а також про можливість продовження досудового розслідування чи припинення в порядку §152-а-154а КПК ФРН. Головним завданням прокуратури на стадії отримання інформації про вчинення кримінально каране діяння є вирішення питання про порушення публічного обвинувачення (§152 КПК ФРН) [1, с. 204]. Кримінальне процесуальне законодавства ФРН приділяє значну увагу висуненню публічного обвинувачення та виділяють три форми можливої підозри, а саме просту, достатню та серйозну [1, с. 118], що в свою чергу впливає на обсяг вчинюваних прокуратурою дій з розслідування обставин справи.

У змісті КПК ФРН відсутні окремо виділені норми для регулювання повноважень прокурора, однак законодавець приділяє значну увагу стороні захисту у кримінальному провадженні визначаючи коло її прав та обов'язків в Розділі XI КПК ФРН [4, с. 112].

На початку кримінального переслідування на прокуратуру покладається обов'язок дослідження обставин справи та аналіз винесення підозри одного з визначених видів. Також, при отриманні інформації про вчинений злочин прокуратура за власним рішенням (на прокуратуру не покладається обов'язок початку кримінального переслідування при отриманні будь-якого повідомлення про підозру у вчиненні кримінально карного діяння) розпочинає кримінальне переслідування [1, с. 118].

Виходячи зі змісту КПК ФРН, повноваження прокурора в Німеччині можна розділити за сферами кримінально-процесуального примусу та всебічного, повного та об'єктивного дослідження обставин кримінального провадження [4, с. 112].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Молдован А.В., Савченко В.А., Садова Т.В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, США. Начальний посібник. К.: Алерта, 2014. С. 344.

-
2. Стойко Н.Г. Уголовный процесс западных государств и России: сравнительное теоретико-правовое исследование англо-американской и романо-германской правовых систем. Монография- СПб.: Издательство Дом С.-Петербур. Гос. Ун-та, Издательство юридического факультета СПбГУ, 2006. С. 264.
 3. Сапін О.В. Процесуальна діяльність прокурора на досудовому розслідуванні за законодавством України та Федеративної республіки Німеччина/ Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014. Т.2. №10-2.
 4. Уголовно-процесуальний кодекс ФРГ. URL: [http://pravo.org.ua/files/_\(1\).pdf](http://pravo.org.ua/files/_(1).pdf).
 5. Уголовно-процесуальний кодекс Федеративной республики Германия- Strafprozessordnung (StPO)/ П.П, Головненков, Н. Спица; Научно-практический комментарий и перевод текста закона со вступительной статьей профессора У. Хелльманна. Umversittsverlag Potsdam. 2012. С. 405.

Завидняк Ірина Олександрівна,

доцент кафедри фінансових розслідувань
Факультету підготовки, перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників
податкової міліції
Університету ДФС України,
к.ю.н.

ПРОБЛЕМА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ ТА ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Проблема відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, своїми коріннями уходить у вже достатньо далеке минуле. Терміни «брудні гроші» й «відмивання коштів» виникли у США ще у 30-ті роки ХХ ст. у зв'язку з прийняттям закону, який забороняв вільний продаж алкогольних напоїв. Одним із негативних наслідків «сухого закону» стала контрабанда алкоголю, частина доходів від якої спочатку вкладалася у розвиток мережі пралень самообслуговування, а потім такі кошти просто змішувалися з їх виторгом, отримуючи, таким чином, легальний статус. Відтоді подібного роду операції й отримали образну назву «відмивання грошей» [1, с. 5].

На початку третього тисячоліття щорічні масштаби легалізації коштів оцінювалися експертами приблизно у 500 млрд – 1,0 трлн дол [2, с. 29]. Вже у середині 2000-х років дослідження, проведені науковцями Школи економіки Утрехта (Нідерланди), засвідчили, що у світі щороку відмивається близько 2,8 трлн дол. брудних коштів [3], тобто масштаби проблеми стрімко зростають. Звичайно, ці цифри є орієнтовними, але всі згодні з тим, що здійснення легалізації злочинних доходів безпосередньо пов'язано з фактом існуванням та рівнем розвитку тіньової економіки.

Процес легалізації (відмивання) доходів тісно пов'язаний з такими

явищами, як «втеча» капіталу, корупція, використання компаніями та банками офшорних зон для приховування джерела походження доходів та ухилення від податків.

В наш час легалізації (відмиванню) доходів властиве:

- постійне ускладнення схем;
- прискорення проведення незаконних операцій;
- використання транзитних банківських рахунків. Саме сукупність таких дій призводить не лише до серйозних втрат економічних ресурсів а й до підриву репутації банків.

Розміри тіньової економіки можна оцінити лише приблизно, оскільки однією з її характерних рис є латентний характер, що проявляється у неофіційності, прихованості та неконтрольованості.

Доцільно виділити деструктивні та асоціальні впливи тіньової економіки. Такі впливи можна згрупувати таким чином:

- формується інституційне середовище соціально-економічної системи, в якій економічні суб'єкти не орієнтовані на довгострокові інвестиції у бізнес;
- розширюється недобросовісна конкуренція та збільшується вартість входження на ринок;
- відбувається масштабне ухилення від оподаткування, що веде до недофінансування потреб держави;
- посилюються диспропорції у доходах найбагатших та найбідніших верств населення, розшарування та соціальна напруга у суспільстві;
- тіньові капітали постійно «перегрівають» товарні та фінансові ринки;
- посилюється вразливість фінансово-кредитної системи до її використання злочинцями для легалізації брудних грошей.

У світовій практиці «брудними грошима» вважаються кошти, отримані від незаконної торгівлі наркотиками, зброєю, від проституції, контрабанди, рекету, торгівлі людьми, нелегального ігрового бізнесу, внаслідок розкрадання державних коштів вищими керівниками й чиновниками, внаслідок корупційних дій, комп'ютерного шахрайства, а також вкрадені диктаторами у народів найбідніших країн світу.

Ухилення від сплати податків до останнього часу в окремих державах оцінювалося порізно, проте на початку 2012 року Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів (FATF) однозначно рекомендувала урядам країн світу включити ухилення від сплати податків до переліку злочинів, що є джерелом злочинних доходів та передують їх легалізації [1, с. 6].

Необхідно зазначити серйозні економічні та соціальні наслідки відмивання грошей, які полягають у:

- підриві фінансової системи: відмивання коштів розширює тіньову економіку, дестабілізує фінансову систему й ставить питання про її прозорість та довіру до неї;
- розширенні масштабів злочинів: відмивання злочинних доходів аохочує злочинність, оскільки воно дозволяє злочинцям ефективно

-
- використовувати та примножувати незаконно отримані ресурси;
 - «криміналізації» економіки: злочинці можуть збільшувати прибуток за рахунок реінвестування нелегальних коштів у законний бізнес;
 - зниженні державних доходів та послабленні контролю: відмивання коштів зменшує надходження податків державі та послаблює державний контроль над економікою.

Легалізація (відмивання) злочинних коштів порушує інтереси законного бізнесу, репутацію окремих його сегментів, послаблює довіру суспільства до фінансово-кредитної системи. У міжнародному плані це ставить під загрозу відносини країни з іншими державами, підриває її міжнародний імідж. Зрештою, наявність таких процесів створює системну загрозу економічній безпеці держави, оскільки підкріплює спроможність злочинців продовжувати і надалі чинити ще більш масштабні злочини, збільшуючи можливість політичного впливу кримінальних структур.

Варто зазначити, що «відмивачі» коштів використовують у своїй протиправній діяльності як проблемні моменти, притаманні світовій фінансовій системі, так і відмінності між національними режимами боротьби з відмиванням коштів. Таких осіб зазвичай приваблюють країни зі слабкими або неефективними системами контролю, де вони можуть розміщувати свої кошти більш легко, без виявлення походження останніх.

Крім того, проблеми в одній країні можуть швидко поширитися на інші держави у регіоні або в інших частинах світу. Сильні режими протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (ПВК/ФТ) сприяють підвищенню прозорості й стабільності фінансового сектору, які, у свою чергу, полегшують інтеграцію країн у світову фінансову систему. Вони також зміцнюють державне управління та податкове адміністрування. «Моральна чистота» національних фінансових систем має важливе значення для стабільності фінансового сектора та макроекономічної стабільності як на національному, так і на міжнародному рівнях [1, с. 9].

Як бачимо з вище викладеного, у більшості країн світу боротьба з легалізацією (відмиванням) коштів є окремим напрямком у рамках загальної концепції заходів щодо протидії організованої злочинності, у тому числі, й на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єгоричева С. Б. Організація фінансового моніторингу в банках [текст] навч. посіб. / С. Б. Єгоричева. К.: Центр учбової літератури, 2014. 292 с.
2. Клименко И. Такие разные «грязные деньги» // Компаньон. 2002. № 27. С. 27-31.
3. The amounts and the effects of money laundering. URL: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en>.

Жалдак Ірина Анатоліївна,
здобувач кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ,
старший слідчий в ОВС 2-го відділу
управління організації досудового
розслідування Головного слідчого
управління Національної поліції
України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ ДВОХ ЧИ БІЛЬШЕ ВЖЕ ДОПИТАНИХ ОСІБ

Одночасний допит є однією із найскладніших слідчих (розшукових) дій, оскільки ефективне проведення одночасного допиту вимагає урахування не тільки положень кримінального процесу, криміналістичних рекомендацій і тактики, але й пов'язаних з цим психологічних аспектів.

Правова регламентація цієї слідчої (розшукової) дії передбачена п. 9 ст. 224 КПК України, згідно з якою слідчий, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях.

Зазначена слідча (розшукова) дія має спільні та відмінні ознаки з передбаченою у попередньому КПК України слідчою дією – очною ставкою (ст. 172–173 КПК України 1960 року).

Описану дію слід відносити до одного з найдавніших методів пізнавальної діяльності слідчого, що за змістом відгукується сучасному розумінню «конфронтації» – саме таку назву в більшості Європейського Союзу (далі – ЄС) має процесуальна дія, подібна за змістом одночасному допиту двох чи більше вже допитаних осіб.

Спосіб регулювання конфронтації в сучасних кримінальних процесах окремих країн ЄС показує схожість, а також деякі істотні та цікаві відмінності. В деяких країнах зміст конфронтації є суто процесуальним, в багатьох інших також регулюються певні особливості її тактики.

Іспанія. Кримінальний процесуальний кодекс Іспанії [1] передбачає «Конфронтацію свідків та обвинувачених» (гл. VI, розд. V, кн. II) – у випадку, коли свідки чи обвинувачені не погоджуються з відповідними обставинами у справі, суддя на його розсуд може проводити конфронтацію між ними. Ця дія може бути здійснена тільки між двома людьми одночасно (ст. 451). Ст. 452 визначає порядок проведення конфронтації, що включає: прочитання особам, які беруть участь у ньому, фрагментів попередніх протоколів їх допиту, одночасно нагадуючи про кримінальну відповідальність за неправдиві свідчення; запитання особам, чи суперечать вони їх свідченням і чи хочуть вони їх змінити; суддя має також вказати на протиріччя у попередніх свідченнях і тоді він просить осіб домовитися. Ст. 453 передбачає повну фіксацію секретарем процесу конфронтації: питання, відповіді та звинувачення,

які були пред'явлені один одному, а також те, що спостерігається у їхній поведінці. Сама дія повинна обмежуватися виясненням спірних питань, досягнення згоди та встановлення істини. Суддя зобов'язаний не дозволяти особам ображати або погрожувати один одному (ст. 454). Без граничної необхідності закон забороняє проводити конфронтацію із неповнолітніми свідками (ст. 455). У випадку, коли суддя вважає за необхідне, він проводить консультацію з експертом щодо можливої шкоди для зазначених неповнолітніх свідків. Допит неповнолітніх свідків та осіб, які мають обмежену дієздатність, можуть проводити без візуальної конфронтації з обвинуваченим, використовуючи для цього будь-які технічні засоби, що дозволяють це здійснювати (ст. 448).

Польща. Кримінальний процесуальний кодекс Польщі [2] передбачає, що допитані особи можуть прийняти участь в проведенні конфронтації з метою з'ясування суперечностей (ст. 172). Закон допускає проведення цієї процесуальної дії за участю двох та більше осіб. Проведення конфронтації у режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення залишається дискусійним, але закон передбачає таку можливість в наступних ситуаціях: 1) дозволено долучити свідка, використовуючи технічні пристрої, які допускають проводити цю діяльність на відстані з одночасною прямою передачею зображення та звуку; під час провадження у суді судовий клерк, помічник судді чи клерк окружного суду перебуває разом зі свідком (ст. 177 § 1a.); 2) допит свідка в рамках міжнародної правової допомоги. Конфронтація не допускається у випадку, якщо є обґрунтовані підозри щодо небезпеки життя, здоров'я, свободи або власності важливого свідка або його найближчих родичів (ст. 184).

Словаччина. Кримінальний процесуальний кодекс Словаччини регулює конфронтацію в ст. 125 [3]. Відповідно цієї норми, якщо заяви підозрюваного у важливих обставинах розслідуваної події не узгоджуються із заявами співника підозрюваного або свідка, й розбіжності неможливо усунути якимось іншим чином, може бути проведена конфронтація підозрюваного з цією особою. Учасники даної дії можуть запитувати один одного лише за згодою особи, що проводить слідчу дію. Конфронтація, відповідно частини третьої даної статті, не може бути застосована до агента, крім випадку, коли агент погодився розкривати свою особу; уразливого свідка, що знаходиться під загрозою викрадення (знищення); свідка, що захищений програмою захисту; і свідка, особистість якого є секретною.

Угорщина. В Кримінально-процесуальному кодексі Угорщини, прийнятому в 2017 році, конфронтація має статус окремої слідчої дії, що передбачено в ст. 206 [4]. Відповідно до ст. 211, у разі розбіжностей у свідченнях підозрюваних та свідків, за необхідності може проводитися конфронтація для з'ясування цих протиріч. Учасники процесуальної дії дають своє свідчення один у присутності іншого й дозволяють їм задавати питання. Якщо це вимагає захист підозрюваного або свідка, слідство не може провести конфронтацію. Для осіб, що не досягли чотирнадцяти років, участь у конфронтації є винятком. У п. 4 ст. 197 Кодексу врегульовано питання про

взаємне прослуховування експертів. А саме, у випадку розбіжностей у думках експертів, їх можна уточнити шляхом допиту експертів за участю інших експертів, що розглядається як певний вид конфронтації.

Франція. Ст. 82-1 Кримінально-процесуального кодексу Франції [5] регламентує, що сторони у підготовці до судового слідства можуть подати обґрунтовані письмові прохання про здійснення конкретних заходів, включаючи конфронтацію між сторонами. У ст. 119 даного Кодексу визначається, що прокурор має право приймати участь у всіх процесуальних діях, у тому числі у конфронтації. В ст. 120 зазначено, що слідчий-суддя керує допитами, конфронтаціями та слуханнями. Прокурор, захисники та свідки можуть ставити запитання під час дії або зробити короткі зауваження. Головуючий суддя визначає, у разі необхідності, порядок конфронтації та може завершити дію, коли він вважає себе достатньо поінформованим. Він може виступати проти питань, які можуть завдати шкоди ходу викладення інформації або гідності особи.

Кримінальні процесуальні норми країн ЄС, що стосуються процесуальної дії, подібної до одночасного допиту двох або більше вже допитаних осіб (ч. 9 ст. 224 КПК України), відзначають, що конфронтація – це особлива форма допиту, яка: 1) здійснюється органом слідства (більшість) або за вимогою (меншість); 2) полягає в одночасній конфронтації двох або – у виправданих ситуаціях – більше осіб; 3) спрямована на пояснення суттєвих суперечностей у своїх попередніх свідченнях, поясненнях або думках; 4) проводиться, коли результати можуть сприяти встановленню істини; 5) його призначення залежить від волі процесуального органу, тому – не є обов'язковим.

Зазначено, що дані аспекти подібно реалізовані в КПК України.

Разом з тим, існують й відмінності:

1) законодавство країн ЄС, здебільшого, чітко підкреслює тактико-криміналістичну сутність процесуальної дії;

2) в законодавстві країн ЄС ширше представлені окремі випадки заборони проведення конфронтації, зокрема, щодо агента тощо;

3) здебільшого в законодавстві країн ЄС мова йде про «усунення розбіжностей», а не про «з'ясування причин розбіжностей», що передбачає українське законодавство;

4) наявні можливості конфронтації між експертами, спеціалістами на досудовому слідстві;

5) в окремих країнах розглядаються можливості проведення конфронтації в режимі відеоконференції.

Отже, діючий КПК України також відносить одночасний допит двох або більше вже допитаних осіб (ч. 9 ст. 224 КПК України) до особливої форми допиту. Однак, його назва є громіздкою та недостатньо актуалізує сутність даної слідчої (розшукової) дії, що у більшості країн ЄС реалізовано краще – терміном «конфронтація». На нашу думку, потрібно внести зміни в ч. 9 ст. 224 КПК України й запровадити термін «конфронтація», що призведе до зручності у використанні, відобразить сутність процесуальної дії й, відповідно, тактико-криміналістичну складову, дозволить уніфікувати цю дію з існуючими

аналогами країн ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Código de Legislación Procesal (España) URL: BOE-040_Codigo_de_Legislacion_Procesal.pdf (дата звернення: 17.04.2019).
2. Kodeks postępowania karnego. Dz.U. 1997 Nr 89 poz. 555. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970890555/U/D19970555Lj.pdf> (дата звернення: 17.04.2019).
3. Zákon 301/2005 Trestný poriadok – Ministerstvo vnútra Slovenskej. URL: <https://www.minv.sk/?dokumenty-na-stiahnutie-2&subor=92071> (дата звернення: 17.04.2019).
4. Törvény a büntetőeljárásról. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1700090.TV×hift=ffffff4&txtrefereer=00000001.TXT> (дата звернення: 17.04.2019).
5. Code de procédure pénale (France). URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071154&dateTexte=29990101> (дата звернення: 17.04.2019).

Калганова Олена Анатоліївна

професор кафедри фінансових розслідувань Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України,
к.ю.н., доцент

Колісник Сергій Анатолійович,

Керуючий партнер
Адвокатського об'єднання «Правова та економічна безпека»

ОКРЕМІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ БОРотьБИ З ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ (ВІДМИВАННЯМ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Проблема легалізації злочинних доходів перетворилася за останні кілька десятиріч у міжнародну. Відмивання грошей вийшло за рамки окремих країн або регіонів, ставши проблемою глобального значення. Реалії спонукають постійно і досконаліше досліджувати проблему запобігання та протидії легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. З проблемою «брудних» грошей в різний час в тій чи іншій мірі зіткнулися більшість країн світу. Розглядуване питання хоча й має глобальний характер, проте має й відповідну специфіку для кожної країни [1].

Першим важливим документом з розглядуваного питання була Декларація про запобігання злочинного використання банківської системи з метою відмивання коштів (далі – Декларація), прийнята Базельським комітетом у

грудні 1988 р. Саме в цьому документі вперше були встановлені міжнародні стандарти протидії відмиванню коштів для фінансової системи.

Декларація складається із двох частин: досить великої преамбули, яка розкриває причини та мету його прийняття, та відносно короткої Заяви про принципи.

У преамбулі Декларації зазначається, що банки та інші фінансові установи можуть мимоволі бути використані як посередники для переказу або вкладу коштів, отриманих в результаті злочинної діяльності. Довіра суспільства до банків та відповідно їх стабільність можуть бути підірвані, якщо у суспільній думці банки будуть асоціюватись із злочинцями. Крім того, банки самі можуть зазнати прямих збитків від шахрайства або через необережність у виявленні небажаних клієнтів, або через падіння добропорядності своїх співробітників, пов'язаних із злочинцями.

На думку Базельського комітету, прийнятий документ є загальною заявою про етичні принципи, які спонукають керівництво банків ввести ефективні процедури з метою: 1) належної ідентифікації усіх осіб, які ведуть справи з їх установами; 2) відмови від здійснення операцій, які не здаються законними; 3) досягнення співробітництва з правоохоронними відомствами.

Разом з тим, Комітет зазначає, що Декларація не є правовим документом і її виконання буде залежати від національної практики та законодавства. В окремих країнах банки можуть підпадати під більш жорстке правове регулювання у даній сфері, і Декларація не покликана замінити або знизити рівень цих вимог. Метою Декларації є посилення загальних стандартів, спрямованих на запобігання відмиванню коштів.

Згідно преамбули, наглядові органи, представлені у Комітеті, зобов'язуються у рамках своєї компетенції сприяти вжиттю усіма банками у країнах-членах заходів, відповідних даній Заяві. Для забезпечення всесвітнього розповсюдження Комітет також рекомендує застосовувати положення Декларації наглядовим органам інших країн [2].

У відповідь на зростання проблеми відмивання грошей, в 1989 р. на зустрічі керівників країн «Великої Сімки» в Парижі було створено Групу з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Визнаючи загрозу для банківської системи і фінансових установ, глави держав або урядів країн «Великої Сімки» та президент Європейської Комісії скликали Групу з розробки фінансових заходів, до складу якої увійшли країни-члени «Великої Сімки», Європейська Комісія та вісім інших країн.

Групі з розробки фінансових заходів були надані повноваження щодо дослідження методів та тенденцій відмивання грошей, розгляду уже вжитих заходів на національному або міжнародному рівні та визначення заходів, які ще треба здійснювати з метою боротьби проти відмивання грошей. В квітні 1990 р., менше ніж через один рік після свого створення, FATF склала звіт, у якому було вміщено сорок рекомендацій, що забезпечують широкі засади для заходів, необхідних у боротьбі проти відмивання грошей.

Протягом 1991 та 1992 рр. кількість учасників FATF було розширено: з 16 на час створення до 28. З того часу FATF продовжує вивчати методи, що

використовуються для відмивання кримінальних грошей, і провела два раунди взаємних оцінок країн-членів FATF та їх юрисдикцій. FATF здійснила поновлення Сорока рекомендацій з тим, щоби вони відображали зміни, що сталися у сфері відмивання грошей, і всіляко спонукає інші країни у всьому світі вжити заходів боротьби з відмиванням грошей.

FATF стежить за успіхами країн-членів у реалізації заходів боротьби з відмиванням грошей, розглядає методи відмивання грошей та контрзаходи, а також сприяє прийняттю та реалізації заходів боротьби з відмиванням грошей у всесвітньому масштабі. У здійсненні своєї діяльності FATF співпрацює з іншими міжнародними органами, що протидіють відмиванню грошей.

Діяльність FATF спрямована на виконання таких основних завдань:

а) поширення інформації про заходи у сфері боротьби з відмиванням грошей на всіх континентах і в усіх регіонах світу (FATF сприяє створенню всесвітньої мережі боротьби з відмиванням грошей шляхом розширення кількості країн-членів, створення регіональних органів боротьби з відмиванням грошей у різних частинах світу та тісної співпраці з відповідними міжнародними організаціями);

б) здійснення моніторингу за реалізацією Сорока рекомендацій в країнах-членах FATF (хід реалізації Сорока рекомендацій в усіх країнах-членах здійснюється завдяки підходу, який включає дві складові: щорічне проведення самооцінки та більш детальна процедура взаємної оцінки);

в) здійснення огляду тенденцій у сфері відмивання грошей та відповідних контрзаходів (проведення «типологічних досліджень») [3].

Кожна країна, користуючись зазначеними вище рекомендаціями, розробляє та впроваджує власні державні механізми у боротьбі з легалізацією злочинних коштів.

У рекомендаціях Міністерства фінансів США пропонується ретельно досліджувати на «підозрілість» усіх доступних фактів стосовно угод на суми від 10 тисяч доларів США. Особливу обережність пропонується проявляти щодо трансакцій і банківських стосунків, якщо є сумніви щодо ідентифікації клієнтів, трансакцій, що здійснюються за участю третіх країн тощо. За даними закордонних періодичних видань великі банки США значно збільшили витрати на технології аналізу даних про грошові трансферти щодо фіксування підозрілої діяльності. Загалом законодавство 33 штатів США визнає «відмивання» грошей кримінальним злочином. У багатьох законодавствах цих штатів відображені, хоча й різною мірою, однакові чи подібні положення федеральних законів з боротьби з «відмиванням» грошей, включаючи тривалі строки ув'язнення за скоєння цих злочинів (переважно від 10 до 20 років) та великі суми штрафів (наприклад, сума штрафу втричі перевищує вартість майна, що є об'єктом кримінальної операції).

Чинне законодавство Італії зобов'язує банки та інші посередницькі структури вести детальну документацію щодо валютних операцій резидентів, аби не пропустити спроби відмивання коштів. Закон Гамма-васала (1990 р.) встановив кримінальну відповідальність за операції з «відмивання» і вперше у світовій практиці визначив поняття «злочинна організація типу мафія».

Кримінальний кодекс Італії передбачає покарання у вигляді позбавлення волі від 7 до 12 років і штраф. Покарання може бути збільшено, якщо такі ж дії вчиняють посадові особи, використовуючи при цьому своє службове становище. У результаті змін у законодавстві 1990 року держава зобов'язана здійснювати моніторинг з виявлення та припинення спроб легалізації злочинних грошей. Система моніторингу передбачає, що переведення будь-якої суми за кордон супроводжується одночасним декларуванням доходу.

У Кримінальному Кодексі Іспанії відмивання грошей належить до розділу про хабарі та схожих злочинів. До нього занесені всі серйозні злочини з терміном тюремного ув'язнення більше ніж три роки. Закон про відмивання грошей включає боротьбу з доходами від організованих злочинів, тероризму, торгівлі наркотиками.

У Великобританії для координації діяльності з «відмивання» злочинних капіталів у країні створена спеціалізована Об'єднана робоча група, до складу якої входять провідні діячі фінансового сектору економіки. Оперативною роботою займається Національна служба Великобританії з фінансових розслідувань, у складі якої є Бюро з валютних розслідувань.

Покарання за злочини, пов'язані з «відмиванням» коштів – 14 років позбавлення волі та штраф; за розголошення інформації злочинцю або третій особі – до п'яти років; за неповідомлення про операції з «відмивання» грошей, що стали відомі особі – до п'яти років.

В Ірландії Кримінальний юридичний акт 1994 р. зобов'язує всі фінансові інститути вимагати від нових клієнтів, які здійснюватимуть великі трансакції, документального підтвердження походження грошей.

Стратегія банків Кіпру базується на принципі «знай свого клієнта» і спрямована на виявлення осіб, які мають кілька довірчих рахунків, не сумісних із формою їх бізнесу, або рахунків, на які надходять депозити від значної кількості різних приватних адресатів, а також тих клієнтів, які намагаються відкрити рахунок на велику суму навіть на не вигідних умовах. Згідно із цією стратегією банкірам слід знати походження коштів, історію всіх відкритих у банку рахунків, періодичність звернень клієнта до банку.

Законодавством Греції передбачається ідентифікація клієнтів у разі укладення контрактів, відкриття рахунків, найму сейфів, кредитування під заставу – водночас ідентифікації не потребують страхові операції на незначні суми і терміни та пов'язані з пенсійним страхуванням.

В Австрії – єдиній в Європейському Союзі державі, яка дозволяла вести анонімні банківські рахунки – під тиском FATF розроблено програму їх поетапного скасування. Зокрема, Кримінальний Кодекс Австрії оголошує злочином відмивання всіх активів, отриманих від вчинення серйозних злочинів, що передбачають позбавлення волі на термін більше ніж три роки.

Фінансові органи Бельгії, суворо контролюючи переміщення грошей, обов'язково перевіряють усі угоди на суму понад 10 тисяч євро. Відповідно до королівського указу від 11.06.1993 р. під егідою міністерств фінансів та юстиції була створена спеціальна структура – «Сектор обробки фінансової інформації» (STIF), що аналізує, із залученням відповідних експертів, декларації банків,

бірж та інших фінансових інститутів про підозрілі операції, використовує інформацію з поліцейських, митних та інших державних органів.

Відповідно до Закону Литви «Про запобігання відмиванню грошей» 1998 р. банки та інші кредитні установи, страхові компанії, митниця, пошта, нотаріуси, ломбарди, спецслужби країни надають податковій поліції відомості про осіб, що підозрюються у відмиванні коштів, про всі операції на суму понад 50 тисяч літів (16,9 тисяч доларів США), а також про обмін валюти на суму понад 10 тисяч літів. Прийнятий литовським Сеймом Закон «Про запобігання легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом» 1997 р. містить ознаки, за допомогою яких виявляються злочинні кошти, і перелік фінансових операцій, що підлягають особливому контролю, а також визначає мінімальну суму, починаючи з якої необхідна обов'язкова ідентифікація клієнта – 10 тисяч літів [4].

У Франції центральним органом системи запобігання легалізації кримінальних доходів та боротьби з фінансуванням тероризму TRACFIN – підрозділ фінансової розвідки в складі Міністерства економіки, фінансів та індустрії Франції. TRACFIN є структурою, якій надається інформація про відкриті в банках рахунки фізичних і юридичних осіб. У законодавстві Франції не міститься вимог про надання інформації про фінансові операції у разі, якщо сума фінансової операції перевищує певну межу. Ознаками для надання суб'єктами фінансового моніторингу інформації про фінансові операції є мотивована підозра про те, що вона здійснюється з метою легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. За порушення законодавства передбачені штрафні санкції, кримінальна відповідальність – позбавлення волі до восьми років [5].

Директивою Європейського Союзу від 19.06.1991 р. визначено, що вимоги з ідентифікації клієнтів поширюються також на будь-які операції на суми, що перевищують встановлену законодавством певної країни межу [4].

Зазначимо, що у міжнародній практиці обмеження встановлюється в середньому від суми у 10 тисяч доларів США.

У більшості країн відмивання грошей визнане злочином, що тягне за собою кримінальну відповідальність. Цей момент чітко зафіксований у їхньому законодавстві.

Таким чином, можемо констатувати, що боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом в зарубіжних країнах має як певні спільні риси, пов'язані з підпорядкуванням законодавчої бази міжнародним актам, нормативним документам, рекомендаціям, так і окремі відмінності. Загалом, системи фінансового моніторингу зарубіжних країн функціонують досить ефективно, а тому їх досвід може бути успішно використаний і в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Моделювання оцінки ризиків використання банків з метою легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму: [монографія] / С. О.

- Дмитров [та ін.]; за заг. ред. О. М. Бережного. Суми: УАБС НБУ, 2008. 75 с.
2. Декларація про запобігання злочинного використання банківської системи з метою відмивання грошових коштів // Документи Базельського комітету з банківського нагляду / Офіційний веб-сайт Державної служби фінансового моніторингу України. URL: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=535&art_id=587&lang=uk (дата звернення: 30.04.2019).
 3. Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей – FATF. URL: <http://www.sdfm.gov.ua/content/uk/fatf.htm> (дата звернення: 30.04.2019).
 4. Кривонос Л. Світовий досвід боротьби з «брудними» грошима // Фінансовий контроль. 2018. URL: <https://fincontrol.com.ua/news-public.php?id=68> (дата звернення: 30.04.2019).
 5. FRANCE – Intelligence Processing and Action against Illicit Financial Networks Unit (TRACFIN). URL: <https://egmontgroup.org/en/content/france-intelligence-processing-and-action-against-illicit-financial-networks-unit> (Last accessed: 30.04.2019).

Карпин Наталія Петрівна,

курсант взводу ПМПФ-16-3

Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції

Університету ДФС України

Науковий керівник:

професор кафедри фінансових розслідувань Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України, к.ю.н., доцент

Амеліна Анна Сергіївна

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИНАМИ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Економічна злочинність не має меж. Вона впливає на організації у всьому світі, жодна галузь економіки чи організація не може відчувати себе повністю захищеною від небажаних наслідків економічної злочинності. Крім безпосередніх збитків, економічна злочинність може завдати серйозної шкоди іміджу організацій та погіршити їхню репутацію, що в результаті може привести, навіть, до втрати долі на ринку.

З метою забезпечення ефективної роботи по виявленню і розкриттю злочинів у сфері економіки важливо враховувати позитивний досвід і ефективні

методи виявлення і розслідування аналогічних злочинів, напрацьованих правоохоронними органами зарубіжних країн [5, с.125].

Розглядати зарубіжний досвід потрібно узагальнено, вибираючи з цього досвіду найбільш значущі елементи, характеристики, тенденції, що становлять науковий і практичний інтерес для України. Досвід США у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) злочинних прибутків свідчить про наступне. В США було розширено законодавче визначення легалізації злочинних прибутків і тепер злочином визнається проведення самої операції з коштами сумнівного походження, незалежно від факту доказування предикатного злочину. Кримінальна відповідальність за легалізацію злочинних прибутків в США встановлена як на федеральному рівні, так і в кожному окремому штаті. Окрема відповідальність встановлення і за так зване «структурування» – розподіл великої суми грошей на дрібні суми з метою уникнути перевірок з боку уряду. Така діяльність розцінюється як введення в оману з метою приховати підозрілі трансакції [6, с. 33].

В контексті ефективної побудови та забезпечення системи економічної безпеки Литви було створено Службу розслідування фінансових злочинів (СРФЗ) – («Financial Crime Investigation Service» (FCIS). Місія Служби розслідування фінансових злочинів полягає у захисті державної фінансової системи шляхом розкриття злочинних дій та інших порушень законодавства. Мета Служби розслідування фінансових злочинів – розробка методів боротьби з кримінальною діяльністю проти державної фінансової системи.

Служба переслідує свою мету здійснення оперативних заходів, розкриття та проведення досудового розслідування та запобігання злочинним діям, здійснення заходів щодо боротьби з відмиванням грошей та засобів, що гарантують легітимність отримання та використання фондів фінансової підтримки Європейського Союзу та інших країн, здійснюючи експертизу своєї комерційної та фінансової діяльності та подаючи висновки спеціалістам з цього питання, а також заходи, що дають можливість відшкодувати приховані податки, прагнучи максимально показати вплив на цю діяльність фактичного доходу, що сплачується до державного бюджету [1].

Американська стратегія боротьби з відмиванням грошей не може бути названа стрункою і раціональною. Не дивлячись на законодавчі нововведення, не можна говорити про те, що федеральний уряд дійшов до змоги переслідувати усі незаконні операції з грошима сумнівного походження. Крім цього, не вирішеним є питання взаємодії правоохоронних і контролюючих органів. Так, в стратегії американського уряду по боротьбі з легалізацією злочинних прибутків, 10-12 різних федеральних агентств відповідають за різні напрямки її реалізації, а механізм їхньої співпраці не вироблений [2, с. 283]. Згідно з польським досвідом, в Польщі в сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) злочинних прибутків, законодавчу базу в сфері протидії легалізації злочинних прибутків складають Закон «Про податковий контроль», відповідні положення Кримінального і Валютного кодексів. Законом «Про податковий контроль» в структурі Міністерства фінансів було створено Бюро. Відповідно до Закону в Міністерстві фінансів було створено Департамент

фінансової інформації і введено посаду Генерального інспектора фінансової інформації, який має статус віце-міністра. Таким чином, сьогодні в структурі Міністерства фінансів Польщі паралельно працює два департаменти: Департамент фінансової інформації і Бюро податкового контролю [3, с. 37].

Відповідно до досвіду Великобританії в сфері протидії легалізації злочинних прибутків, кожен банк має уповноваженого співробітника, відповідального за дотримання вимог банківського законодавства в сфері протидії легалізації злочинних прибутків. Щороку уповноважений співробітник повинен проходити перепідготовку з питань нового законодавства, засобів і методів протидії в цій сфері. Співробітник банку, який не вжив відповідних заходів з протидії відмиванню грошей, несе відповідальність за кримінальним законодавством [4, с. 153].

Аналізуючи структуру податкових органів провідних країн світу, важливо зазначити, що практично всі вони у своєму складі містять підрозділи, які виконують функції, пов'язані із викриттям та розслідуванням злочинів, скоєних у сфері оподаткування, таких як Служба Внутрішніх Доходів Міністерства фінансів США, в якому функціонують і підрозділи податкових розслідувань.

Аналіз моделей побудови державних органів по боротьбі із податковою злочинністю провідних країн світу дозволяє зробити висновок про те, що на сьогодні існують три основних моделі побудови даних структур:

- органи по боротьбі із податковою злочинністю діють як самостійні відомства у структурі державних органів влади (Бразилія, Норвегія, Казахстан та ін.);
- діють у структурі органів внутрішніх справ (Росія, Іспанія, Португалія, Бельгія та ін.);
- знаходяться у складі фіскальних органів влади (США, Україна, Італія, Грузія, Латвія, Франція, Великобританія).

В Україні спеціальним підрозділом, який займається боротьбою з податковими правопорушеннями та злочинами, є податкова міліція, яка діє у складі відповідних органів державної податкової служби і здійснює контроль за додержанням податкового законодавства України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Lithuanian National Risk Assessment of Money Laundering and Terrorist Financing, (2017), Vilnius, 59 p URL: <http://www.fntt.lt/en/>
2. Жуковська Ж. О. Проблеми міжнародного співтовариства у боротьбі зі злочинами майнового характеру. *Південноукраїнський правочин часопис*. – 2008. № 4 С. 35–36.
3. Журавель М. І. Міжнародні правові аспекти боротьби з легалізацією доходів здобутих злочинним шляхом . *Часопис Київського університету права*. 2010. № 1. С. 280–286
4. Кравчук С. Прийняття і реалізація концепції боротьби зі злочинністю у сфері економіки – шлях до припинення економічної злочинності. *Право України*. 2010. № 7. С. 151–156.
5. Ларичев В. Д., Решетняк Н.С. Налоговые преступления и правонарушения.

Кто и как их выявляет и предупреждает. М.: Учебно-консультационный центр ЮрИнфор, 1998. 202 с.

6. Половинський Л. В. Протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: міжнародний та вітчизняний досвід *Економіка. Фінанси. Право*. 2008. № 5. С. 33–35.

Кужільна Анастасія Борисівна,

студентка групи ПММФз-18-1

Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції

Університету ДФС України

Науковий керівник:

професор кафедри фінансових розслідувань Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України, к.ю.н., доцент

Амеліна Анна Сергіївна

ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження варто охарактеризувати як їх взаємодію відповідно до вимог, у порядку та на умовах, передбачених кримінальним процесуальним законодавством України, а також міжнародними договорами України чи на основі взаємності, погодженої з компетентними органами і посадовими особами іноземних держав, передбаченими в КПК України та міжнародних у зв'язку з розслідуванням та розкриттям злочинів у сфері оподаткування.

Варто зазначити, що і сьогодні дане питання є актуальним та викликає багато дискусійних моментів, адже кожний науковець розглядає його використовуючи різні підходи до його тлумачення.

Серед вчених які досліджували використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів у сфері оподаткування варто віднести наступних: З.М. Соколовський, Г.М. Надгорний, В.Г. Гончаренко, Є.П. Іщенко та А.О. Топорков. Але на даному етапі залишається багато невирішених питань.

Згідно ст. 71 КПК України спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок [1].

Залучення фахівців – це не лише доцільна форма застосування спеціальних знань і технічних засобів під час провадження слідчих дій, але й гарантія

якісного та ефективного виконання слідчим усього спектра своїх професійних обов'язків у конкретних умовах. Особиста участь спеціаліста в підготовці та проведенні слідчих дій – це не перекладання слідчим частини своїх обов'язків, а необхідність грамотного використання спеціальних знань із різних галузей науки й техніки з метою якісного розкриття та розслідування злочину.

При плануванні слідчих (розшукових) дій за участю групи спеціалістів слідчий визначається з потрібною кількістю спеціалістів та з установами, з яких буде їх запрошено.

Міжнародно-правове регулювання участі експерта у кримінальному провадженні передбачає наступні форми: залучення експерта за запитом іноземної держави; участь експерта у міжнародному суді; проведення експертизи на місці експертами або комісією експертів; надання висновку експерта; консультування експертами з питань, які вимагають спеціальних знань; надання спеціалістами допомоги при проведенні слідчих дій, які викликаються в якості експерта; надання спеціалістами допомоги при оцінці доказів, які викликаються в якості експерта; залучення експертів міжнародними організаціями.

А.М. Лазебний зазначає, що навіть у випадках, коли слідчі самостійно володіють достатньою кількістю спеціальних знань, вони зобов'язані залучати при розслідуванні кримінальних проваджень спеціаліста у встановленій формі, яка передбачена чинним законодавством України [2, с. 7].

Особливості скоєння податкових злочинів, а також те, що вказані злочини вчиняються на підприємствах, в установах та організаціях, діяльність яких відображається в документах бухгалтерського та податкового обліку і звітності, які знаходяться на паперових, електронних та інших носіях, зумовлює необхідність використання спеціальних знань у разі їх виявлення та документування [2, с. 132-135].

При розслідуванні злочинів у сфері оподаткування варто залучати спеціалістів при здійсненні таких слідчих (розшукових) дій як допит, обшук, огляд, а також при тимчасовому доступі до речей та документів [4, с.10].

Чинні нормативні акти про міжнародне співробітництво, враховуючи динамічний стан розвитку економічних відносин, міграцію населення та поширення транснаціональної злочинності не є досконалыми тому на даному етапі їх слід доповнити такими формами співробітництва: обмін інформацією про порушення податкового законодавства юридичними і фізичними особами на території України та за її межами; надання відповідним чином завірених копій документів, пов'язаних з оподаткуванням юридичних та фізичних осіб; обмін інформацією про національні податкові системи, зміни і доповнення податкового законодавства; взаємодія з питань проведення заходів, які направлені на попередження, виявлення і розслідування цих злочинів.

Підсумовуючи викладене вище зазначимо, що для того щоб при розслідуванні злочинів у сфері оподаткування не виникало дискусійних та проблемних питань виникає невід'ємна необхідність слідчого в залученні спеціаліста який володіє також міжнародними стандартами. В подальшому при ефективному розслідуванні кримінальних проваджень це значним чином може

вплинути на те, щоб попередити виникнення слідчих помилок (наприклад при проведенні слідчих дій).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: кодекс від 13 березня 2012 р. №4651-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Амеліна А.С. Форми використання спеціальних знань у процесі збирання доказів по податкових злочинах: Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. Вип. 3 Т. 2. Херсон. 2018 С. 132-135.
3. Лазебний А. М. Використання спеціальних знань при розслідуванні кримінальних правопорушень проти громадського порядку: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2016. 19 с.
4. Соколовський З. М. Проблеми використання в кримінальному судочинстві спеціальних знань при встановленні причинного зв'язку явищ: автореф. дис.канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 1968. 20 с.

Клітинська Алла Русланівна,

Головний спеціаліст відділу організаційного забезпечення пенітенціарних інспекцій Управління пенітенціарних інспекцій Міністерства юстиції України

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

У період євроінтеграційних перетворень, які відбуваються в Україні з моменту підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, одним з головних напрямів є реформування системи правоохоронних органів, що здійснюють розслідування злочинів у сфері фінансів. У контексті цього також триває реформа органів податкової та митної служби України. Враховуючи те, що Україна будує правову державу та громадянське суспільство відповідно до системи демократичних стандартів, завдання та повноваження державних органів, які займаються фінансовими розслідуваннями мають змінюватися. Найкращим взірцем тут може стати досвід іноземних країн щодо вдосконалення національної системи органів фінансових розслідувань.

Враховуючи важливість розслідування злочинів у сфері фінансів, у юридичній літературі виділяють наступні організаційні моделі щодо розподілу повноважень між фіскальними та контролюючими органами по боротьбі з фінансовими правопорушеннями у різних країнах:

- модель 1: фіскальна служба відповідає за керівництво і проведення розслідувань. Ця модель застосовується в Австралії, Канаді, Німеччині, Греції, Індії, Ірландії, Кореї, Новій Зеландії, Південній Африці, Швейцарії,

Великобританії і США;

- модель 2: фіскальна служба відповідає за проведення розслідувань під керівництвом генерального прокурора. Ця модель застосовується в Австрії, Чилі, Нідерландах, Португалії, Швеції, Іспанії і США. Нині в Іспанії розслідування податкових злочинів проводиться під керівництвом допитуючого судді;
- модель 3: спеціалізований орган, що не входить до фіскальної служби, однак знаходиться під наглядом Міністерства фінансів і відповідає за проведення розслідувань. Ця модель застосовується у Великій Британії, Греції, Грузії, Ісландії, Литві, Казахстані, Туреччині;
- модель 4: поліція або прокуратура відповідають за проведення розслідувань. Ця модель застосовується у Бельгії, Чехії, Данії, Фінляндії, Франції, Японії, Люксембурзі, Мексиці, Норвегії, Словаччині і Словенії [1, с. 169].

У цілому в іноземних країнах органам фінансових розслідувань відведено значне місце в системі національних правоохоронних органів. Тому, щоб чіткіше зрозуміти структуру і роль органів фінансових розслідувань іноземних держав, потрібно їх розглянути детальніше на прикладі окремих країн.

В Італії розслідуванням фінансових злочинів, включаючи податкові злочини, займається Фінансова гвардія. Вона проводить такі розслідування самостійно (незалежно) або під керівництвом Генерального прокурора. Такий розподіл повноважень відрізняє Італію від інших країн і він не входить ні до однієї із зазначених вище моделей.

Фінансова гвардія Італії безпосередньо підпорядковується Міністерству економіки та фінансів. Вона виконує одночасно функції податкових, митних та прикордонних органів. Разом з тим, Фінансова гвардія наділена специфічними повноваженнями податкової поліції, адже одним із її завдань є превенція і припинення валютних, фінансових та податкових злочинів.

У США питання розслідування фінансових злочинів повністю належить до компетенції Міністерства фінансів. Зокрема, у структурі Міністерства фінансів створену Службу внутрішніх доходів, яка займається виявленням та розслідуванням фінансових злочинів, та Службу по боротьбі з тероризмом і фінансової розвідки, до якої входять: Управління по боротьбі з фінансуванням тероризму і фінансовими злочинами, Управління з контролю за іноземними активами та Мережа по боротьбі з фінансовими злочинами.

У Великобританії існує спеціалізований правоохоронний орган, який наділений деякими повноваженнями в сфері розслідувань фінансових злочинів, а саме Служба з протидії організованій злочинності. Важливу роль у діяльності зазначеної служби відіграє аналіз фінансової інформації, що здійснюється як на стадії виявлення, так і на стадії розслідування злочинів [2, с. 192].

В Данії та Норвегії кримінальними правопорушеннями податкового та митного законодавства займається поліція, оскільки податкова і митна служби в цих країнах не наділені правоохоронними функціями.

Податкова та митна служба в Ірландії, Нідерландах, Португалії займаються розслідуванням злочинів у зазначених сферах, а розслідування інших злочинів

в економічній сфері належить до компетенції поліції.

У Німеччині та Швейцарії податкові та митні служби мають власні правоохоронні повноваження щодо фінансових розслідувань.

Королівська кінна поліція Канади виконує функції розслідування злочинів, пов'язаних із контрабандою, шахрайством, розповсюдженням наркотичних засобів.

Отже, порівнявши системи функціонування та організації органів фінансових розслідувань в різних іноземних країнах, варто зазначити, що не існує єдиної моделі розподілу повноважень органів державної влади щодо розслідування фінансових злочинів як з організаційної, так і з функціональної сторони. Така відмінність пояснюється не тільки розбіжностями соціально-економічного і політичного життя країн, а також і тим, що схожі функції, які так об'єктивно потрібні в будь-якому сучасному суспільстві, можуть реалізовуватися через різні правові інститути і механізми відповідно до національних правових особливостей.

Відповідно до Меморандуму про співпрацю з Міжнародним валютним фондом зобов'язанням України є створення Служби фінансових розслідувань [3], тому при цьому буде важливо врахувати позитивний досвід іноземних країн, які завдяки ефективній системі правоохоронних органів досягли значних успіхів у боротьбі та розслідуванні фінансових злочинів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Волощук Р.Є. Служба фінансових розслідувань в Україні: необхідність створення та організаційні моделі функціонування. Вісник Хмельницького національного університету. 2015. № 1. С. 168-173.
2. Лепський С.І. Зарубіжний досвід використання фінансових розслідувань у правоохоронній діяльності. Право і суспільство. 2014. № 2. С. 189-194.
3. Створення Служби фінансових розслідувань (СФР): веб-сайт. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/organi-v-kompetencii-mfu/stvorennya-sluzhby-finansovyh-rozsliduvan> (дата звернення: 02.05.2019).

Лихопой Аліна Олександрівна,
курсант навчального взводу ПМПФі-16-1
Факультету підготовки, перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників
податкової міліції
Університету ДФС України,
прапорщик податкової міліції
Науковий керівник:
старший викладач кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України
Домбай Марина Миколаївна

ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ В РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Законодавством України передбачено застосування технологій, що у деякій мірі дозволяють проводити слідчі (розшукові) дії без присутності і безпосередньої участі деяких осіб, а саме мова йде про використання відеоконференції під час досудового розслідування та судового розгляду. Також, потрібно зауважити, що окрім України, ще ряд держав (США, Італія, Бельгія, Франція, Англія, Австралія і т.д.) провадять нормативно-правові основи використання відеоконференції.

Досліджуваний спосіб збирання та перевірки доказів дозволяє за допомогою різних технічних засобів, а також при забезпеченні належної якості зображення і режиму інформаційної безпеки активно вирішувати завдання кримінального судочинства, щоб не порушити при цьому законних інтересів учасників процесу.

Питання з приводу використання відеоконференції під час досудового розслідування та судового розгляду знайшли своє втілення в наукових дослідженнях таких науковців як: Ю.М. Грошевий, О.М. Ляшук, М.І. Смірнова, М.І. Бортун, Ю.М. Чорноус, В.Ю. Шепітько, М.В. Чижов, І.В. Казначей, Т.О. Деменко, В.В. Зуєв.

З розвитком науково-технічного прогресу зростають можливості криміналістичних (науково-технічних) засобів і методів у розкритті й розслідуванні кримінальних правопорушень [1, с. 182].

Вперше відеоконференцзв'язок під час кримінального судочинства було застосовано американськими процесуалістами і вже сьогодні дана технологія використовується у США на всіх стадіях кримінального процесу. В Італії допит у режимі відеоконференції проводять з метою забезпечення безпеки не тільки свідків і потерпілих, але й обвинувачених. З 1996 р. там діє система, за допомогою якої під час судових слухань можна одержати зображення та почути голос свідка, до якого застосовуються заходи безпеки, котрого всі, за винятком судді, бачать тільки зі спини [2, с. 34].

Законодавство Канади (ст. 650) допускає можливість участі обвинуваченого у процесі судового розгляду «шляхом використання кабельного телебачення або іншими засобами, що дозволять суду та обвинуваченому брати участь у одночасному візуальному зв'язку». Також передбачено надання показань свідка шляхом використання даної технології. Інтенсивно запроваджується та широко застосовується відеоконференцзв'язок і в судах Індії, де відомості, отримані шляхом такої технології, вважаються доказами. Дистанційну участь шляхом відеоконференції у ході судового розгляду апеляційної та касаційної інстанції нормативно закріплено й у КПК Білорусії, Росії, Казахстану [3, с. 772].

Законом Республіки Білорусії № 356-З від 5 січня 2016 р. «Про внесення змін і доповнень в деякі кодекси Республіки Білорусії» КПК Республіки

Білорусії був доповнений ст. 224-1 «Проведення допиту, очної ставки, пред'явлення для впізнання з використанням системи відеоконференцзв'язку».

Так, згідно КПК Республіки Білорусії, допит потерпілого, свідка, очна ставка або пред'явлення для впізнання, можуть бути проведені дистанційно з використанням систем відеоконференцзв'язку у випадках:

- 1) неможливості прибуття учасника процесу для виконання слідчої дії за станом здоров'я або з інших поважних причин;
- 2) необхідності забезпечення безпеки учасників кримінального процесу та інших в відповідності з гл. 8 КПК Республіки Білорусії;
- 3) якщо потерпілий, свідок є неповнолітніми [4].

Якщо взяти КПК Республіки Казахстану то можна також виявити «Особливості допиту з використанням науково-технічних засобів в режимі відозв'язку (дистанційний допит)» (ст. 213).

Допит потерпілого, свідка може бути проведений з використанням науково-технічних засобів в режимі відеозв'язку (дистанційний допит) з викликом їх в орган досудового розслідування того району або області, міста республіканського значення, столиці, на території яких вони знаходяться або проживають. В ході дистанційного допиту учасники процесуальної дії в прямій трансляції безпосередньо сприймають показання допитуваної особи.

Дистанційний допит проводиться у випадках:

- 1) неможливості безпосереднього прибуття особи до органу, що веде кримінальний процес, за місцем розслідування (розгляду) кримінальної справи за станом здоров'я або з інших поважних причин;
- 2) необхідності забезпечення безпеки особи;
- 3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
- 4) необхідності забезпечення дотримання термінів досудового розслідування, судового розгляду справи;
- 5) наявності причин, що дають підстави вважати, що допит буде важкий або взагалі пов'язаний з зайвими витратами. [5]

Якщо ж звернутися до законодавства України, то не розгортаючи визначення поняття «відеоконференція», КПК України певною мірою установлює підстави для її застосування під час досудового розслідування. Так, частиною 1 ст. 232 КПК України встановлено, що «допит осіб під час досудового розслідування може бути проведений у режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення у наступних випадках:

- 1) неможливості участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;
- 2) необхідність забезпечення безпеки осіб;
- 3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
- 4) необхідність вжиття цих заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування;
- 5) наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми» .

Кримінальний процесуальний кодекс України регламентує використання відеоконференції як у національному кримінальному провадженні (ст. ст. 232, 336), так і в порядку міжнародної правової допомоги (ст. 567).

Отже, аналізуючи дані, які були висвітлені, можна сказати, що інститут дистанційного розслідування та судового дистанційного провадження в Україні знаходиться на стадії становлення та подальшого розвитку, а для реалізації його положень потрібне краще законодавче врегулювання.

Відповідно якщо брати наведені норми КПК Республіки Білорусь, що стосуються застосування відеозв'язку в кримінальному процесі, можна констатувати, що в цілому вони носять прогресивний характер і дозволять ефективно вирішувати деякі питання розслідування. Однак не можна не відзначити також певні недоліки:

по-перше, на сьогоднішній день можливості відеозв'язку в кримінальному процесі використовуються далеко не в повному обсязі (наприклад, в КПК Республіки Білорусь не передбачено її застосування для проведення процесуальних дій за участю підозрюваного, обвинуваченого);

по-друге, видається надто складною процедура застосування відеозв'язку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексеев Н. С. Очерк развития науки советского уголовного процесса / Н. С. Алексеев, В. Г. Даев, Л. Д. Кокорев. Воронеж : Изд-во Воронежского ун-та, 1980. 250 с.
2. Законодательство Италии о борьбе с организованной преступностью // Законность. 1993. № 11. С. 34–38.
3. Justice Laws Website (Сайт законів про правосуддя). URL// <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/>.
4. Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Беларусь. URL: https://kodeksy-by.com/ugolovno-protsessualnyj_kodeks_rb.htm.
5. Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Казахстан. URL: <http://egov.kz/cms/ru/law/list/K1400000231>.

Ніколаєнко Вікторія Олегівна,

Турчина Єлизавета Юрїївна,

курсанти взводу ПМПФ-16-3

Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції

Університету ДФС України

Науковий керівник:

старший викладач кафедри фінансових

розслідувань Факультету підготовки,

перепідготовки та підвищення

кваліфікації працівників податкової

міліції Університету ДФС України

Домбай Марина Миколаївна

ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСТРАДИЦІЇ ПІД ЧАС ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

Злочини у сфері фінансів характеризуються особливою небезпечністю, кмітливим, інтелектуальним характером, швидким пристосуванням правопорушників до нових напрямів і способів підприємницької діяльності, різними сучасними технологіями, і за своїм призначенням та результатами становлять величезну шкоду формування в Україні еволюційних ринкових стосунків, народної, правової держави. Серед глобалізаційних умов фінансових інститутів відстежується актуальність вирослу об'єму фінансових злочинів, що плануються або вчиняються в декількох країнах чи здійснюється в одній країні та мають істотні результати в іншій. Формування інформаційно-комунікаційних технологій, досягнення в сфері транспорту, не та досконалість державних механізмів протидії правопорушенням – це не вичерпний перелік складових, що допомагають уникненню громадянами, які вчинили злочин, порушення кримінально-правової заборони будь-якої держави, кримінальної відповідальності. При таких умовах головне місце посідає міжнародне співробітництво країн у боротьбі з фінансовими злочинами, однією з форм якого є екстрадиція.

Актуальність теми зумовлює недостатність дослідження у питаннях видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції), що посідає досить вагоме місце у міжнародному співробітництві при фінансових розслідуваннях.

Варто відзначити, що деякі аспекти екстрадиційної проблеми досліджували: Ю. М. Черноус Т. С. Гавриш, О. В. Виноградова, І. В. Лещукова, Ю. П. Алєнін, А. Г. Маланюк, М. П. Свистуленко, М. І. Смирнова. Але низка проблем є і на даний час не дослідженим фрагментом та вимагає наукового дослідження особливостей екстрадиції під час розслідування фінансових злочинів.

Провівши аналіз екстрадиції осіб під час фінансових розслідувань варто врахувати, що визначення «фінансове правопорушення» трактується у широкому розумінні, тобто воно може бути як суспільно небезпечним, так і суспільно шкідливим, так як його особливою рисою є те, що фінансово-правова відповідальність встановлюється, в першу чергу, при виявленні фінансового злочину, а пізніше до вищезазначених осіб застосовуються адміністративні або кримінальні санкції, в залежності від суспільної шкоди чи суспільної небезпеки фінансового злочину [2, с. 148].

Дивлячись на це, під фінансовим правопорушенням міжнародного характеру у широкому значенні варто розглядати суспільно шкідливе, протиправне, винне діяння деліктоздатного суб'єкта, яке порушує врегульований правовими нормами порядок формування, поділу та використання суспільних фондів коштів, котре планується чи здійснюється в декількох країнах, або реалізується в конкретній державі, а має наслідки в іншій, і за яке нормативно-правовими актами передбачено адміністративну,

фінансову та кримінальну відповідальність.

Важливою формою міжнародного співробітництва під час кримінального провадження являється видача осіб (екстрадиція). Серед міжнародного співробітництва у боротьбі із фінансовими правопорушеннями особливістю видачі є те, що суб'єкти міжнародного права на підставі державних і міжнародних норм входять у правовідносини з приводу передачі особи для притягнення до кримінальної відповідальності та призначення їй покарання.

З приводу аналізу проблеми, пов'язаною з додержанням прав людини в екстрадиційному процесі, Н. А. Сафаров визначає, що екстрадиція – найголовніший міжнародно-правовий акт, призначення якого виходить дуже далеко за рамки двосторонніх міждержавних стосунків і котрий варто роздивлятися в контексті зміцнення і покращення правового стану держави і здійснили правопорушення та переходять за межами держави а саме на території іншої країни. Таким чином згідно з нормами міжнародного права повинні негайно приводитись в дію механізми, що забезпечують затримання злочинця та видачі їх країні, на території якої було вчинено злочин [1, ст. 3].

Варто відмітити, що у багатьох країнах умисне невиконання податкових зобов'язань, яке виражається в правопорушенні у вигляді не сплати податків, остаточно відображається як суспільно-небезпечна кримінально-карна діяльність. Окрім того, варто зазначити, що аналогічні правопорушення часто єднаються з різними злочинами, і в тому числі, що мають достатню суспільну небезпеку. Через зв'язок з цим, на протязі останнього часу змінюються деякі підходи і в міжнародному досвіді. У будь-якій ситуації обмеження схожі тим, які були наведені вище, виключаються повним обсягом, коли мова, до прикладу, йде про війну з фінансування тероризму або організованою злочинністю.

Слід зазначити, що при аналізі злочинів фінансової спрямованості, передбачені КК України, можна очікувати такі наслідки, що по різних фінансовим правопорушенням не можливо реалізовувати заходи з приводу екстрадиції особи, так як їх стягнення не передбачають покарання у вигляді позбавлення волі. Злочин, передбачений ст. 212 КК України, не має на меті покарання у вигляді позбавлення волі. Подібна ситуація з ухиленням від сплати єдиного внеску на обов'язкове державне страхування та страхових внесків на обов'язкове державне пенсійне страхування. В той же період виключенням можуть бути ситуації, тоді, коли ухилення від сплати податків буде зачіпати інші злочини, санкції котрих передбачають кару у вигляді позбавлення волі [3].

В результаті варто зазначити, що поряд з численними питаннями організаційного характеру процесу екстрадиції осіб (відсутність реально ефективного фінансування, черезмірно складний і довгостроковий «бюрократичний» процес екстрадиції в державі, ненадання або неналежне, несвоєчасне надання потрібних екстрадиційних документів під час досудового розслідування чи їх не привильне оформлення, неналежність договорів між Україною і різними державами, міжнародні договори з приводу видачі правопорушників спрямовані, в першу чергу, на війну із загальнокримінальною злочинністю, а також не враховують специфіки процесів щодо розслідування злочинів фінансового спрямування. Через це сьогодні стало питання

покращення положень міжнародних договорів та законодавства України з приводу екстрадиції під час розслідування фінансових правопорушень міжнародної спрямованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сафаров Н. А. Экстрадиция в международном уголовном праве: проблемы теории и практики / Н. А. Сафаров. – М. : Волтерс Клувер, 2005. – 416 с.
2. Іванський А. Й. Фінансово-правова відповідальність: теоретичний аналіз: монографія / А. Й. Іванський. – О. : Юридична література, 2008. – 505 с.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_789](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_789)

Мазурець Олена Олександрівна,
студентка групи ПБК-16-7
Навчально-наукового інституту права
Університету ДФС України

Науковий керівник:

професор кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України,
к.ю.н., доцент

Калганова Олена Анатоліївна

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

В умовах сьогодення у зв'язку зі збільшенням рівня економічної злочинності, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, шахрайства з фінансовими ресурсами, ухилення від сплати податків транснаціонального характеру особливої актуальності набуває міжнародне співробітництво під час розслідування таких злочинів. В свою чергу, від ефективного міжнародного співробітництва під час розслідування фінансових злочинів залежить своєчасно надана з дотриманням встановлених правил і процедур міжнародна правова допомога. Зазначаємо, що міжнародне співробітництво під час кримінального провадження позитивно впливає безпосередньо на розвиток та взаємодію держав у боротьбі з фінансовою злочинністю.

Питання, що стосуються міжнародного співробітництва під час розслідування фінансових правопорушень досліджувались значною кількістю вчених, зокрема: Ю.П. Амеліною, А.Б. Антонюк, О.Г. Виноградовою, Т.С. Гавриш, О.А. Калгановою, В.В. Лисенком, А.М. Падалкою та ін. Незважаючи

на значну кількість досліджень стосовно розглядуваного питання, потрібно зазначити, що проблема залишається актуальною, з огляду на стрімкий розвиток суспільних відносин, і як наслідок, збільшення кількості злочинів, що стосуються фінансової сфери та мають транснаціональний характер.

На думку В.В. Лисенка, міжнародне співробітництво полягає у підготовці, передачі до іноземних правоохоронних і судових органів, а також виконання на їх прохання звернень (клопотань, доручень, запитів) про проведення процесуальних дій, екстрадицію осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні кримінальних правопорушень, передачу або перейняття кримінального переслідування [1, с.175].

Натомість, відповідно до ч. 1 ст. 542 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків. Міжнародним договором України можуть бути передбачені інші, ніж у кодексі, форми співробітництва під час кримінального провадження [2].

Звертаємо увагу, що правовою основою міжнародного співробітництва українських правоохоронних органів з відповідними органами іноземних держав є ратифіковані Верховною Радою України конвенції Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, рішення Ради глав держав і Ради глав урядів СНД, міжнародні багатосторонні і двосторонні договори держави, угоди і рішення таких органів координації взаємодії з партнерами із СНД як Рада міністрів внутрішніх справ, Рада керівників органів безпеки та спеціальних служб та інші, а також договори та угоди міжвідомчого характеру. Міжнародне співробітництво у сфері кримінального судочинства без національного законодавства здійснюватися не може, адже воно є його підґрунтям та рушійною силою [3, с. 218–219]. Водночас, Україна взяла на себе зобов'язання виконувати всі процесуальні дії, передбачені КПК України та міжнародними договорами, за винятком тих положень, які Україна залишила за собою право не приймати [4, с. 295].

Зазначаємо, що відповідно до кримінального-процесуального законодавства центральний орган України розглядає запит іноземної держави лише за наявності письмової гарантії запитуючої сторони прийняти та розглянути в майбутньому запит України на засадах взаємності. Даний орган від імені держави розглядає запит компетентного органу іншої держави або міжнародної судової установи і вживає заходів з метою виконання чи направлення до іншої держави запит компетентного органу про надання міжнародної допомоги. Центральним органами України виступають Генеральна прокуратура України та Міністерство юстиції України [2].

З огляду на зазначене, у міжнародному співробітництві під час кримінального провадження беруть участь такі суб'єкти як запитуюча сторона, запитувана сторона та компетентний орган.

У практичній діяльності доволі часто виникають випадки, коли у сфері правовідносин щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження беруть участь дипломатичні представництва або консульські установи. Зокрема, консульські установи або дипломатичні представництва інших держав в Україні мають право одержувати на добровільній основі пояснення, речі, документи від громадян держави, яку вони представляють, а також вручати документи таким особам. У такому разі обов'язково слід враховувати положення відповідних міжнародних договорів, зокрема, Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. та Віденської конвенції про консульські зносини 1963 р. [5, с. 728–729].

Обґрунтованість запиту про міжнародну правову допомогу є обов'язковою ознакою, оскільки він повинен ґрунтуватись на фактичних обставинах кримінального правопорушення, при цьому виключається можливість проведення процесуальних дій іншим шляхом. До запиту в обов'язковому порядку долучається належним чином засвідчений витяг відповідних статей КПК України, які встановлюються проведення запитуваних дій.

Статтею 2 Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах передбачено, що у допомозі може бути відмовлено, якщо прохання про надання допомоги стосується правопорушення, яке, на думку запитуваної Сторони, є політичним правопорушенням, правопорушенням, пов'язаним з політичним правопорушенням, або податковим правопорушенням; якщо запитувана Сторона вважає, що задоволення прохання може зашкодити суверенітету, безпеці, громадському порядку або іншим суттєвим інтересам її країни [6].

Надання міжнародної правової допомоги може включати здійснення таких традиційних заходів як провадження обшуків, оглядів, вилучення та передачу речових доказів, проведення експертиз, вручення документів, допит свідків, обвинувачених, експертів та інших осіб, надання відомостей про судимість особи та про обвинувальні висновки щодо неї, складання та пересилку документів, розшук та видачу осіб, які вчинили злочини, визнання та виконання вироків тощо [5, с. 737].

Особливістю розслідувань фінансових правопорушень є те, що факт наявності цих правопорушень є відображеним у документах фінансового, податкового, бухгалтерського характеру. Як наслідок, якщо відомості, що свідчать про перекручення змісту чи фальсифікацію в документах відсутні, той склад злочину відсутній.

В свою чергу, до процесуальних дій під час розслідування фінансових правопорушень транснаціонального характеру можна віднести обшук, огляд, допит, експертизу, виклик особи, що перебуває за межами України, розшук, арешт, конфіскацію майна, тимчасовий доступ до речей та документів та інші, що зумовлено особливостями вчиненого правопорушення.

В процесі міжнародного співробітництва під час здійснення розслідування фінансових правопорушень потребують уваги специфічні особливості застосування норм законодавства іноземних держав при виконанні запитів. Відповідно до ст. 9 Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію

доходів, одержаних злочинним шляхом, міжнародна правова допомога надається в межах і відповідно до внутрішнього законодавства запитуваної Сторони [7]. Проте звертаємо увагу, що існують випадки, коли норми законодавства запитуваної Сторони не застосовуються, наприклад, відповідно до Договору між Україною та Китайською Народною Республікою про правову допомогу в цивільних та кримінальних справах, застосовуються норми законодавства запитуваної держави [8].

Однією з основних проблем є відсутність у національному законодавстві належної процедури реалізації міжнародних угод у сфері міжнародного співробітництва під час розслідувань фінансових правопорушень, що має деструктивний вплив, і як наслідок, спонукає до виникнення значної кількості колізій. Також недоліком вважається те, що з певними державами відсутній відповідний договір про міжнародну правову допомогу, що є перешкоджанням визначення взаємодії під час розслідування фінансових правопорушень.

Отже, підсумовуючи викладене вище, можемо стверджувати, що євроінтеграційні процеси, здійснення міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю є одними із основних завдань дієвих механізмів у взаємодії правоохоронних та судових органів держав. В свою чергу, міжнародне співробітництво під час розслідування фінансових правопорушень регулюється нормами міжнародного та національного кримінального процесуального законодавства. В умовах сьогодення існують неузгодження щодо міжнародної правової допомоги, що полягають у відсутності в національному законодавстві належної процедури реалізації міжнародних угод у сфері міжнародного співробітництва під час розслідувань фінансових правопорушень, а також відсутності міжнародно-правових угод щодо міжнародного співробітництва із певними країнами, а також відсутності єдиного підходу щодо проведення процесуальних дій під час здійснення розслідування фінансових правопорушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лисенко В.В. Міжнародне співробітництво у сфері протидії податковим злочинам та відмиванню коштів, отриманих злочинним шляхом // Зб.наук. праць Харк. Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським ун-ом у Вашингтоні. Х. : Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2003. Вип. 7. С. 174-177.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651VI // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 21.04.2019).
3. Чорноус Ю.М. Правова основа міжнародного співробітництва у розслідуванні злочинів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2010. № 1. С. 217-225.
4. Оніщик Ю.В. Міжнародне співробітництво у боротьбі із фінансовими правопорушеннями: навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 422 с.
5. Грошевий Ю.М. Кримінальний процес: підручник/ За ред. В.Я. Тація,

-
- Ю.М. Грошового, О.В. Капліної, О.Г. Шило. Х.: Право, 2013. 824 с.
6. Європейська конвенція про видачу правопорушників: Міжнародний документ від 13.12.1957// База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_033 (дата звернення 21.04.2019).
 7. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом: Міжнародний документ від 08.11.1990 р. // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029 (дата звернення: 21.04.2019).
 8. Договір між Україною і Китайською Народною Республікою про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах: Міжнародний документ від 31.10.1992 р. // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156_014 (дата звернення: 21.04.2019).

Місечко Микола Миколайович,
суддя Оболонського районного суду
міста Києва

ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Необхідність активного залучення механізмів надання та отримання міжнародної допомоги у галузі боротьби зі злочинністю, а також цілеспрямованої співпраці світової спільноти у цьому напрямі обумовлюється самими тенденціями розвитку сучасної злочинності. Її сучасний рівень, а також той факт, що вона давно вже набула транскордонних і транснаціональних форм, обумовлюють необхідність консолідації зусиль правоохоронних органів різних держав у здійсненні спільних заходів, які забезпечуватимуть ефективність боротьби зі злочинністю.

В Україні питанням, пов'язаним із здійсненням міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, займалися Ю. П. Аленін, О. І. Виноградова, Т. С. Гавриш, В. М. Гребенюк, М. І. Карпенко, І. В. Лешукова, А. Г. Маланюк, В. Т. Маляренко, М. М. Михеєнко, М. І. Пашковський, А. В. Підгородинська, А. С. Сизоненко, М. І. Смирнов та ін. Однак, такі чинники, як сучасні тенденції розвитку кримінальної процесуальної науки, а також інтеграція України, в цілому, та її національного законодавства, зокрема до Європейської спільноти, вимагають нових поглядів у дусі сучасності на деякі питання порушеної проблематики.

Метою нашого дослідження у рамках даної наукової тези є визначення системи принципів, на основі яких здійснюється міжнародне співробітництво під час кримінального провадження та надається взаємна правова допомога у кримінальних провадженнях, а також розкриття їхнього змісту.

Отже, починаючи наш аналіз, зазначимо, що будь-яка діяльність за своєю природою підпорядкована певним закономірностям, основоположним засадам

або принципам, які визначають її спрямування і характер, тобто виступають для неї своєрідним еталоном.

У зв'язку з вищевикладеним визначення системи і змісту діючих принципів міжнародного співробітництва, у тому числі при наданні правової допомоги, набуває практичної значимості, тим більше, що єдності суджень щодо даного питання серед представників юридичної науки поки що не досягнуто. На сьогодні можна виділити три основні групи принципів, на основі яких здійснюється взаємодія договірних сторін у сфері кримінального судочинства:

- загальні принципи міжнародного права щодо співробітництва держав у всіх сферах;
- спеціальні принципи міжнародного співробітництва держав у сфері кримінального судочинства;
- спеціальні принципи надання взаємної міжнародної правової допомоги у кримінальних справах;
- принципи внутрішнього (національного) законодавства договірних сторін (кримінального, кримінального процесуального, конституційного права тощо).

Характеризуючи в цілому наведену класифікацію необхідно зазначити, що принципи мають пронизувати всю процесуальну діяльність з надання взаємної правової допомоги або більш ширше – здійснення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, тобто мати властивість загальності. Якою б не була правова форма закріплення принципів, до якої б форми міжнародного співробітництва вона не належала, ці принципи завжди є нормами загального і керівного значення, основою процесу правозастосування в усіх напрямках взаємодії держав, у тому числі – й при наданні взаємної правової допомоги у кримінальних справах [1, с. 115–116].

Загальні принципи міжнародного права щодо співробітництва держав у всіх сферах визначають, у тому числі, діяльність уповноважених органів у сфері міжнародного співробітництва. Вони закріплені у найважливіших міжнародно-правових актах, до яких належать: Статут ООН (26.06.1945 р.), Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН (24.10.1970 р.), Загальна декларація прав людини (10.12.1948 р.), Декларація принципів, якими держави-учасниці будуть керуватися у взаємних відносинах, що міститься у Заключному акті Ради з безпеки та співробітництва в Європі (м. Гельсінкі, 01.08.1975 р.), Віденська конвенція про право міжнародних договорів (23.05.1969 р., набрала чинності для України 14.04.1986 р.), а також деякі правові акти щодо прав людини і громадянина: Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (16.12.1966 р., набрав чинності для України 19.10.1973 р.), Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (16.12.1966 р., набрав чинності для України 19.10.1973 р.) тощо.

У згаданих нормативно-правових актах закріплені, зокрема, такі принципи: 1) суверенна рівноправність держав і повага до прав, притаманних суверенітету; 2) незастосування у міжнародних відносинах сили або погрози

застосування сили; 3) невтручання у справи, що належать до внутрішньої компетенції держави; 4) вирішення міжнародних суперечок мирними засобами; 5) міжнародне співробітництво між державами; 6) сумлінне та добросовісне виконання зобов'язань у міжнародному праві; 7) рівноправність і самовизначення народів; 8) повага до прав людини та її основних свобод; 9) територіальна цілісність держав, недоторканність і непорушність кордонів. У наведеному переліку кожен з принципів є сильним через свій взаємозв'язок з усіма іншими, оскільки тільки в єдності та тісній взаємодії вони можуть функціонувати належним чином.

Спеціальні принципи міжнародного співробітництва держав у сфері кримінального судочинства. Між загальними принципами, які ми згадали вище, та тими, сфера дії яких обмежена міждержавним співробітництвом у галузі кримінального судочинства, діють відносини підпорядкованості та субординації. Так, спеціальні принципи не можуть вступати у суперечності із загальними принципами міжнародного права, а, навпаки, мають поширювати та деталізувати їх дію [2, с. 79].

Принципи внутрішнього (національного) законодавства договірних сторін (кримінального, кримінально-процесуального, конституційного права тощо). Принципи національного законодавства виступають основою діяльності державних органів України щодо здійснення міжнародного правового співробітництва під час кримінального провадження, а також, у тому ж числі, запиту та надання міжнародної правової допомоги у кримінальних справах. Принципи національного законодавства України, діючи у цій сфері, доповнюють закріплені у міжнародних договорах принципи співробітництва держав і разом з ними створюють єдину систему принципів, яка є основоположною базою здійснення діяльності по виконанню завдань щодо боротьби зі злочинністю і реалізації мети правового співробітництва [3, с. 61].

Таким чином, проведений аналіз дозволив сформулювати трирівневу класифікацію принципів міжнародного співробітництва, серед якої нами були детально досліджені спеціальні принципи міжнародного співробітництва держав у сфері кримінального судочинства. Своєю чергою, правильне розуміння змісту розглянутих спеціальних принципів дозволить уникнути багатьох непорозумінь під час правозастосування у процесі здійснення міжнародного співробітництва та реалізації взаємної правової допомоги у кримінальних справах, а також суттєвим чином підвищити її ефективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Підгородинська А. В. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні: поняття та процесуальні форми // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2015. Вип. 4. Том 3. С. 114–118.
2. Антонюк А. Перспективи розвитку міжнародного співробітництва під час розслідування кримінальних правопорушень у контексті інтеграції України до Європейського співтовариства // Национальный юридический журнал: теория и практика. 2015. № 10. С. 77–81.

3. Смирнов М. І. Особливості надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах з використанням методу відеоконференцзв'язку: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. К., 2005. 258 с.

Полуніна Лілія Валентинівна,
старший викладач кафедри фінансових
розслідувань Факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової
міліції Університету ДФС України

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ТА ЇЇ ЗАХИСТУ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА ЗАКОНОДАВСТВІ США

В умовах сьогодення стало майже масовим явищем безсоромного запозичення інтелектуальної та промислової власності. Співробітники приватних підприємств або спільних підприємств використовують методики, програми і технології, розроблені на великих вітчизняних підприємствах, які являються їх інтелектуальним капіталом. Іноземні партнери намагаються, не завжди законним способом, отримати закриту інформацію, що являє для них економічний інтерес. Тому, забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності в умовах ринкової економіки вимагає захисту комерційної таємниці.

Правовими підставами захисту комерційної таємниці в Україні є норми багатьох законодавчих актів. Зокрема таких, як Цивільний та Господарський кодекси України, закони України «Про інформацію», «Про підприємництво», «Про захист економічної конкуренції», «Про захист від недобросовісної конкуренції», Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів.

Визначення поняття комерційної таємниці наведено в ст. 505 Цивільного Кодексу України (далі ЦК України), комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легко доступною для осіб, які, зазвичай, мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого чи іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці. Статтею 420 ЦК України визначено, що комерційна таємниця є одним з об'єктів інтелектуальної власності. Відповідно майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю належать особі, яка правомірно визнала інформацію комерційною таємницею, якщо інше не встановлено договором [1].

Дещо відрізняється визначення поняття комерційної таємниці у

Господарському кодексі України (далі ГК України). Відповідно до ст. 36 ГК України відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону [2].

Необхідно зауважити, що встановлювати режим комерційної таємниці щодо певної інформації може лише її власник (співвласники за згодою між собою) або уповноважена ним особа; умовою відповідальності за незаконні дії щодо комерційної таємниці є усвідомлення того, що відповідна інформація є саме комерційною таємницею [3, с. 126].

Власник, як суб'єкт внутрішнього контролю, повинен контролювати цілісність комерційної інформації та вчасно виявляти і припиняти способи її розголошення. Втрата інформації може відбуватися як через неорганізованість та недбалість, так і в результаті економічного шпигунства. Для захисту інформації, що становить комерційну таємницю, на підприємстві необхідно здійснити наступні заходи: 1) впорядкування відвідування підприємства сторонніми особами (введення режиму контрольованого пропуску відвідувачів (журнал реєстрації, автоматизовані системи пропуску за картками); 2) посилення контролю за внутрішнім і зовнішнім документообігом; 3) обмеження доступу до конфіденційної інформації (надавши таку можливість лише тим співробітникам, яким це необхідно у зв'язку із виконанням професійних обов'язків); 3) використання програмних та апаратних засобів, які виключають несанкціонований доступ до комп'ютера і можливість вивчення або копіювання інформації з нього [4, с. 4-6].

Також ст. 507 ЦК України закріплює обов'язок органів державної влади щодо охорони комерційної таємниці, а саме органи державної влади зобов'язані охороняти від недобросовісного комерційного використання інформацію, яка є комерційною таємницею та створення якої потребує значних зусиль і яка надана їм з метою отримання встановленого законом дозволу на діяльність, пов'язану з фармацевтичними, сільськогосподарськими, хімічними продуктами, що містять нові хімічні сполуки. Ця інформація охороняється органами державної влади також від розголошення, крім випадків, коли розголошення необхідне для забезпечення захисту населення або не вжито заходів щодо її охорони від недобросовісного комерційного використання [1].

Кримінальний кодекс України (далі – КК України) передбачає відповідальність за незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України) та за розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України).

Предметом вказаного злочину є відомості, що становлять комерційну таємницю суб'єкта господарської діяльності [5, с. 510].

Необхідно наголосити, що у чинному законодавстві України відсутній перелік конкретних відомостей, які можуть визнаватися комерційною

таємницею суб'єкта господарської діяльності. Крім того, відсутній єдиний нормативний акт який би визначав поняття «комерційної таємниці», «право власності на комерційну таємницю», «способи захисту та розголошення комерційної таємниці», «суб'єкти-власники комерційної таємниці».

Промислово розвинутими країнами, зокрема США, накопичено значний законодавчий досвід у регламентуванні відносин у сфері захисту комерційної таємниці, забезпечення майнових інтересів власників торгових секретів, «ноу-хау».

Аналіз діючого законодавства США показує, що майнові інтереси власників виробничих, торгових, ділових секретів, «ноу-хау» охороняються нормами цивільного, торгового, кримінального, трудового права, законодавства про недобросовісну конкуренцію. У США діє спеціальне законодавство, яке об'єднує правила поведінки зацікавлених осіб у сфері використання торгових або ділових секретів.

Єдиним видом правової охорони комерційної таємниці, що існує на даний час на федеральному рівні, є встановлення кримінальної відповідальності за крадіжку та незаконне присвоєння відомостей, які становлять комерційну таємницю, а також за «економічне шпигунство». Закон, який часто називається як «Акт про економічне шпигунство» (Economic Espionage Act), міститься в частині 18, § 1831 – 1839 Кодексу законів США [6]. У цілому, законодавство штатів забороняє незаконне присвоєння секретних відомостей, що становлять комерційну таємницю.

Крім того, інформація може бути захищена за допомогою правових засобів захисту інтелектуальної власності (інформація взагалі розглядається як об'єкт права інтелектуальної власності, навіть коли мова йде про масову інформацію). У США існують чотири основних закони з приводу інтелектуальної власності:

- закон про авторське право;
- патентний закон;
- закон про торгову марку;
- закон про торговий секрет.

Ці закони є федеральними, тобто такими, що не підлягають змінам в залежності від того, в якому штаті вони застосовуються.

Значну вагу в системі законодавства США в інформаційній сфері становлять судові прецеденти. Особливий інтерес з приводу з'ясування питань регулювання інформаційних відносин становлять рішення саме щодо права власності та інтелектуальної власності на інформацію.

Комерційна таємниця, згідно з законодавством США, поділяється на два види:

- технологічна інформація (має самостійну економічну вартість внаслідок власної унікальності та за рахунок неможливості її одержання законним шляхом іншими особами, і які можуть отримати економічний еквівалент від її використання та розкриття);
- ділова інформація (є об'єктом діяльності, яка є обґрунтованою за обставин, що вимагають її збереження в таємниці).

Національна політика США в галузі захисту інформації формується

Агентством національної безпеки (АНБ). Крім того, найбільш важливі стратегічні питання інформаційної безпеки розглядаються на рівні Ради національної безпеки, а рішення оформляються у вигляді директив Президента США.

Найважливішим законом США, що стосується крадіжки відомостей, які становлять комерційну таємницю, є Акт про економічне шпигунство 1996 р. (Economic Espionage Act of 1996). Це – єдиний федеральний закон про комерційну таємницю в Сполучених Штатах, який передбачає виключно кримінальну відповідальність за порушення прав на комерційну таємницю. В Акті передбачається кримінальне покарання за економічне шпигунство і за навмисну крадіжку, відтворення, одержання або володіння відомостями, що становлять комерційну таємницю. Для того щоб незаконне присвоєння відомостей, що становлять комерційну таємницю, можна було оскаржити в суді, воно повинно бути здійснене з метою одержання комерційної або економічної вигоди та повинно використовуватися стосовно товарів, які перебуватимуть у цивільному обороті між штатами.

Для отримання обвинувального вироку суду прокурор зобов'язаний довести поза всяким сумнівом, що: 1) обвинувачуваний украв або одержав, знищив чи передав секретні відомості без дозволу правовласника; 2) обвинувачуваний знав або мав підстави знати, що ці відомості становлять комерційну таємницю; 3) відомості насправді становлять комерційну таємницю, що має правову охорону.

Для того щоб комерційна таємниця кваліфікувалася як така, що має правову охорону, відомості повинні стосуватися або бути включеними до товару, який виробляється чи перебуває в цивільному обороті між штатами або в міжнародній торгівлі. Термін «комерційна таємниця» відповідно до Акту про економічне шпигунство охоплює всі форми і види фінансових, ділових, наукових, технічних, економічних та інженерних відомостей, включаючи, наприклад, схеми, плани, копії, програмні пристрої, формули, конструкції, прототипи, методи, способи, процеси, процедури, програми та коди як у матеріальній, так і в нематеріальній формі, незалежно від того, яким чином зберігаються, копіюються і запам'ятовуються відомості – у фізичній, електронній, графічній формі, на фотознімках або в письмовій формі.

Для того щоб відомості становили охороноздатну комерційну таємницю, власник прав на неї повинен вжити розумних заходів з метою забезпечення таємності таких відомостей. Крім того, відомості повинні «мати самостійну економічну цінність, фактичну або потенційну, у зв'язку з тим, що вони не є відомими іншим особам і не можуть бути легко визначеними за допомогою належних засобів такими іншими особами» [7, с. 86].

Таким чином, ефективний захист комерційної таємниці на підприємстві може бути забезпечений комплексом правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів, що будуть сприяти збереженню інформації. Серед особливостей законодавства США про захист комерційної таємниці слід виділити заходи кримінального впливу як найбільш ефективні засоби забезпечення прав та інтересів власника комерційної таємниці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний Кодекс України : від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] / Сайт ВР України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Господарський Кодекс України : від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс] / Сайт ВР України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Господарський кодекс України : наук-практ. коментар / за заг. ред. О.П. Коцюби. – К.: А. С. К., 2004. – 720 с.
4. Гуз А. Как защитить коммерческую тайну / А. Гуз, А. Марущак // В мире спецслужб. – 2006. - № 1. – С. 4-6.
5. Кримінальний кодекс України: наук-практ. коментар / за ред. С. С. Яценка. – К.: А. С. К., 2002. – 936 с.
6. Андрощук Г. А., Крайнев П. П. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны. – К: Ин Юре. – 2000. – 400 с.
7. Андрощук Г. О. Захист комерційної таємниці в США: протидія економічному шпигунству / Г. А. Андрощук // Наука та інновації. – 2013. – Т. 9, № 1. – С. 80 –95.

Пушина Наталя Львівна,

аспірант першого курсу навчання
Академії праці, соціальних відносин та
туризму

Науковий керівник:

доцент кафедри кримінального процесу
та криміналістики

Навчально-наукового інституту
права Університету ДФС України,
к.ю.н., доцент

Завидняк Володимир Іванович

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В наш час все частіше з'являються нові форми злочинності які кидають виклик сучасному суспільству. Так, ще декілька десятиліть тому про кіберзлочинність були лише поодинокі згадування, у тому числі й про правопорушення у сфері господарської діяльності з використання комп'ютерних технологій. Але, за доволі короткий термін дана категорія злочинів поширилася так, що не тільки містить в собі загрозу для окремих держав, а й досягла світових масштабів.

Одним з найпоширеніших злочинів у кіберпросторі стали правопорушення вчинені у сфері господарської діяльності з використанням комп'ютерних

технологій, до них можна віднести:

1) злочини, у сфері незаконного використання бюджетних коштів. До даної категорії злочинів слід віднести як злочини, вчинені при складанні, розгляді, затвердженні й виконанні бюджетів усіх рівнів, так і при здійсненні контрольних повноважень за виконанням бюджет та використанням на підприємствах, установах і організаціях коштів, виділених їм з відповідного бюджету [1, с. 146].

Злочини з незаконного використання бюджетних коштів пов'язані із: – порушенням бюджетного законодавства; – незаконним заволодінням або розтратою бюджетних коштів чи державного майна, шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем; – діяльністю уповноважених посадових осіб, які при виконанні (невиконанні) службових обов'язків завдали значної шкоди державним та громадським інтересам або інтересам юридичних осіб;

2) злочини, у сфері приватизації. До злочинів даної сфери слід віднести злочини пов'язані з приватизацією державного та комунального майна, при використанні коштів від приватизації державного та комунального майна; при посередницьких операціях майном і правами на нього у ході приватизації державного майна; при розміщенні (продажу) акцій підприємств державними органами приватизації. Головним показником при віднесенні зазначених злочинів до сфери приватизації є те, що вони вчиняються у ході приватизаційних процедур, тобто при відчуженні державного та комунального майна шляхом незаконної приватизації [2, с. 44];

3) злочини у сфері зовнішньоекономічної діяльності. До даної групи злочинів треба відносити злочини, пов'язані з порушенням громадянами та органами фінансового контролю, до яких відносять Державну фіскальну службу України, Державну митну службу України, Національний банк України, вимог законодавства про зовнішньоекономічну діяльність, а саме, при укладенні договорів, контрактів, здійсненні розрахунків, тощо; та злочини, скоєні на підприємствах усіх форм власності при проведенні таких дій, як [3, с. 178]: – експорт або імпорт товарів; – незаконне ввезення на територію нашої держави і вивезення за її межі товарів (контрабанда); – бартерні операції та інша діяльність, з зустрічної торгівлі між вітчизняними та іноземними суб'єктами господарювання; – проведення службової діяльності працівників фіскальних та митних органів; – надання вітчизняними підприємствами та організаціями послуг іноземним та іноземними-вітчизняним суб'єктам господарювання; – лізингові операції між вітчизняними та іноземними суб'єктами господарювання; – кредитні й інші розрахункові операції між вітчизняними та іноземними суб'єктами господарювання; – міжнародні фінансові операції та операції проведенні з цінними паперами;

4) злочини у сфері паливно-енергетичного комплексу. До даної групи злочинів відносяться протиправні дії вчинені на об'єктах паливно-енергетичного комплексу. До об'єктів паливно-енергетичного комплексу відносяться [4, с. 150]: а) підприємства електроенергетики; б) підприємства паливної промисловості; в) підприємства сланцевої і торф'яної промисловості; г) електричні мережі; г) теплові мережі; д) трубопровідний транспорт тощо;

е) підприємства газопостачання;

5) злочини в агропромисловому комплексі. Такі злочини включають в себе злочини, які вчинені на підприємствах, в установах та організаціях: а) сільського та рибного господарств, харчової, спиртної, цукрової, олійної, лікєро-горілочаної та виноробної промисловості; б) пов'язаних виробництвом, зберіганням, переробкою та реалізацією сільськогосподарської продукції; в) які надають послуги сільськогосподарським товариствам з надання техніки та засобів захисту рослин від шкідників; г) науково-дослідного господарства.

6) злочини у фінансово-кредитній сфері.

7) злочини, у сфері соціального страхування або захисту.

Така кількість та різноманіть злочинів даної категорії підтверджує той факт, що вдосконалення комп'ютерних технологій тягне за собою якісні та кількісні зміни злочинів вчинених у сфері господарської діяльності з використанням комп'ютерних технологій

Як бачимо проблеми протистояння злочинам даної категорії гостро стоять перед світовим співтовариством, яке адекватно оцінює ситуацію, що склалася, визнаючи обов'язковість прийняття невідкладних міжнародних заходів.

Перші кроки, зроблені в цих цілях, Рекомендація N 89 (9), що містить перелік усіх комп'ютерних правопорушень, прийнята 13 вересня 1989 року на засіданні Комітету міністрів Ради Європи; Окінавская хартія Глобального інформаційного суспільства, прийнята 22 липня 2000 року главами держав і урядів «Групи восьми»; резолюції ООН, прийняті в 1990 році, детально висвітлювалися в роботах вітчизняних дослідників [5, с. 118-129; 3, с. 40-41].

У зв'язку з цим, доцільно звернути увагу на те, як на сучасному етапі міжнародні організації розвивають свою діяльність в цьому напрямку. Значний внесок у вирішення проблеми протидії кіберзлочинності, в тому числі й злочинам у сфері господарської діяльності вчиненим з використанням комп'ютерних технологій вносить ООН.

Управлінням ООН з наркотиків і злочинності в цілях вивчення проблеми протидії, розроблено пропозицій щодо вдосконалення міжнародних правових заходів та національних законодавств, проведено всебічне дослідження проблеми кіберзлочинності.

Для проведення дослідження на прохання Генеральної Асамблеї ООН, Комісією щодо попередження злочинності та кримінального правосуддя була створена міжурядова група експертів відкритого складу, яка визначила теми і методологію дослідження, і вже в 2017 році запропонувала виконувати функції платформи для подальшого обговорення питань, що стосуються кіберзлочинності, уважно стежити за новими тенденціями [6].

Отже, як бачимо, на сучасному етапі рівень розвитку кіберзлочинності надав можливість чинити злочини в будь-якій точці світу щодо невизначеної кількості громадян і юридичних осіб, минаючи державні кордони. При цьому сам злочинець може залишатися повністю анонімним.

Також, велика частина комп'ютерних злочинів вчинених у сфері господарської діяльності носить транснаціональний характер, в зв'язку з чим проблема забезпечення безпеки в кіберпросторі стоїть перед усіма державами,

які визнають, що її успішне вирішення можливе тільки при спільних зусиллях всіх зацікавлених сторін.

Тож, першорядне значення в запобіганні та протидії кіберзлочинності мають заходи правового характеру. В першу чергу вирішення потребують питання криміналізації, юрисдикції, транснаціональних розслідувань. Законодавці різних держав по-різному підійшли до вирішення проблеми забезпечення безпеки в інформаційному просторі, але, незважаючи на активний законодавчий відповідь багатьох країн кіберзлочинності, важливим аспектом, враховуючи її транскордонний характер, залишається гармонізація національних законодавств на міжнародному рівні за допомогою розробки, прийняття і виконання єдиного багатостороннього документа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зінов П.І. Злочини, пов'язані з нецільовим використанням бюджетних коштів: проблеми криміналістичної класифікації // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 145-153.
2. Дудоров О.О. Злочини у сфері господарської діяльності кримінально-правова характеристика: [монографія]. К.: Юридична практика, 2003. 924с.
3. Костютенко О.А. Банківське право: Банківська система. Національний банк. Комерційні банки. Розрахунки і кредитування. Ринок цінних паперів. Національне валютне законодавство. Банківські системи зарубіжних країн. Інститут банківської таємниці: Підручник. 3-тє вид. К.: Видавництво А.С.К., 2003. 928 с.
4. Шульга М.М. Криміналістика: навч.-метод. посібник. [4-е вид., випр. і доп.] / Шульга М.М., Плахотіна В.М., Баланюк О.В. Одеса : Фенікс, 2013. 298 с.
5. Тропина Т.Л. Киберпреступность: понятие, состояние, уголовно-правовые меры борьбы: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Владивосток, 2005. 235 с.
6. Global Programme on Cybercrime. URL: <http://www.unodc.org/>

Ступін Владислав Олександрович

здобувач вищої освіти

факультету підготовки, перепідготовки та

підвищення кваліфікації працівників

податкової міліції

Університету ДФС України

Науковий керівник:

старший викладач кафедри

фінансових розслідувань

факультету підготовки, перепідготовки та

підвищення кваліфікації працівників

податкової міліції

Університету ДФС України

Полуніна Лілія Валентинівна

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ЩОДО УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Сучасні процеси глобалізації та активна інтеграція України до системи міжнародних фінансових і торговельних відносин вимагають подальшої адаптації національного законодавства до боротьби з податковими злочинами світових стандартів, а також інтенсифікації участі України у міжнародному співробітництві у цій сфері. Якщо в розслідуванні ухилення від сплати податку на додану вартість існує іноземний елемент, він вимагає отримання допомоги від компетентних органів іноземних держав для надання доказів, забезпечення свідчень свідків та інших слідчих дій. Отже, відсутність ефективного механізму взаємодії та координації дій між різними країнами у сфері протидії та протидії ухиленню від сплати податків може створити сприятливі умови для податкових злочинців.

Деякі аспекти реалізації міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинам в економічній сфері були розглянуті в роботах таких дослідників, як Л.І. Ліста, В.І. Антипов, А. Н. Бандурка, В.Т. Білоус, П. О. Бірюков, А.І. Виноградова, В.А. Козлов, М.В. Коваль, В.В. Лисенко, Д. Г. Мулявка, В.М. Попович, П.А. Селезень, Г.П. Цимбал, П.В. Цимбал, С.С. Чернявський, Г. Л. Чигрина [2]. Однак, враховуючи специфіку сфери податкових відносин і процес постійних змін у міжнародно-правовому регулюванні цих відносин, тема дослідження залишається досить **актуальною**.

Основою міжнародного співробітництва компетентних органів на всіх етапах розслідування злочинів з ухилення від сплати податку на додану вартість є норми міжнародного та національного права. Особливе значення в регулюванні окремих питань мають міжнародні договори. Тому що вони мають безпосередню дію і верховенство над нормативно-правовими актами України.

У процесі боротьби з транснаціональними податковими злочинами вчені розрізняють такі форми міжнародного співробітництва: 1) взаємний обмін інформацією;

- 2) проведення оперативно-розшукової діяльності;
- 3) проведення слідчих дій;
- 4) попередження злочинності [3, с. 260].

Особливими формами міжнародного співробітництва в сфері оподаткування є:

- 1) обмін інформацією про порушення податкового законодавства юридичними та фізичними особами;
- 2) взаємодія з питань реалізації заходів, спрямованих на запобігання, виявлення та розслідування податкових злочинів та правопорушень;
- 3) належним чином завірені копії документів, що стосуються оподаткування юридичних та фізичних осіб;
- 4) обмін інформацією про національні податкові системи, зміни та доповнення до податкового законодавства, а також методичні рекомендації щодо боротьби з податковими правопорушеннями;

5) обмін досвідом створення та функціонування інформаційних систем, що використовуються у боротьбі з податковими правопорушеннями;

6) координація діяльності з питань, що виникають у процесі співробітництва;

7) проведення науково-практичних конференцій та семінарів з питань протидії податковим порушенням [4, с. 15].

Варто зауважити, що нормативне регулювання міжнародного співробітництва під час кримінального провадження має декілька рівнів. По-перше, це норми національного законодавства. По-друге, двосторонні та багатосторонні договори, учасниками яких є Україна. Звернемося до окремих законодавчих положень національного законодавства України, які регулюють питання міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Загальні принципи міжнародного співробітництва під час кримінального провадження та особливості надання міжнародної правової допомоги під час проведення процесуальних дій визначаються главами 42, 43 розділу IX КПК України [1].

Натомість особлива роль в регулюванні міжнародного співробітництва країн у сфері боротьби з податковими злочинами належить двостороннім договорам, оскільки у них міститься обсяг зобов'язань щодо надання допомоги з урахуванням домовленостей між державами. Аналіз двосторонніх міжнародних договорів щодо протидії ухиленням від сплати податків показує що найбільшого поширення набули двосторонні угоди з таких питань, як уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим, співробітництво у сфері оподаткування, надання правової допомоги в кримінальних справах, видача правопорушників, передача засуджених осіб для відбування покарання в країні громадянами якої вони є. Також, існує ряд двосторонніх міжнародних договорів із питань співробітництва у сфері оподаткування, спрямовані на: обмін досвідом та інформацією, наданням взаємної допомоги в питаннях оподаткування, в питання боротьби та попередження злочинів пов'язаних з ухиленням від сплати податків та зокрема податку на додану вартість [5, с. 229].

Отже, міжнародне співробітництво компетентних в тому державних органів України та іноземних держав під час розслідування ухилень від оподаткування загалом та від сплати податку на додану вартість зокрема здійснюється у трьох рівнях: універсальному регіональному та двосторонньому. Незважаючи на наявність значної кількості різноманітних міжнародних договорів щодо правової допомоги під час розслідування кримінальних правопорушень слід сказати, що не всі міжнародно-правові акти враховують специфіку розслідування податкових злочинів пов'язаних зі ухиленням від сплати або незаконного відшкодування ПДВ. Насамперед це стосується багатосторонніх та двосторонніх договорів, на які ми вище звертали увагу, із питань правової допомоги на етапах розслідування кримінальних проваджень. Тому з метою підвищення ефективності розслідування ухилень від сплати податку на додану вартість необхідно:

1) створити міжнародний аналітичний орган у сфері боротьби з

податковими злочинами пов'язаними з ухиленням від сплати або незаконним відшкодуванням ПДВ;

2) розробити та прийняти універсальний багатосторонній міжнародний договір щодо розслідування злочинів у сфері оподаткування;

3) запровадити практику укладання двосторонніх міжнародних договорів, спрямованих виключно на розслідування злочинів пов'язаних з ухиленням від сплати або незаконним відшкодуванням ПДВ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 11.01.2019 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. 2013 р. № 9-10. Ст. 88.
2. Задорожний О.С. Криміналістична характеристика ухилень від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів та основні положення їх розслідування: Дис. ... канд. юрид. наук' 12,00.09 / Національний університет внутрішніх справ, Х., 2015
3. ПДВ потребує законодавчого реформування // Урядовий кур'єр. -2013. №11 – 21 січня.
4. Амоша 0 .0 . Механізм оподаткування доданої вартості: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01 / Національна академія наук України. К., 2015. 20 с.
5. В'язовченко О. В. Форми міжнародного співробітництва під час розслідування ухилень від сплати податків транснаціонального характеру / О. В. В'язовченко // Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2017. Вип. 4-5. С. 228-233.

Фролов Олександр Павлович,
завідувач навчальної лабораторії
кафедри фінансових розслідувань,
Університет ДФС України

ОСОБЛИВОСТІ ОБШУКУ ПРИ НАДАННІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Одним із важливих напрямків діяльності органів досудового розслідування є співробітництво з іноземними державами у боротьбі із злочинністю.

Правову основу здійснення міжнародного співробітництва органів досудового розслідування складають двосторонні та багатосторонні міжнародні договори про надання правової допомоги, Конституція України, Закон України «Про міжнародні договори України» та Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України).

У сфері взаємної правової допомоги у кримінальних провадженнях найчастіше застосовуються норми Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року, а також Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 року.

Детальна регламентація у КПК України порядку та процедур правової допомоги під час кримінального провадження (розділ IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження», який складається з 74 статей) свідчить про важливу увагу, яку приділяє український законодавець питанням міжнародної боротьби зі злочинністю, та прагнення чітко визначити процедури взаємної допомоги. Це слід розцінювати як адекватну реакцію на сучасний стан міжнародної злочинності.

Зокрема, глава 42 «Загальні засади міжнародного співробітництва» детально визначає обсяги міжнародного співробітництва, законодавства, що його регулює, здійснення такого співробітництва у разі відсутності відповідного міжнародного договору, доказову силу офіційних документів, отриманих у рамках міжнародного співробітництва, а також містить роз'яснення термінів, які застосовуються в розділі IX КПК України.

Міжнародно-правова допомога полягає у проведенні компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду або для виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою (п. 1 ч. 1 ст. 541 КПК України).

Запитуюча сторона – держава, компетентний орган якої звертається із запитом, або міжнародна судова установа (п. 4 ч. 1 ст. 541 КПК України).

Запитувана сторона – держава, до компетентного органу якої направляється запит (п. 5 ч. 1 ст. 541 КПК України).

Уповноваженим (центральним) органом є орган, уповноважений від імені держави розглянути запит компетентного органу іншої держави або міжнародної судової установи і вжити заходів з метою його виконання чи направити до іншої держави запит компетентного органу про надання міжнародної правової допомоги (п. 6 ч. 1 ст. 541 КПК України).

Відповідно до ст. 545 КПК України центральним органом України є:

- Генеральна прокуратура України, яка звертається із запитом про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час досудового розслідування та розглядає відповідні запити іноземних компетентних органів, крім досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України;

- Національне антикорупційне бюро України, яке звертається із запитом про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час досудового розслідування та розглядає відповідні запити іноземних компетентних органів у підслідних йому кримінальних провадженнях;

- Міністерство юстиції України, яке звертається із запитом судів про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час судового провадження та розглядає відповідні запити судів іноземних держав.

Компетентним органом є орган, що здійснює кримінальне провадження, який звертається із запитом або який забезпечує виконання запиту про надання міжнародної правової допомоги (п. 7 ч. 1 ст. 541 КПК України).

Запит про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні

складається і надсилається до уповноваженого (центрального) органу України органом, який здійснює це кримінальне провадження, а саме, відповідно до ч. 1 ст. 551 КПК України, судом, прокурором або слідчим за погодженням з прокурором.

Порядок направлення запиту до іншої держави, порядок розгляду уповноваженим (центральним) органом України запиту іншої держави або міжнародної судової установи про таку допомогу і порядок виконання такого запиту визначається КПК України (розділ IX) та чинними міжнародними договорами України.

Запит і долучені до нього документи засвідчуються підписом уповноваженої особи та печаткою відповідного органу, а також супроводжуються засвідченим у встановленому порядку перекладом мовою, визначеною відповідним міжнародним договором України, а за відсутності такого договору – офіційною мовою запитуваної сторони або іншою прийнятною для цієї сторони мовою (ч. 2, 3 ст. 548 КПК України).

КПК України регламентує особливості проведення процесуальних дій, які потребують спеціального дозволу, при виконанні доручення про міжнародну правову допомогу.

Так, якщо для виконання запиту компетентного органу іноземної держави необхідно провести процесуальну дію, виконання якої в Україні можливе лише з дозволу прокурора або суду, така дія здійснюється лише за умови отримання відповідного дозволу в порядку, передбаченому КПК України, навіть якщо законодавство запитуючої сторони цього не передбачає. Підставою для вирішення питання щодо надання такого дозволу є матеріали звернення компетентного органу іноземної держави (ч.1 ст. 562 КПК України).

У разі, якщо при зверненні за допомогою в іноземній державі необхідно виконати процесуальну дію, для проведення якої в Україні потрібен дозвіл прокурора або суду, така процесуальна дія може запитуватися лише після надання відповідного дозволу прокурором або судом у порядку, встановленому КПК України. При цьому засвідчена належним чином копія такого дозволу долучається до матеріалів запиту (ч. 2 ст. 562 КПК України).

Щодо проведення обшуку. Обшук на території України може проводитися лише за ухвалою слідчого судді. У разі необхідності проведення обшуку на території іншої держави, на підставі запиту про міжнародну правову допомогу, необхідним і обов'язковим є дотримання усіх вимог законодавства щодо ухвалення слідчим суддею відповідного рішення. Лише на підставі цього запитувана сторона зможе звернутися до свого (національного) суду і також отримати дозвіл на проведення обшуку, за яким він і буде здійснюватися.

Крім того, згідно з ч. 4 ст. 552 КПК України до запиту про проведення обшуку, дозвіл на проведення якого надається судом відповідно до КПК України, додається інформація про докази, які обґрунтовують потребу у відповідних заходах. Дотримання зазначених вимог є обов'язковим, оскільки здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов відповідно до ст. 87 КПК України вважається істотним порушенням прав та свобод людини.

У свою чергу, це призведе до визнання недопустимими всіх доказів, отриманих в порядку міжнародної правової допомоги при проведенні процесуальних дій, для вчинення яких в Україні вимагається спеціальний дозвіл чи санкція, навіть якщо в запитуваній країні такий дозвіл не вимагається або він був отриманий згідно з чинним законодавством запитуваної країни.

У вказаних випадках до запиту повинно долучатися відповідне процесуальне рішення слідчого судді. Відсутність такого процесуального рішення є підставою для повернення запиту для доопрацювання.

Слід звернути увагу на те, що КПК України встановлено обмежені строки дії для деяких процесуальних рішень суду. Строк дії ухвали суду про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи не може перевищувати одного місяця з дня постановлення ухвали (п. 1 ч. 2 ст. 235 КПК України). У разі направлення запиту про виконання процесуальних дій, строк здійснення яких обмежений у часі, необхідно враховувати процедурно-технічні аспекти, що будуть вжиті до моменту отримання запиту виконавцем у запитуваній країні (передача запиту до центрального органу України, надіслання його до центрального органу іноземної держави, передача запиту для виконання тощо).

З метою недопущення спливу строку дії відповідних судових рішень (ухвали суду про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи) вбачається за доцільне отримувати дозвіл суду на їх проведення безпосередньо перед надсиланням запиту до центрального (уповноваженого) органу України.

Як ми уже зазначали, порядок проведення запитуваних компетентним органом іноземної держави процесуальних дій (у тому числі і обшуку житла чи іншого володіння особи), виконання яких в Україні можливе лише з дозволу прокурора або суду, регламентується ч. 1 ст. 562 КПК України.

Якщо для виконання запиту компетентного органу іноземної держави необхідно провести процесуальну дію, виконання якої в Україні можливе лише з дозволу прокурора або суду, така дія здійснюється лише за умови отримання відповідного дозволу в порядку, передбаченому КПК України, навіть якщо законодавство запитуючої сторони цього не передбачає.

У разі якщо законодавство запитуючої сторони не передбачає необхідності отримання дозволу на проведення певних процесуальних дій, виконання яких в Україні можливе лише з дозволу прокурора або суду, українська сторона в обов'язковому порядку вживає заходів для його отримання на підставі матеріалів звернення компетентного органу іноземної держави.

Відповідне клопотання про надання дозволу готує орган, якому доручено виконання запиту компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу, а підставою для вирішення питання про такий дозвіл є матеріали іноземного звернення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон : від 13.04.2012 №4652 VI [Електронний ресурс] // Сайт ВР України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від

- 20.05.1959 № 995_036 [Електронний ресурс] // Сайт ВР України. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_036
3. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22.01.1993 №997009 – 06 [Електронний ресурс] // Сайт ВР України. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009
4. Інструкція про організаційно-протокольне забезпечення заходів міжнародного співробітництва в органах прокуратури України, затвержено Наказом Генеральної прокуратури України 18.09.2015 № 223 [Електронний ресурс] // Сайт ВР України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0223900-15/print>

Шевінь Вікторія Костянтинівна,
Музиченко Аліна Валеріївна,
 студентки групи ПБК-16-7
 Навчально-наукового інституту права
 Університету ДФС України
Науковий керівник:
 к.ю.н., доцент, професор кафедри
 фінансових розслідувань
 Університету ДФС України
Калганова Олена Анатоліївна

СТВОРЕННЯ СЛУЖБИ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ЯК КРОК ДО ЕФЕКТИВНОГО МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Починаючи мову про створення Служби фінансових розслідувань (далі – СФР), потрібно зупинитися на основних поняттях. Так, під фінансовими розслідуваннями розуміють вивчення фінансової звітності та відслідковування фінансових операцій, що спрямоване на виявлення фінансових злочинів. При цьому під фінансовими злочинами розуміють узагальнене поняття, що розповсюджується на різні види незаконних дій, пов'язаних з отриманням, використанням та розподілом фінансових ресурсів: підробка цінних паперів, відмивання коштів, шахрайство з кредитними картками, тощо.

Аналіз чинного законодавства та практики свідчить, що функції з протидії злочинам у сфері фінансів невивиправдано розподілені між різними відомствами і службами. Так, сьогодні розслідуванням злочинів, що спрямовані проти інтересів держави у сфері фінансів та суміжних сферах, замагаються 4 органи: податкова міліція, Департамент захисту економіки Національної поліції, Департамент контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки СБУ, слідчі органи прокуратури (які де-юре втратили ці повноваження, але продовжують здійснювати слідчі функції). Їх загальна кількість становить близько 15 тисяч осіб. Це профільні підрозділи, а також персонал оперативних, оперативно-технічних, слідчих та допоміжних

підрозділів, які забезпечують їх роботу.

Відсутність чітко визначеної підслідності органів, їхня практика застосування силового підходу до бізнесу та нездатність розкривати складні схеми, шкодить розвитку підприємництва в Україні та стримує економічний розвиток держави.

Проблеми створення СФР в Україні досліджували сучасні науковці та законотворці, а саме: В. Бойко, А. Бузницький, В. Гесць, Б. Губський, Б. Данилишин, О. Дрозд, Я. Жаліло, О. Кириченко, Т. Ковальчук, М. Корецький, Б. Пасхавер, Д. Сушко, А. Тітко, В. Черней, С. Шепетько, а також зарубіжні вчені, серед яких: А. Алтухова, К. Баретта, Ю. Одума Г. Столярова, Н. Фурса та інші. Проте, незважаючи на велику увагу, що приділяється цій проблематиці, питання розподілу повноважень між фіскальними та контролюючими органами з боротьби з податковими правопорушеннями рідко розглядається комплексно з урахуванням досвіду розвинених держав світу в контексті визначення перспектив розвитку.

Слід зазначити, що у світовій практиці ідея концентрації всіх або окремих функцій з протидії злочинам у фінансовій сфері не в поліцейському відомстві, а в окремому вузькоспеціалізованому органі державної влади не є новою. В Україні ж протягом останніх семи років було здійснено низку спроб підготовки та прийняття закону про нову службу з протидії фіскальним злочинам. У 2014 р. були пропозиції реформувати податкову міліцію, та на її базі створити новий орган – СФР, або Фінансову поліцію. Однак вона не була підтримана Верховною Радою України, оскільки не відповідала Указам Президента, Коаліційній угоді та не вирішували проблеми захисту фінансово-економічних інтересів держави [1]. Проте вже у березні 2017 р. Кабінет Міністрів України схвалив законопроект «Про Службу фінансових розслідувань України (фінансову поліцію)», згідно з яким створюється СФР. Відповідно до нового законопроекту, у ст. 1 визначено, що СФР – це центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику з питань запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, які прямо чи опосередковано заподіюють шкоду публічному інтересу в сфері фінансів.

Для розробників українського законопроекту про фінансову поліцію зразком став досвід Італії, де вже більше двох століть діють органи фінансової поліції – *Guardia di Finanza*. Фінансова гвардія Італії безпосередньо підпорядковується Міністерству економіки та фінансів і виконує одночасно функції податкової поліції, митних та прикордонних органів. [2, с. 169].

У США діяльність правоохоронних органів максимально наближена до фінансової сфери. Так, Міністерство фінансів США (*Department of the Treasury*) поряд з класичними для фінансових відомств завданнями наділене функціями по боротьбі з фінансовими злочинами та фінансуванню тероризму. У структурі Мінфіну США створені Служба внутрішніх доходів (*Internal Revenue Service, IRS*) з мережею підрозділів, що займаються виявленням та розслідуванням фінансових злочинів (*IRS Criminal Investigation*), і Служба з боротьби з тероризмом і фінансової розвідки (*TFI*) [3, с. 191].

У Великобританії та Італії створені спеціалізовані правоохоронні органи з протидії сучасній організованій злочинності. Важливу роль у діяльності Фінансової поліції Італії та Служби з протидії організованій злочинності Великобританії (Serious Organised Crime Agency, SOCA) відіграє аналіз фінансової інформації, що здійснюється як на стадії виявлення, так і на стадії розслідування злочинів.

У Данії та Норвегії поліція поєднує функції протидії загальній злочинності (щодо порушення майнових прав), а також порушенням податкового, митного законодавства, відмиванню коштів. Податкова й митна служби в цих країнах не мають правоохоронних повноважень. В Ірландії, Нідерландах, Португалії податкові та митні служби в частині правоохоронних повноважень функціонують в рамках однієї адміністративної структури, а інші злочини в економічній сфері відносяться до компетенції поліції. У Німеччині та Швейцарії податкові та митні служби мають власні правоохоронні повноваження, які не перетинаються з функціями поліції, яка здійснює фінансову розвідку. Королівська кінна поліція Канади виконує функції розслідування злочинів, пов'язаних із контрабандою, шахрайством, поширенням наркотичних засобів, і при цьому допомагає правоохоронним підрозділам Департаментів [4].

Аналіз способів розподілу повноважень між фіскальними та контролюючими органами по боротьбі з податковими правопорушеннями у різних країнах дозволив виділити деякі організаційні моделі. Кожна з них має особливості, які повинні враховуватися при розробці стратегій для міжвідомчої співпраці з метою досягнення максимальної вигоди від такої співпраці.

Модель 1: фіскальна служба відповідає за керівництво і проведення розслідувань. Ця модель застосовується в Австралії, Канаді, Німеччині, Греції, Індії, Ірландії, Кореї, Новій Зеландії, Південній Африці, Швейцарії, Великобританії і США.

Модель 2: фіскальна служба відповідає за проведення розслідувань під керівництвом генерального прокурора. Ця модель застосовується в Австрії, Чилі, Нідерландах, Португалії, Швеції, Іспанії і США. Нині в Іспанії розслідування податкових злочинів проводиться під керівництвом допитуючого судді.

Модель 3: спеціалізований орган що не входить до фіскальної служби, однак знаходиться під наглядом Міністерства фінансів і відповідає за проведення розслідувань. Ця модель застосовується у Великій Британії, Греції, Грузії, Ісландії, Литві, Казахстані, Туреччині.

Модель 4: поліція або прокуратура відповідають за проведення розслідувань. Ця модель застосовується у Бельгії, Чехії, Данії, Фінляндії, Франції, Японії, Люксембурзі, Мексиці, Норвегії, Словаччині і Словенії [5, с. 11-12].

Таким чином, СФР або фінансова поліція – це правоохоронний стандарт, який потребує ретельного адаптування до реалій і можливостей конкретної країни. Результатом роботи нової служби має стати системна протидія всьому спектру економічних злочинів. Імплементация у вітчизняне законодавство

європейської моделі органів, що поєднують в собі контрольно-перевірочні функції з функціями досудового розслідування у сфері запобігання та боротьби з економічними правопорушеннями дозволить максимально наблизити Україну до європейських стандартів та запровадити ефективний механізм для міжнародної співпраці по запобіганню фінансових злочинів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беззуб І. Чи полегшить життя українському бізнесові «Фінансова поліція». URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2313:reforma-podatkovoji-sistemi&catid=8&Itemid=350 (дата звернення: 23.04.2019).
2. Ніпіаліді О. Перспективи створення служби фінансових розслідувань: українські реалії та зарубіжний досвід // Актуальні проблеми правознавства. 2017. Вип. 3. С. 165-170.
3. Лепській С. І. Зарубіжний досвід використання фінансових розслідувань у правоохоронній діяльності // Кримінально-процесуальне право та криміналістика. 2014. № 2. С. 189-195.
4. Financial investigation: Fundaraental Series // National Learning Corporation. 2004.
5. Effective Inter-Agency Co-operation in Fighting Tax Crimes and Other Financial Crimes. OECD, 2012. 77 p. URL: <http://www.oecd.org/ctp/crime/EffectiveInterAgencyCooperationinFightingTaxCrimes.pdf> (дата звернення: 23.04.2019).

СЕКЦІЯ 3. КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

Yevhen Rokytskyi,
The Financial Risk Manager,
Ph.D., Associate Professor,
European Humanities University
(Vilnius, Lithuania)

FINANCIAL INTELLIGENCE TECHNIQUES

Effective business is always construct on availability of necessary information. Without it the conclusion of transactions, entry into a new market, and development of perspective products is the unjustified risk, promising losses, or even disgraceful completion of business.

At formation of the business, during the crisis and unstable periods of functioning of economy the value of such information considerably increases. Get it helps a set of measures, which are usually called – financial intelligence.

The large companies are forced to create own divisions, numbering more than a dozen experienced analysts, whose task is to protect their business and «probing» of competitors, business partners, some public officials.

«Financial intelligence» means the collection of information about the financial position of a company.

The careful analysis of the received data, knowledge of regularities and features of a type of business in which specialize the firm that is of interest allows to obtain exhaustive information about its work.

To services of modern financial «intelligence agent» the mass of the tools allowing to collect information quickly and effectively. First, many data are generalized and systematized, for example, in various reports, economic reference books and avenues which are available on the websites of Commerce and Industry Chambers, self-regulatory organizations and even public authorities. In open access there are registers and databases of the government and regional institutions.

There are special software products allowing «to comb» the Internet in search of responses, articles and publications about the concrete company. And to hide something from a vigilant eye of journalists, the public or competitors happens extremely difficult.

Various filters, search engines, specialized programs existing today considerably accelerate and simplify work of analysts. Therefore, for studying of position of this or that company there is enough work of one-two experienced experts.

There is a mass of opportunities for carrying out social researches, studying of the price and marketing policy of this or that firm, poll of clients, etc. All these, apparently, troublesome actions supply with the most valuable information and, the main thing, allow to check already collected information.

One of the most widespread activities of financial «intelligence agents» is a check of reliability of the potential contractor of the addressed client.

For rendering this service the experts who are well understanding legal subtleties of work of commercial structure are required. Within its carrying out about the interesting firm all legal information gathers:

- Data on period of operation of the company;
- Data on the reorganization events held by the company, existence of necessary certificates, licenses and other allowing documents;
- Information on branches, affiliated and dependent companies, frequency of their emergence, reorganization and elimination;
- Data from judicial authorities on claims and affairs in which the party is the interesting company.

Negative information at least on one of the listed points is already enough for the recommendation to the client to refuse cooperation or to be extremely careful in interaction with such organization.

Work of professional financial «intelligence agent» is imperceptible and does not give the slightest reason for suspicion at the scanned company. However collected on information allows to depict very precisely a financial position of the company and to make the forecast concerning success of its activity in the future.

REFERENCES:

1. Operational Issues – Financial investigations Guidance. June 2012. URL: https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Operational%20Issues_Financial%20investigations%20Guidance.pdf (Last accessed: 29.04.2019).
2. Financial Intelligence Units: An Overview. Washington, D.C. : International Monetary Fund, Legal Dept., Monetary and Financial Systems Dept. : World Bank, Financial Market Integrity Div., 2004.
3. Financial intelligence. URL: <https://www.e-romanova.com/finansovaya-razvedka/#axzz5mwZYqulZ> (Last accessed: 29.04.2019).

Банна Тетяна Валеріївна

Курсант 3-го курсу ПМПФ-16-2

факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників

податкової міліції

Університету ДФС України

Науковий керівник:

к. ю. н., доцент

професор кафедри фінансових розслідувань

Університету державної фіскальної

служби України

Амеліна Анна Сергіївна

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПОНЯТТЯ ТА ШЛЯХИ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Україна є учасницею багатьох міжнародно-правових договорів у сфері

міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю та кримінального судочинства, це потребує глибокого осмислення їх основних положень, теоретичної та практичної оцінки і розробки ефективних механізмів реалізації на національному рівні. Адже ефективність виконання прийнятих зобов'язань залежить від налагодженого внутрішньодержавного механізму реалізації міжнародно-правових норм.

Дослідженням особливостей міжнародного співробітництва під час кримінального провадження займалися такі науковці: А.Б. Антонюк, О.А. Калганова, О.І. Виноградова, А.Г. Волеводз, Т.С. Гавриш, Ю.М. Грошевий, М.І. Карпенко, В.В. Сердюк, Ю.М. Черноус.

Під міжнародним співробітництвом у кримінальному процесі в кримінальній процесуальній науці надається зрозуміти діяльність, здійснювану слідчим, прокурором, судом відповідно до вимог законодавства, яке регулює кримінальне провадження, узгоджену з відповідними компетентними органами іноземної держави, а також міжнародними організаціями щодо отримання та надання допомоги в досудовому провадженні, судовому розгляді, а також у прийнятті інших заходів, необхідних для правильного вирішення кримінальних справ [4, с. 51].

Одним із перших визначення міжнародного співробітництва у сфері кримінального процесу дав А.Г. Волеводз. Він визначив його як діяльність, здійснювану органами досудового розслідування та прокурором і судом відповідно до вимог законодавства, що регулює кримінальне судочинство, погоджену з компетентними органами й посадовими особами іноземних держав, а також міжнародними організаціями щодо отримання та надання допомоги в досудовому розгляді, а також у прийнятті інших заходів, необхідних для правильного вирішення матеріалів кримінального провадження. Безпосередній зміст міжнародного співробітництва у сфері кримінального процесу становить отримання й надання допомоги в досудовому розгляді, а також у прийнятті інших заходів, необхідних для правильного вирішення матеріалів кримінального провадження [1, с. 302–303].

Міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю здійснюється в різних напрямках, у певних формах та видах. Якщо розглядати напрямки міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю як шляхи розвитку, як напрями розвитку, то можна виокремити такі:

- спонукання держав та сприяння в укладанні угод у сфері боротьби з міжнародною злочинністю, включаючи її попередження та поведження з фізичними особами, що порушили норми цих угод;
- розробку міжнародних стандартів у галузі попередження злочинності, кримінального переслідування і відбування покарання за вчинення міжнародних злочинів та злочинів міжнародного характеру;
- розробку рекомендацій для боротьби національних правоохоронних органів із загально-кримінальними злочинами, інформаційну та консультаційну допомогу державам [2, с. 9]. Важливим є те, що обов'язковою ознакою взаємодії є ділове співробітництво і взаємодопомога в інтересах вирішення

спільних завдань [3].

Серед процесуальних форм міжнародного співробітництва КПК України виділяє: 1) надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів чи проведення окремих процесуальних дій; 2) видачі осіб; 3) перейняття кримінального провадження; 4) передача засуджених осіб; 5) виконання вироків.

Основною ознакою такого права міжнародного співробітництва є обов'язок держав співпрацювати одна з одною. Зобов'язання співпрацювати, що базується на положеннях Статуту ООН передбачає зобов'язання співпрацювати з іншими державами і Організацією Об'єднаних Націй у справі підтримання міжнародного миру і безпеки [5].

О.А. Калганова стверджує, що коло процесуальних дій, які можуть бути проведені в порядку надання правової допомоги, залежить від декількох факторів: а) потреб розслідування чи судового розгляду кримінального провадження; б) процесуальних можливостей виконати запитовану дію; в) національного законодавства виконуваної держави [6, с. 131–132].

Отже, обов'язок співпрацювати означає зобов'язання вживати скоординовані дії задля досягнення певної визначеної цілі. Варто зазначити, що значення і цінність співробітництва залежить від його цілі. Співробітництво може слугувати інтересам всіх залучених держав, або може бути корисним лише для певної окремої групи держав. Так, наприклад, в інтересах всіх держав діють Міжнародний телекомунікаційний союз, Всесвітній поштовий союз, Міжнародна організація охорони здоров'я, Продовольча та сільськогосподарська організація ООН, тоді як основною метою створення Міжнародного фонду сільськогосподарського розвитку було сприяння розвитку країн, що розвиваються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Волеводз А.Г. О некоторых направлениях совершенствования правового регулирования международного сотрудничества на досудебных стадиях уголовного процесса. Ереван, 2001. С.29-39.
2. Позняк Н. Міжнародне співробітництво у протидії корупції. Фінансовий контроль. 2013. № 2. С. 8-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Finkontr_2013_2_4. (дата звернення: 14.04.2019).
3. Рашевский Ю.М. Организационно-правовые основы взаимодействия органов внутренних дел с органами налоговой милиции: по материалам Дальневосточного региона: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. М., 2000р.
4. Волеводз А. Г. Правове регулювання нових напрямків міжнародного співробітництва в сфері кримінального процесу. М.: Юрлітінформ, 2002 р.
5. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 26.06.1945 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (дата звернення: 14.04.2019).
6. Калганова О.А. Процесуально-правові засади участі іноземних громадян у

кримінальному судочинстві України: монографія. Ірпінь : Національний університет ДФС України, 2009. 154 с.

Безносюк Тетяна Євгеніївна,
Курсант групи ПМПФ-16-3
Факультет податкової міліції
Науковий керівник: к.ю.н.,
доцент, професор кафедри
фінансових розслідувань
Амеліна Анна Сергіївна

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ КОНТРОЛЮЮЧИМИ ТА ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ У БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИНАМИ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Незважаючи на опрацювання окремих проблем протидії фіктивному підприємництву і безумовну затребуваність результатів досліджень названих учених і практиків, деякі проблемні питання, зокрема використання міжнародного досвіду боротьби з фіктивним підприємництвом, залишилися охопленими не повною мірою. Фіктивне підприємництво, як протиправне діяння, має місце не тільки в Україні, але і в інших державах світу, у тому числі й в державах зі сформованою та стабільною ринковою економікою, проте представлене у дещо інших формах.

Як і в Україні, у світовій практиці компанії також вдаються до таких махінацій, як створення фіктивних фірм, переказ прибутку в благодійні фонди, який не обкладається податком, приховування рахунків, підробка балансових відомостей тощо [1, с. 22]. У більшості держав із стабільною фінансовою системою для боротьби з такими організаціями вже вироблені дієві методи правового регулювання. Як зазначає О. А. Ваграт'ян, «у розвинених державах Європи та Сполучених Штатах Америки (далі - США) відсутня кримінальна відповідальність за фіктивну підприємницьку діяльність, оскільки в цих країнах сформований і злагоджено функціонує правовий механізм, який включає в себе економічні важелі та добре розроблену систему цивільного і фінансово-податкового законодавства» [2, с. 73]. Зазначена категорія правопорушень має свої особливості. Головна з них полягає в тому, що такі правопорушення, як правило, є багатостадпними та вчиняються в сфері різноманітних фінансово-економічних зв'язків.

Варто відзначити, що на даний час найбільшого успіху в організації взаємодії між контролюючими та правоохоронними органами досягнули США. В даній державі практикується проведення спільної підготовки співробітників органів, які здійснюють боротьбу з економічними правопорушеннями, а саме: Служби внутрішніх доходів (далі - СВД США), Митної служби, Бюро по алкоголю, тютюну і вогнепальній зброї. Як правило, навчання відбувається у єдиному навчальному центрі за загальною для всіх зазначених органів програмою. При цьому особлива увага приділяється розгляду практичних

питань правозастосування, питанням компетенції, повноважень та інших важливих напрямів у боротьбі з економічними правопорушеннями. Проведення спільного навчання співробітників різних правоохоронних та контролюючих органів США сприяє підвищенню рівня їх практичного співробітництва у боротьбі з податковими та іншими економічними правопорушеннями. Разом з тим, з метою збору, аналізу і обробки інформації про можливі податкові та інші правопорушення у сфері оподаткування підрозділи СВД США здійснюють співробітництво й з іншими державними відомствами [3, с. 113].

Національна дирекція податкових розслідувань Франції та її регіональні податкові управління департаментів мають у своєму складі спеціальні підрозділи по зв'язках з поліцією, за запитами яких проводяться фінансові розслідування чи надається відповідна інформація. У ФРН органи фінансового розшуку працюють у тісній взаємодії з кримінальною поліцією і прокуратурою. Вони мають повноваження проводити фінансове розслідування як по запитах останніх, так і за власною ініціативою. Цікавим є те, що співробітники фінансового розшуку також беруть участь в оперативних заходах, які здійснюються при розслідуванні кримінальних справ, котрі, як правило, знаходяться у провадженні органів прокуратури. Зазначена відбувається у випадках, коли це стосується правопорушень у сфері оподаткування [3, с. 114].

Далі необхідно розглянути досвід Польщі щодо організації взаємодії між контролюючими та правоохоронними органами з протидії фіктивному підприємництву. Так, у структурі Міністерства фінансів Польщі одночасно функціонує два департаменти, це - Департамент фінансової інформації і Бюро податкового контролю (далі - Бюро). До компетенції Бюро крім іншого входить: 1) здійснення протидії порушенням чинного законодавства в сфері зовнішнього і внутрішнього товарного обігу; 2) виявлення порушень і злочинів в сфері управління державними коштами та коштами, які походять від ЄС і міжнародних фінансових організацій; 3) контроль декларацій про доходи і майновий стан поданих державними службовцями, зокрема, співробітниками міністерства фінансів; 4) виявлення майна, добутого незаконним шляхом і того, яке підлягає конфіскації; 5) ведення аналітичної діяльності щодо цих видів правопорушень тощо. Підрозділами Бюро надають значну увагу обміну інформацією як всередині відомства і держави в цілому, так і колегами інших держав. Всередині Польщі Бюро здійснює взаємодію з генеральною прокуратурою, окружною прокуратурою і поліцією у всіх воєводствах. Взаємодія на міжнародному рівні найбільш активно здійснюється з податковими відомствами США, Франції, Німеччини та України (між цими країнами і Польщею здійснюється значний обсяг руху товарів (робіт, послуг). В межах співробітництва здійснюється обмін інформацією між відповідними органами і службами, що борються з податковими злочинами [4, с. 148-149].

Як ми бачимо, проблема боротьби правоохоронних органів з фіктивними підприємствами полягає в тому, що окремі посадові особи реальних суб'єктів підприємництва свідомо контактують з фіктивними підприємствами, не тільки знають про їхню фіктивність, а й самі шукають їх, ідуть на різні правопорушення з метою ухилення від оподаткування для отримання

неконтрольованого прибутку. При цьому останні виявляються не тільки втягнутими у незаконну діяльність, але й самі стають організаторами, посібниками чи співвиконавцями правопорушень. Така ситуація сприяє значній латентності фіктивного підприємництва та інших правопорушень, які вчиняються із використанням фіктивних підприємств.

Разом з тим, слід відзначити, що у розглянутих державах взаємодія правоохоронних і контролюючих органів передбачає наступні основні напрямки протидії фіктивному підприємництву:

- створення координаційних робочих груп з представників зацікавлених підрозділів із завданнями визначення перспективних напрямків спільної роботи, навчання прийомам і методам виявлення та документування фіктивного підприємництва;
- проведення регулярних робочих зустрічей оперативних працівників, що спеціалізуються у виявленні економічних правопорушень з взаємним консультуванням, аналізом криміногенної обстановки і т. д.;
- обмін інформацією, що представляє інтерес для взаємодіючих сторін, взаємодії інформаційних систем правоохоронних і контролюючих органів;
- проведення спільних фінансових перевірок та рейдів з метою виявлення незаконних операцій та ухилень від сплати податків.

Токарчук О. Й наголошував на тому, що навіть найкращі внутрішні закони в сфері протидії фіктивному підприємництву не можуть дати достатньої результативності без наявності відповідних інструментів міжнародного співробітництва. В цьому аспекті необхідно звернути увагу на налагодження взаємодії встановленої Інтерполом. Так, у складі поліцейського директорату Генерального Секретаріату Інтерполу сформовано відділ з боротьби з фінансовими та економічними правопорушеннями, що має у своєму складі робочу групу РОРАС, яка спеціалізується на контролі за доходами, що отримані внаслідок незаконної діяльності. Також створено робочу групу «Flatwash», дослідницька робота якої спрямована на виявлення підозрілих фінансових операцій та коштів, майна й цінностей, що здобуті злочинним шляхом, зокрема й у пострадянських країнах [4, с. 150].

Стає очевидним, що інтенсивного обміну інформацією про економічні правопорушення у високорозвинених державах вдалося досягти шляхом створення єдиної об'єднаної міжнародної бази даних таких правопорушень. Мова йде про єдину мережу «Егмонд» у яку об'єднані підрозділи фінансової розвідки деяких держав.

Особливо гостро налагодження взаємодії між контролюючими та правоохоронними органами не лише на внутрішньодержавному, але й на міжнародному рівні постала з розвитком та поширенням електронного бізнесу, що дозволяє здійснювати операції в режимі реального часу. Завдяки виникненню можливості здійснення економічної діяльності в мережі Інтернет почастишали транснаціональні правопорушення.

Відповідно до міжнародного законодавства правоохоронним органам надано право здійснювати зовнішні відносини зі спеціальними службами і

правоохоронними органами іноземних держав, обмінюватися з ними на взаємній основі оперативною інформацією, спеціальними технічними та іншими засобами у межах своїх повноважень і у встановленому порядку [5, с. 100].

Отже, враховуючи такий стан справ у державі, зумовлений різними факторами, що негативно впливають як на економічні відносини між суб'єктами підприємницької діяльності, так і в цілому на фінансовий та економічний розвиток держави, правоохоронні органи разом з іншими державними інституціями повинні підвищити рівень взаємодії в боротьбі з фіктивним підприємництвом, насамперед щодо виявлення й усунення причин та умов, які його породжують, створення чіткої нормативно-правової бази функціонування суб'єктів підприємницької діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білоус В. В., Шепітько В. Ю. Фіктивне підприємництво (криміналістична характеристика та програма розслідування): Довідник слідчого. Х.: «Одіссей», 2007. 184 с.
2. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Протидія злочинності та профілактика злочинів: монографія / МВС України. Харків. Ун-т внутр. справ. Х.: ХНУВС, 2011. 308 с.
3. Петросян В.Г. Криміналістичне та оперативно-розшукове забезпечення виявлення злочинів, вчинених суб'єктами господарювання з ознаками фіктивності: дис.... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 221 с.
4. Токарчук О. Й. Зарубіжний досвід боротьби з економічною злочинністю. 2013. С. 147-150.
5. Пустовіт В. А., Марчук М. П. Міжнародний досвід протидії фіктивному підприємництву. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2014. № 1 (32). С. 99-102.

Борисов Антон

здобувач вищої освіти

факультету підготовки, перепідготовки та

підвищення кваліфікації працівників

податкової міліції

Університету ДФС України

Науковий керівник:

старший викладач кафедри

фінансових розслідувань

факультету підготовки, перепідготовки та

підвищення кваліфікації працівників

податкової міліції

Університету ДФС України

Полуніна Лілія Валентинівна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ

Під документом в криміналістиці розуміється матеріальний об'єкт, в якому зафіксовані (відбиті) відомості про будь-які порушення. За кримінально-процесуальним законодавством документи відносяться до доказів тільки в тому випадку, коли обставини і факти, засвідчені або викладені установами, організаціями, підприємствами, посадовими особами, складеними особами та громадянами, мають значення для кримінального провадження (ст. 84 КПК України) [2]. В даний час поняття «документи» включає письмові акти, фото- і кінодокументи, графічні документи-схеми, креслення, малюнки (ст. 99 КПК України) [2], відео-документи. До об'єктів криміналістичного дослідження відносяться тільки ті документи, які мають у провадженні значення речових доказів.

Документи виступають в якості речових доказів тільки в тому випадку, якщо вони є: засобом здійснення, приховування будь-яких злочинних дій або засобів, що сприяє встановленню істотних обставин у справі. Основна відмінність документа, як речового доказу від інших документів полягає в тому, що за допомогою речових доказів можна безпосередньо спостерігати ознаки, що несуть певну інформацію про вчинену подію або про особу злочинця. Документи, які виступають, як речові докази- їх не можна підшивати до справи, скріплювати скріпками, наклеювати на підкладку, робити на них позначки, ставити відбитки печаток і штампів. Інші документи замінені, з них можуть бути зняті копії, в яких зберігається смисловий зміст оригіналу. Офіційні документи, що видаються підприємствами і установами, які характеризуються наявністю в них певних обов'язкових елементів, які називаються реквізитами. Реквізитами є бланк документа, його форма, колір, розмір, наявність захисних засобів, відбитки печаток і штампів, фотокартки і тому подібне. Розрізняють документи справжні і підроблені. Оригінали документів можуть бути дійсними і недійсними (наприклад, паспорт, термін дії якого закінчився). Підробленим називається документ, реквізити якого не відповідають дійсності. Розрізняють два види підробки: інтелектуальний (в документі є всі реквізити, але викладені в ньому дані не відповідають дійсності) і матеріальний (в справжній документ внесено зміни шляхом підчищення, травлення).

Підробка документа, зокрема інтелектуальна підробка, встановлюється слідчим в процесі досудового розслідування і в кінцевому рахунку судом. Судовий експерт, маючи справу з результатами матеріального підроблення, встановлює спосіб виготовлення документа, спосіб внесення в нього різних змін.

Почеркознавча експертиза призначається як при розслідуванні кримінальних правопорушень, так і при розгляді цивільних справ. Основним завданням почеркознавчої експертизи є ідентифікація виконавця рукописного тексту, у тому числі цифрових записів і підпису. Цією експертизою також вирішуються класифікаційні та діагностичні задачі.

Залежно від кола вирішуваних питань криміналістичне дослідження документів підрозділяється на: криміналістичне дослідження письма, при цьому, його не-посередні об'єкти -письмова мова, почерк, підпис; технічне дослідження документів, при якому його об'єктами є всі інші реквізити документів. У цьому випадку документ досліджується, щоб встановити підробку окремих реквізитів; часткову підробку (підчищення, травлення, дописки); зміст документа; матеріальні листи.

Так, ми бачимо, що обсяг документообігу зростає, у сучасному суспільстві вимагає посилення правової регламентації використання документів. Поняття «документ» нерідко застосовується в законодавстві, теорії права та юридичній практиці, однак в умовах удосконалення науково-технічного прогресу й появи ряду документів нового виду його визначення вимагає подальшого уточнення. Зокрема, правове визначення поняття «документ» важливе для класифікації всієї сукупності документів, вироблення на них державних стандартів і створення науково обґрунтованої системи документознавства, для відокремлення інших засобів фіксації різноманітної інформації (фотознімки, фонограми, CD/DVD-диски та інші технічні засоби інформаційного обслуговування) [1, с. 44].

Документам відводиться важливе місце в криміналістиці, де вони розглядаються як об'єкти дослідження або як зразки під час проведення криміналістичних експертиз.

Узагальнення слідчої, судової та експертної практики засвідчує, що форми й методи дослідження документів за кримінальними та цивільними справами потребують подальшого вдосконалення й розвитку, оскільки багато сторін цієї проблеми розроблені не досить повно.

Слід зазначити, що поняття «документ» у криміналістиці тісно взаємопов'язане з поняттям техніко-криміналістичного дослідження документів.

Сьогодні техніко-криміналістичне дослідження документів охоплює як традиційні (наприклад, судово-технічне дослідження документів), так і такі, що тільки формуються (судове авторознавство, судова фототехніка, судова акустика), види судово-експертних знань та відповідні їм види судових експертиз, котрі досліджують не лише паперові, але й кіно-, фото- та фонодокументи.

Актуальність наукового осмислення проблеми криміналістичного дослідження документів підвищується ще й тому, що сьогодні необхідно відзначити величезну роль документів у різних галузях державного управління, у громадському й приватному житті, а відтак їх першорядне значення в процесі кримінально-правового захисту особи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Будзієвський М.Ю. Сучасні можливості техніко-криміналістичного дослідження документів / Будзієвський М.Ю. // Влада. Людина. Закон : юридичний науково-публіцистичний журнал. – Запоріжжя, 2004. № 8. С. 43-46.

2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року / станом на 6 жовтня 2018 року // [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

Ветрова Софія Михайлівна

студентка групи ПММФз-18-1

факультету податкової міліції

Університету державної фіскальної служби
України

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент кафедри фінансових
розслідувань

Завидняк Ірина Олександрівна

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ МАРОК АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ

Про актуальність проблеми протидії незаконному обігу марок акцизного податку та їх аналогів у світі свідчить рівень тіньового обігу підакцизних товарів як в Україні так і за її межами. Високі ставки податків на підакцизні товари та широкий попит на дані товари серед населення зумовлює високий рівень та ризик вчинення злочинних дій у даній сфері. З метою протидії цьому явищу потрібні сучасні технології та скоординовані дії, включаючи міжнародне співробітництво, а також імплементація міжнародного досвіду у сфері боротьби з незаконним обігом марок акцизного податку.

Значний внесок у теоретичний та практичний розвиток питань, що стосуються протидії незаконному обігу марок акцизного податку та підакцизних товарів, внесли такі вітчизняні та зарубіжні автори як В. Н. Богданов, Д. А. Блудов, П. С. Вихлянцев, І. І. Хлебнікова.

Вивчення зарубіжного досвіду у сфері боротьби з незаконним обігом марок акцизного податку має важливе значення для України, оскільки даний злочин посягає не лише на внутрішні інтереси нашої країни, а й містить порушення охоронюваних інтересів іноземних держав у разі коли злочин вчиняється шляхом збуту такої продукції за кордон.

Вивчаючи позитивні надбання іноземних держав щодо розслідування злочинів у сфері незаконного обігу марок акцизного податку та їх втілення у сучасну методика розслідування злочинів у даній сфері в нашій країні, зумовить досягнення цілей міжнародного співробітництва, відбудеться уніфікація законодавства, крім того формуватиметься єдина стратегія та тактика щодо протидії злочинності у даній сфері.

З метою боротьби з незаконним обігом марок акцизного податку ЄС та держави-члени ЄС прийняли різноманітну кількість заходів контролю над виробництвом та рухом підакцизних товарів у вигляді законодавчих актів, рекомендацій та інформаційних кампаній.

В ході аналізу міжнародного досвіду у сфері протидії незаконному обігу

марок для маркування алкогольних напоїв було встановлено, що головним способом захисту даної продукції від підроблення є її маркування захисними знаками. Вперше даний спосіб захисту від підроблення було реалізовано з використанням поліграфічних та голографічних захисних технологій.

Позитивним надбанням у міжнародній спільності, а саме в країнах Європейського Союзу у сфері запобігання незаконному виготовленню та обігу марок акцизного податку стало запровадження електронного маркування.

В країнах Європейського Союзу (далі –ЄС) на теперішній час діє електронна система контролю за рухом підакцизних товарів, що має назву «Excise Movement and Control System». Це комп'ютерна система, за допомогою якої здійснюється електронна реєстрація документів, про рух підакцизної продукції та дає органам, що здійснюють адміністрування, можливість здійснювати дистанційний контроль за переміщенням таких товарів [3].

Аналіз сучасної практики протидії незаконному обігу марок акцизного податку дозволяє констатувати, що майже всі країни ЄС здійснюють спеціальне маркування підакцизних товарів.

Система виявлення та відстеження діє також в Туреччині, а в обмеженому вигляді – в Угорщині. Крім того ЄС та країни-члени ЄС використовують окрему систему моніторингу руху акцизних товарів через кордони.

У 2015 році Європейська комісія розробила техніко-економічне дослідження про можливі варіанти системи відстеження захисного маркування, які задовольняють вимогам Директиви TFD. Моніторинг руху підакцизних товарів дає можливість визначення попереднього місцезнаходження такого товару, місцезнаходження товару в даний момент, а також реєстрацію майбутнього місцезнаходження всіх тютюнових упаковок, наприклад, пакетів, картонних упаковок і піддонів, в ланцюгу поставок до моменту сплати податків або виконання інших зобов'язань [4].

Дана система контролю вбачає те, що контролюючі органи держав, на території яких буде функціонувати дана система, уповноважені органи ЄС, матимуть у своєму розпорядженні можливість доступу до бази даних такої системи.

Крім того правоохоронні органи ЄС матимуть можливість використовувати програмні додатки для смартфонів з метою зчитування маркувань та розшифровки даних, а також для отримання необхідної інформації щодо моніторингу підакцизних виробів та їх захисних елементів з бази даних.

Політика провідних країн світу щодо незаконно обігу марок акцизного податку спрямована не на розслідування уже вчинених правопорушень, а на їх запобігання. У зв'язку з цим, з метою уникнення правопорушень у сфері обігу марок акцизного податку та запобігання їх підробки все більшого значення та поширення протягом останніх років у розвинених країнах набувають електронні акцизні марки.

Електронна акцизна марка являє собою цифрову технологію маркування підакцизних товарів Codentify (Кодентіфай). Дана технологія була розроблена швейцарською асоціацією цифрового кодування і відстеження, що має назву

DigitalCoding&TrackingAssociation – DCTA.

Електронна система маркування полягає у нанесенні на підакцизний товар в процесі виробництва візуальних 12-символьних буквено-цифрових кодів, яким містить в собі інформацію про вид товару та його найменування, дату і місце виробництва, інформацію про підприємство (фабрику), країну, для ринку якої він призначений, максимальну роздрібну ціну, суму нарахованого акцизного податку та інше [5].

Даний спосіб маркування підакцизних товарів сприяє скороченню обсягів тіншового обігу такої продукції, і відповідно збільшенню надходжень акцизного податку до бюджету.

Запровадження електронної акцизної марки в Україні забезпечить створення єдиного інформаційного простору та формування бази даних про обіг підакцизних товарів, що стане дієвим важелем у боротьбі з фальсифікованою продукцією [4].

Проте для вдосконалення системи адміністрування акцизного податку необхідно, щоб система електронного адміністрування охоплювала не окремі підакцизні товари, а всі їх види. Для запровадження електронного адміністрування акцизного податку з інших видів підакцизних товарів необхідно вдосконалити правову базу та програмне забезпечення як для органів Державної фіскальної служби так і для платників акцизного податку.

Ще у 2016 році в Україні розпорядженням КМУ від 6 липня 2016 року №497-р «Про схвалення Концепції створення та впровадження автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних товарів (алкогольних напоїв та тютюнових виробів) «Електронна акцизна марка» [1].

Впровадження електронного маркування в Україні покращить систему адміністрування акцизного податку в Україні. Крім того забезпечуватиметься повний комплексний контроль та попередження правопорушень у сфері обігу марок акцизного податку, забезпечуватиметься моніторинг руху підакцизних товарів, який охопить кожний етап їх переміщення від виробника чи імпортера до кінцевого споживача.

Проте, незважаючи на те, що концепція була схвалена ще у 2016 році, на даний момент в Україні ще не реалізовано такий план протидії незаконному обігу марок акцизного податку в повному обсязі.

Отже, можна зробити наступні висновки про те, що вивчення міжнародного досвіду боротьби з незаконним обігом марок акцизного податку для України має позитивне значення. Україна поступово втілює у вітчизняне законодавство позитивні здобутки в даній сфері країн-ЄС, проте імплементація міжнародного досвіду відбувається дуже повільними темпами та зумовлює необхідність впровадження не лише практичних дій а й «реконструкцію» українського законодавства в даній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо контролю за обігом підакцизних товарів (алкогольних напоїв і тютюнових виробів)» від

-
- 06.06.2017 № 6545 [Електронний ресурс]. Режим доступу: – <http://www.liga-zakon.net>
2. Трансформація акцизної політики України: монографія/ [Коротун В.І., Брехов С.С., Новицька Н.В. та ін.]; за заг.ред. В.І. Коротуна. – Ірпінь: Видавництво університету ДПС України, 2015. – 404 с.
 3. Европейские ориентиры прослеживания табачной продукции [Електронний ресурс] / В. Н. Богданов, Д. А. Блудов, П. С. Вихлянцев, М. В. Симонов // Микроэкономика. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.center-inform.ru/upload/iblock/a93/st2910.pdf>.
 4. Механізм контролю за обігом тютюнових виробів [Електронний ресурс] / І. І. Хлебнікова // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi.../cgiirbis_64.exe
 5. Ross H. Approaches for Controlling Illicit Tobacco Trade — Nine Countries and the European Union [Електронний ресурс] / Hana Ross // Centers for Disease Control and Prevention. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/mm6420a3.htm#Tab1>.

**Горпинич Людмила Ігорівна,
Прус Марина Ігорівна,**
студентки групи ПБП-16-4,
Навчально-наукового інституту права,
УДФСУ

Науковий керівник:

к. ю. н., доцент, професор кафедри
фінансових розслідувань
Університету державної фіскальної служби
України

Калганова Олена Анатоліївна

ОКРЕМІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Проблеми підвищення ефективності боротьби зі злочинами у фінансовій сфері постали в центрі уваги міжнародного співтовариства. Заходи, що вжиті на національному рівні без урахування міжнародної координаційної політики та співробітництва, можуть мати обмежену ефективність. Боротьба з даними видами злочинів стала нагальною проблемою та вимагає застосування сучасних ефективних і рішучих методів.

Питанням забезпечення міжнародного співробітництва займалися такі вчені, як А.М. Балашов, Г.Ю. Бондар, С.М. Вологін, І.Ф. Герасимов, О.О. Герасун, В.О. Дубрівний, Л.М. Карнеєва, О. А. Калганова, В.П. Корж, О.М. Ларін, В.Т. Маляренко, В.А. Рогожин, С.В. Слінько, А.С. Шумілов та інші.

Угодою про асоціацію України з Європейським Союзом передбачено зосередження зусиль на протидії протиправному діянню. Стаття 22 «Боротьба

зі злочинністю та корупцією» є спеціальною нормою, яка зобов'язує сторони співробітничати у боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також з метою її попередження. Таке співробітництво спрямовується на вирішення, *inter alia*, таких проблем: а) незаконне переправлення через державний кордон нелегальних мігрантів, торгівля людьми і вогнепальною зброєю та незаконний обіг наркотиків; б) контрабанда товарів; с) економічні злочини, зокрема, злочини у сфері оподаткування; д) корупція як у приватному, так і в державному секторах; е) підробка документів; ф) кіберзлочинність. Для досягнення результату передбачається посилити двостороннє, регіональне та міжнародне співробітництво у цій сфері, зокрема, співробітництво із залученням Європолу. Сторони і надалі розвивають співробітництво стосовно: а) обміну найкращими практиками, в тому числі щодо методик розслідування та криміналістичних досліджень; б) обміну інформацією відповідно до існуючих правил; с) посилення потенціалу, зокрема, навчання та, у разі необхідності, обмін персоналом; д) питань, пов'язаних із захистом свідків та жертв [1].

Відповідно до ст. 93 Закону України «Про прокуратуру» [2], Генеральна прокуратура України в порядку, передбаченому Законом України «Про міжнародні договори України», бере участь у підготовці міжнародних договорів України щодо співробітництва у сфері кримінального судочинства, укладає міжвідомчі міжнародні договори України про співробітництво з питань діяльності прокуратури з відповідними державними органами іноземних держав і міжнародними організаціями, до компетенції яких належать питання, що регулюються договорами.

На законодавчому рівні закріплено, що пропозиції щодо укладення Генеральною прокуратурою України міжнародних договорів України міжвідомчого характеру погоджуються з Міністерством закордонних справ України (ч. 1 ст. 94). Рішення про проведення переговорів і підписання міжвідомчих міжнародних договорів, що укладаються Генеральною прокуратурою України, у тому числі щодо надання повноважень на здійснення таких дій, приймається Генеральним прокурором. Ведення переговорів щодо підготовки тексту міжвідомчого міжнародного договору України, його укладення, встановлення його автентичності або підписання такого міжвідомчого міжнародного договору України здійснюється лише уповноваженими на те особами.

Міжнародне співробітництво підчас кримінального провадження щодо фінансових розслідувань здійснюється як центральними органами, так і безпосередньо правоохоронними органами на місцях, які здійснюють розслідування. Однак очевидним є розгалуженість такої системи, неузгодженість дій, відсутність централізованого скерування запитів та одержання відповідей може призвести до витоку інформації або унеможливлення її синтезу в рамках одного кримінального провадження. Дискусійним залишається питання про чинність міжвідомчих договорів, укладення яких узгоджується з Міністерством закордонних справ, оскільки, відповідно до ст. 9 Конституції України, частиною національного

законодавства України є чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана лише Верховною Радою України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27.06.2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Т. 1. – Ст. 83
2. Закон України “Про прокуратуру” від 28. 08. 2018 №1697-7// Відомості Верховної Ради України. – 2015.

Ніпіаліді О.Ю.

к.е.н., доцент кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань
Тернопільського національного економічного університету

ПРО КРИМІНАЛЬНІ СХЕМИ РЕЙДЕРСТВА ЯК ЗАГРОЗИ БЕЗПЕЦІ ВЛАСНИКА БІЗНЕСУ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА

Реалії ведення українського бізнесу демонструють, що будуючи систему безпеки на підприємстві слід звертати увагу на належний захист власника бізнесу від так званих рейдерських захоплень. На відміну від закордонних корпорацій, де об'єднання підприємств здійснюється цивілізовано і в межах національного законодавства, ці процеси в Україні здебільшого відбуваються з використанням протизаконних і неетичних методів, які супроводжуються порушенням прав і законних інтересів власників. Адже, у міжнародній практиці об'єднання або поглинання компаній часто розглядається як позитивний процес, оскільки він призводить до зниження витрат на менеджмент і підвищення конкурентоспроможності. Аналіз законодавчих актів країн-засновниць рейдерства, а також досвід Європейського союзу, дозволяє дійти до висновку, що правові акти країн з розвинутою економікою не допускають застосування злочинних методів в процесі здійснення злиття і поглинань. На жаль, для нашої країни рейдерство – це подальший перепродаж активів підприємств, спрямований насамперед на власне збагачення рейдерів [2, с.258].

Так, близько 90% рейдерських атак завершуються успішно і причиною цього в основному є те, що керівництво підприємств не готово до такого розвитку подій. Всупереч існуючій думці, що рейдери займаються в основному великим бізнесом, малий бізнес піддається рейдерству на рівні з великим. Специфіка малих компаній у тому, що вони менш захищені від рейдерів. Адже, у більшості малих і середніх компаній немає своєї служби безпеки і штатних юристів, які допоможуть захиститися в разі недружнього захоплення. Крім того, малий бізнес більш вразливий для рейдерів, так як деякі його сектори працюють за сірими схемами.

Загалом, за даними Генеральної прокуратури України, впродовж 2013-2018 рр. офіційно було зафіксовано 1690 випадків рейдерських захоплень. Починаючи з 2014 р. спостерігалась виразна тенденція до зростання кількості такого виду злочинів (у 2014 році – 234 інциденти, а 2017 р. – вже 414). Так, 2017 рік став рекордним в плані офіційно зафіксованих рейдерських захоплень. У першому півріччі 2018 року хвиля рейдерства почала спадати, адже було встановлено лише 125 випадків. Найчастіше рейдерські захоплення відбуваються в Києві та Київській області. За останні п'ять років там зафіксовано 397 атак. За ними йдуть Дніпровська та Львівська області – 133 і 104 інциденти відповідно [5].

В умовах сьогодення, зростання рейдерських захоплень різних бізнес-структур стало можливим в нашій державі через високий рівень корупції та відсутність дієвих реформ у судовій системі та правоохоронних органів. Аналіз даних Генеральної прокуратури України показує також зміни у підході рейдерів до справи – замість силових методів, вони вже переважно використовують прогалини у діючих законах, що виявляється значно ефективнішим. Тому не дивно, що зараз тільки 20 % справ відкриті генеральною прокуратурою за статтею ККУ 206-2 «Протиправне володіння майном підприємства», тоді як понад 60% «рейдерських справ» проходять по статті ККУ 206 «Протидія законній господарській діяльності». Адже, по суті на законодавчому рівні, кримінальна відповідальність за вчинення рейдерських дій була введена Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання діяльності юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» лише з 10 жовтня 2013 року. Згідно даного закону, Кримінальний кодекс України було доповнено трьома статтями 205-1, 206-1 і 206-2, які повинні забезпечувати ефективну кримінально-правову протидію протиправному поглинанню та захопленню підприємств [3]. Також, фахівці свідчать, що реальна статистика дещо відрізняється від офіційної, оскільки факт рейдерства часто фіксується правоохоронними органами за різними статтями, наприклад, як самоуправство, хуліганство, незаконне збагачення, і тим самим випадки рейдерства переходять у господарську юрисдикцію [4; 6].

На практиці, окрім стандартного відбирання бізнесу із застосуванням заходів фізичного впливу на власника можуть застосовуватись більш непомітні заходи, за допомогою:

- міноритарного пакету акцій проводиться «розмивання» контрольного пакету;
- акцій та отримання судового рішення, що добросовісний акціонер взагалі не є акціонером і не уповноважений приймати управлінські рішення. Після, без участі такого акціонера приймається рішення про зміну системи управління, виведення майна та ін.;
- скуповування боргів підприємства або ініціювання банкрутства;
- скуповування міноритарних пакетів акцій;
- отримання судових рішень про визнання певних рішень загальних зборів недійсними;

-
- блокування банківських рахунків;
 - нанесення шкоди репутації підприємства або репутації його засновників/керівників;
 - налагодження зв'язку з працівниками підприємства або введення в колектив певних осіб для отримання внутрішньої інформації.

Найбільш «вживаними» за останні роки в Україні стали рейдерські схеми за участі реєстраторів майнових прав, коли зловмисники подають реєстратору сфабриковане рішення суду або рішення з відмінною результативною частиною, переписуючи майно або корпоративні права на себе. З огляду на це, у 2016 році було прийнято відповідний закон, що ввів обов'язкове нотаріальне засвідчення статуту та підписів голови, секретаря та учасників на протоколах зборів при внесенні змін в установчі документи підприємств [1]. Крім того, вже почала працювати «антирейдерська комісія» при Міністерстві юстиції України.

Попри це, після вступу в дію «антирейдерського закону» навмисне доведення до банкрутства перетворилося на довготривалий, але ефективний засіб захоплення чужого бізнесу. Головна причина його ефективності це те, що все робиться суто в рамках закону – скуповуються (чи штучно створюються) борги підприємства, потім ініціюється процедура банкрутства, під час якого розпродаються усі активи підприємства. При цьому власник підприємства часто не усвідомлює, що банкрутство ініційоване лише з метою відібрати в нього компанію. Оскільки в Україні банкрутство веде арбітражний керуючий, тому якщо він починає допомагати рейдерам, то зупинити рейдерське захоплення власники ніяк не зможуть.

Таким чином, для власників бізнесу з метою попередження рейдерського захоплення можна запропонувати дотримання наступних правил:

–Власник компанії повинен брати активну участь в її роботі, щоб мати у своєму розпорядженні незалежні від топ-менеджерів джерела інформації, знати настрої співробітників компанії, акціонерів, а також оцінювати лояльність кожного працівника.

– Власник компанії повинен підтримувати дружні відносини з представниками реєстроутримувача та податкової інспекції, які можуть, можливо, попередити про нестандартні операції, пов'язані з його акціями і частками.

–Не допускати розголошення інформації про свою компанію, якою можуть скористатися рейдери для ведення інформаційно-психологічної війни проти об'єктів своїх атак. Власник повинен намагатися не ділитися відомостями, крім тих, надання яких тим чи іншим групам осіб (акціонерам, контрольним, судовим органам) визначено чинним законодавством.

–Підтримувати лояльність персоналу, вчасно розбиратися з трудовими спорами. У період протистояння неприпустимо виникнення вогнища внутрішнього невдоволення в компанії.

–Створювати позитивний імідж компанії, щоб вистояти наразі в інформаційній війні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності»/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1666-19>
2. Грищенко Н. Соціальна зумовленість кримінальної відповідальності за противоправне заволодіння майном підприємства, установи, організації/ Підприємство, господарство і право. 2018. №6. С.258-262
3. Кримінальний кодекс України.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: [zakon.rada.gov.ua/ go/2341-14](http://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14)
4. Кримінальне право. Загальна частина : мультимедійний навчальний посібник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.naiu.kiev.ua/books/mpn_krum_pravo_zag/
5. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування (статистичні інформація за 2013–2018 рр.) / Генеральна прокуратура України: офіц. веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua>
6. Хвилі рейдерства накрили Україну/URL: <https://agronews.ua/content/hvyli-reyderstva-nakryly-ukrayinu>

Падалка Андрій Миколайович

В.о. завідувача кафедри
фінансових розслідувань

к. ю. н.

Університет ДФС України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДІВ РОЗСЛІДУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Удосконалення традиційних та розробка нових методів розслідування злочинів – неодмінна умова поліпшення діяльності слідчих. Це особливо актуально в період зростання організованої злочинності в сфері економіки. У такій криміногенній обстановці особливої важливості набувають питання наукової розробки і впровадження в слідчу практику ефективних криміналістичних методів, прийомів і засобів, необхідних для вирішення завдань. А саме виявлення, розкриття, розслідування та попередження економічних злочинів, скоєних організованими групами, злочинними організаціями, спільнотами.

Саме вони покликані стати відправною точкою в подальшій науково-дослідній та практичній роботі у сфері боротьби з організованою злочинністю, в формуванні арсеналу криміналістичних методів, прийомів і засобів. Зокрема інтелектуальною базою навчання слідчим, працівникам оперативно-розшукових підрозділів основам криміналістичної методики боротьби з організованою злочинною діяльністю.

Розробкою криміналістичної методики розслідування організованої злочинної діяльності, неодноразово були предметом дослідження в працях Р.С. Белкіна, А.Ф. Волобуєва, В.К. Гавло Г.А. Густова, В.А. Журавля, І.М. Лузгіна, Г.А. Матусовського, Г.М. Мудьюгіна, О.М. Васильєва, М.П. Яблокова, та інших.

Слідча практика показує, що традиційні криміналістичні методи, що застосовуються при розслідуванні зазначених злочинів, не завжди ефективні. У зв'язку з цим актуальною проблемою науки криміналістики є розробка нових, більш конструктивних криміналістичних методів, прийомів і засобів, призначених забезпечувати ефективно виявлення, розслідування і попередження зазначених злочинів.

Розробка методики розслідування податкових злочинів, скоєних організованою злочинною групою (ОЗГ), має важливе практичне і пізнавальне значення. Теоретичною основою методики розслідування зазначених злочинів є криміналістична характеристика злочинів [1, с. 69].

Вважаємо, що питання про сутність, поняття та зміст методики розслідування зазначених злочинів слід розглядати, виходячи із загального поняття методики розслідування окремих злочинів і її змісту. Дослідженню методики розслідування окремих видів злочинів присвячені роботи ряду криміналістів, серед яких, однак, немає єдності поглядів на проблему розслідування організованої злочинної діяльності у сфері оподаткування, теорії методики розслідування, поняття і змісту цієї методики.

Так, одні автори розглядають методику, як систему найбільш доцільних методів організації розслідування в початковій і наступні його періоди, використання особливостей застосування тактичних прийомів і науково-технічних засобів в специфічних умовах розслідування окремих видів злочинів. Інші – як систему наукових положень і розроблених на їх основі рекомендацій по організації та здійсненню розслідування і запобігання окремих видів злочинів.

У підручнику «Криміналістика» під редакцією професора В.Ю. Шепітько методика розслідування розглядається в двох аспектах: як процес розслідування злочинів і специфічна діяльність уповноважених законом органів та осіб, та яка здійснюється на підставі застосування засобів криміналістичної техніки і прийомів [3, с. 138].

Деяко інший підхід до поняття методики розслідування окремих видів злочинів у Н.П. Яблокова. Він розглядає її як цілісну частину криміналістики, що вивчає кримінальний досвід здійснення окремих видів злочину і слідчу практику їх розслідування і розробляє на основі пізнання їх закономірностей систему найбільш ефективних методів розслідування і попередження різних видів злочинів [5, с. 112].

Аналізуючи вище вказані та інші наукові погляди, ми виходимо з традиційних підходів до методики розслідування окремих видів злочинів, викладених в криміналістиці. По-перше, криміналістична методика – це сукупність методів, що застосовуються в розкритті, розслідуванні та попередженні окремих видів злочинів. По-друге, як частина науки

криміналістики, заключний її розділ, методика – це система наукових положень і розроблених на їх основі рекомендацій по організації та здійсненню розкриття, розслідування та попередження окремих видів злочинів. По-третє, методика розслідування характеризується тим, що її загальнонаукові, базові положення розробляються на основі узагальнення практики і повинні бути зорієнтовані на практику [2, с. 48]. Її наукові рекомендації щодо розслідування злочинів в цілому, проведенні окремих слідчих дій, криміналістичних операцій мають прикладне значення.

У цих рекомендаціях систематизуються досягнення в галузі криміналістики, кримінального права, кримінального процесу, психології, наукової організації праці, комп'ютерної техніки, інформаційно-обробних технологій та інших наук, позитивний досвід і недоліки слідчої практики. У практичному аспекті наукові рекомендації методики розслідування містять методичні вказівки щодо своєчасного розкриття, високоякісного розслідування і запобігання окремих видів злочинів [4, с. 107].

Безперечно в нашому випадку, криміналістична характеристика злочинів містить важливу інформаційну базу даних про особу, спосіб вчинення злочину, обстановку, предмет злочинного посягання, його наслідки. Зіставлення виявленої криміналістично-значимої інформації про податкові злочини, що здійснюються організованою злочинною групою з типовою криміналістичною характеристикою інших злочинів дозволяє слідчому висувати конкретні слідчі версії та вибрати найбільш оптимальні методи проведення розслідування.

Таким чином підсумовуючи викладене вище та повертаючись до методико-криміналістичного забезпечення розслідування організованої злочинності у сфері оподаткування, зазначимо, що сьогодні актуальними напрямками її розвитку є формування сучасних науково обґрунтованих комплексних рекомендацій з розслідування окремих груп і видів економічних злочинів за оновленим змістом та структурою з урахуванням останніх змін, що сталися в кримінально-правовому регулюванні економічної злочинності, змін у кримінальному процесі, економіці країни, а також тенденцій та реформ, які ще не завершилися, проте вже мають вплив на процес розслідування цих кримінальних правопорушень.

Перспективними, на нашу думку, будуть подальші наукові дослідження, спрямовані на розробку та впровадження в практичну діяльність комплексних методик розслідування податкових злочинів скоєних в мережі Інтернет та за допомогою найновіших досягнень у галузі комп'ютерної техніки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Облаков А. Ф. Криминалистическая характеристика преступлений и криминалистические ситуации: учеб. пособие / А.Ф. Облаков. Хабаровск: Хабаровская высшая школа МВД СССР, 1985. 87 с.
2. Колесниченко А. Н. Криминалистическая характеристика преступлений : учебное пособие / А. Н. Колесниченко, В. Е. Коновалова. Х. : Харьковский юридический институт, 1985. 93 с.

3. Криміналістика: підручник / [за ред. В.Ю. Шепітька]. 4-е вид., перероб. і доповн. Харків : *Право*, 2008. 464 с.
4. Журавель В.А. Криміналістичні методики: сучасні наукові концепції : [монографія] / В.А. Журавель. Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2012. 304 с.
5. Яблоков Н. П. Криминалистическая характеристика преступления и типичные следственные ситуации как важные факторы разработки методики расследования преступлений / Н. П. Яблоков // *Вопрос борьбы с преступностью*. 1979. Вып. 30. С. 110-122.

Омельченко Марина Петрівна,

здобувач вищої освіти факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

к. ю. н., доцент, професор кафедри фінансових розслідувань факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України

Амеліна Анна Сергіївна

**КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
МІЖДЕРЖАВНОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНОЇ
ГРУПИ ПО РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ
ФІКТИВНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**

З використанням фіктивного підприємництва може вчинятися низка злочинів у сфері господарської діяльності, зокрема, контрабанда (ст. 201 КК України), переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України (ст. 2011 КК України), незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України), легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК України), ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 КК України), шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК України), незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229 КК України), незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України) та ін. Такі злочини можуть набувати, або зазвичай, набувають *транснаціонального характеру*.

Доцільність та ефективність розслідування злочинів груповим методом,

особливо багатоепізодних та неочевидних, у криміналістиці сумнівам не піддається [1]. Проблемні питання організації діяльності слідчих груп (бригад), слідчо-оперативних груп розглядали у своїх публікаціях Л. Я. Гордін [2], А. Я. Дубинський та Ю. І. Шостак [3], А. М. Подопрелов [4], Р. Ю. Улімаєв [5], Г. А. Кокурін [6], В. М. Федченко [7], М. М. Шамсутдінов [8] та ін.

Питання організації діяльності спільних слідчих груп у міжнародному співробітництві під час кримінального провадження, бути предметом розгляду А. Б. Антонюк [9], Н. В. Конограй [10], О. В. Синєокого [11], Ю. М. Черноус [12] та ін.

У ст. 1 КПК України зазначено, що порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України, а кримінальне процесуальне законодавство України складається, крім іншого, з відповідних положень міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Згідно ч. 4 ст. 93, ст. 99 КПК України докази можуть бути одержані на території іноземної держави в результаті здійснення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

Ст. 571 КПК України передбачає можливість створення і діяльність спільних (міждержавних) слідчих груп, метою яких є досудове розслідування обставин кримінальних правопорушень, вчинених на територіях декількох держав, або якщо порушуються інтереси цих держав.

На нашу думку, нормативно-правовими актами, що регламентують створення і діяльність міждержавних спеціалізованих слідчо-оперативних груп створена можливість регулювання питань створення, діяльності і припинення діяльності таких груп на територіях кількох держав для розкриття і розслідування взаємопов'язаних злочинів у сфері господарської діяльності, що вчиняються з використанням фіктивного підприємництва, які знаходяться у провадженні компетентних органів, поєднаних з необхідністю подання доказів або проведення процесуальних дій і оперативно-розшукових заходів на територіях двох і більше держав.

Міждержавну спеціалізовану слідчо-оперативну групу для розслідування транснаціональних злочинів, зазвичай, визначають як тимчасове або постійне організаційно-управлінське формування, яке складається із слідчих і оперативно-розшукових (пошукових) груп, тобто специфічна організаційна форма взаємодії слідства і працівників оперативних підрозділів, структура якого визначається особливостями розслідування злочинів.

Від інших організаційних форм взаємодії слідства і працівників оперативних підрозділів, слідчо-оперативну групу відрізняють: мета створення (розслідування багатоепізодних злочинів); територія (двох або більше суверенних держав); правові підстави (наявність міждержавного нормативно-правового акту); двохелементна організаційна структура (слідча група і оперативно-розшукова (пошукова) група).

Згідно ч. 3 та 4 ст. 571 КПК України члени спільної слідчої групи безпосередньо взаємодіють між собою, узгоджують основні напрями досудового розслідування злочинів, проведення процесуальних дій,

обмінюються отриманою інформацією. Координацію їх діяльності здійснює ініціатор створення спільної слідчої групи або один з її членів. А слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії виконуються членами спільної слідчої групи тієї держави, на території якої вони проводяться.

Отже, основними завданнями міждержавної спеціалізованої слідчо-оперативної групи, що створюється з метою розслідування злочинів у сфері господарської діяльності, що вчиняються з використанням фіктивного підприємництва є:

- узгоджена діяльність компетентних органів країн, учасники яких задіяні у розкритті і розслідуванні злочинів;
- організація спрощення порядку взаємодії;
- взаємне інформування про хід виконання погоджених дій при розкритті злочинів і розслідуванні кримінальних проваджень;
- планування дій по висуненим версіям, і їх перевірка на території двох або більше держав;
- організація проведення досліджень і експертиз;
- вирішення питань, пов'язаних із зберіганням і переданням речових доказів;
- виконання доручень про проведення процесуальних дій та оперативно-розшукових заходів у відповідності до законодавства країн, на території яких діють такі групи.

До повноважень керівника міждержавної спеціалізованої слідчо-оперативної групи можна віднести такі:

- організація роботи спільної слідчо-оперативної групи;
- забезпечення спрощеного порядку взаємодії;
- врегулювання питань пов'язаних із збереженням таємниці слідства;
- вирішення питань, що виникають при зберіганні і передачі речових доказів;
- внесення пропозицій про завершення роботи спільної слідчо-оперативної групи.

Організаційний аспект і проблеми ефективної діяльності міждержавної спеціалізованої слідчо-оперативної групи є предметом дослідження криміналістики, зокрема її розділу криміналістичної тактики. Тому, варто вести мову про криміналістичне забезпечення діяльності міждержавної спеціалізованої слідчо-оперативної групи по розслідуванню злочинів у сфері господарської діяльності, що вчиняються з використанням фіктивного підприємства.

Підсистемами такого криміналістичного забезпечення визначають: правове, методологічне, науково-технічне, організаційне, тактико-методологічне, кадрове (професійне) забезпечення. Відповідно, для того, щоб міждержавна спеціалізована слідчо-оперативна група ефективно працювала їй необхідно забезпечити:

- можливостями швидкого пересування територіями держав, на яких здійснюються розслідування транснаціональних злочинів;
- засобами спільної комунікації (досвідчені перекладачі або учасники

групи з достатнім рівнем володіння іноземними мовами);

– техніко-криміналістичними засобами дослідження джерел криміналістично значущої інформації, надійним та безпечним зв'язком;

– належним складом групи (психологічно сумісними працівниками, з досвідом роботи груповим методом розслідування злочинів);

– належним керівництвом (очолити таку групу має особа з певним авторитетом, досвідом слідчої діяльності і групової роботи не меншим ніж 5 років);

– методичним та програмним (найкраще реалізованим на комп'ютері) забезпеченням для зручності висування версій та планування розслідування транснаціональних злочинів.

Отже, криміналістичне забезпечення діяльності міждержавної спеціалізованої слідчо-оперативної групи можна визначити як вид правозастосовної діяльності, заснованої на системному використанні під час взаємодії учасників групи криміналістичних знань, умінь і навичок з метою формування найоптимальніших умов розслідування транснаціональних злочинів і вибору на цій основі найраціональніших криміналістичних способів і засобів вирішення тактичних завдань у складаних ситуаціях розслідування кримінальних проваджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Журавель В. А. Розслідування групове. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 т., редкол. В. Я. Тацій та ін. Харків : Право, 2018. Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія. С. 718-719.
2. Гордін Л. Я. Слідчо-оперативна група: проблеми створення та діяльності : монографія. Харків : ФІНН, 2009. 192 с.
3. Дубинский А. Я., Шостак Ю. И. Организация и деятельность следственно-оперативной группы : учеб. пособие. Киев : НИ и РИО КВШ МВД СССР, 1981. 48 с.
4. Подопрелов А. М. Создание и деятельность следственно-оперативной группы : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Киев, 1991. 23 с.
5. Улимаев Р. Ю. Следственно-оперативные группы: правовой статус, организация и деятельность : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Москва, 2001. 24 с.
6. Кокурин Г. А. Криминалистические и организационные основы деятельности следственно-оперативных групп по раскрытию и расследованию преступлений : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Свердловск, 1991. 23 с.
7. Федченко В. М. Розслідування злочинів слідчою та слідчо-оперативною групою: правові та організаційні засади : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2005. 20 с.
8. Шамсутдинов М. М. Производство предварительного следствия следственной группой (процессуальные, управленческие и тактико-психологические аспекты) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Ижевск, 2005. 26 с.

-
9. Антонюк А. Б. Процесуальні засади міжнародного співробітництва при розслідуванні кримінальних правопорушень : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Ірпінь, 2016. 16 с.
 10. Конограй Н. В. Повноваження спільних слідчих груп у міжнародному співробітництві під час кримінального провадження. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 4. С. 99-105, Конограй Н. В. Правові підстави створення спільної слідчої групи у рамках міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. *Сучасні проблеми правової системи України* : збірник матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 лист. 2014 р.). Київ : Ліра-К, 2014. Вип. 6. С. 185-187.
 11. Синеокий О. В. Межгосударственные специализированные следственно-оперативные группы по расследованию транснациональных преступлений, совершенных на сексуальной почве. *Уголовное право*. 2009. № 2. С. 115-121; Синеокий О. В. Теоретичні та практичні проблеми діяльності міждержавних змішаних слідчо-оперативних груп. *Криміналістичний вісник*: наук.-практ. збірник. Київ : Ін Юре, 2009. № 1 (11), 2009. С. 44-51.
 12. Чорноус Ю. М. Актуальні питання створення і діяльності міжнародних спільних слідчих груп. *Криміналіст періодований. Криміналістський первопечатний* : міжнар. наук.-практ. юрид. журн. 2017. № 14. С. 36-46; Чорноус Ю. М. Актуальні питання міжнародного співробітництва під час розслідування злочинів. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності*: тези Всеукр. наук.-практ. конференції (м. Хмельницький, 3 берез. 2017 р.). Хмельницький: НАДПСУ, 2017. С. 997-1000.

Федчишина В.В.

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності,
Університет державної фіскальної служби України

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ КРАЇН СНД

На стадії досудового розслідування і судового провадження злочинів у сфері господарської діяльності виникає цілий ряд питань щодо порушення основ підприємницької діяльності. Враховуючи специфіку та великий спектр кожного із злочинів у сфері господарської діяльності у межах розділу VII Особливої частини КК України, господарські злочини, посягаючи на суспільні відносини, є суспільно небезпечним діянням.

Питання дослідження злочинів у сфері господарської діяльності досліджували багато вітчизняних та зарубіжних вчених.

Однак, проблематика використання методичного забезпечення при формуванні і оцінюванні висновків експертизи, як одного із джерел доказів при

визначенні обсягів скоєння злочинів у сфері господарської діяльності, залишилась поза увагою вчених-правників. Ці питання носять дискусійний характер та залишаються остаточно не вирішеними.

Процесуальними джерелами доказів в Україні, як визначено ст.84 КПК України, є показання, речові докази, документи, висновки експертів.

«Судова експертиза - це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду», - визначено ст. 1 Закону України «Про судову експертизу».

Експертиза призначається у випадках, коли для вирішення питань необхідні спеціальні знання. Спеціальні знання - це знання, які перевищують загальноприйняті норми в суспільстві.

Судова експертиза, як процесуальна дія, призначається із дотриманням правових норм. Судова експертиза ґрунтується на принципі законности, під яким слід розуміти прийняття и неухильне виконання законів та нормативно-правових актів, якими регламентовано здійснення судово-експертної діяльності.

І, зокрема, повинен бути регламентований порядок використання методичних матеріалів і засобів матеріально-технічного забезпечення судових експертиз.

Національна судова експертиза не може існувати ізольовано, в межах окремої держави. Вона не буде активно виконувати свої функції забезпечення правоохоронної діяльності поза інтеграцією з міжнародною спільнотою.

Міжнародні договори(конвенції), ратифіковані Україною, Закон «Про судову експертизу», передбачають міжнародне співробітництво судово-експертних установ. В ст. ст. 22, 23, 24 Розділ IV «Міжнародне співробітництво в області судової експертизи» Закону України «Про судову експертизу» визначено порядок проведення судових експертиз, встановлення міжнародних наукових зв'язків, обмін науковою інформацією тощо.

Реалізацією інтеграції методів різних галузей науки, техніки тощо для цілей судочинства є методика судової експертизи.

Методика експертизи – це комплекс методів, застосовуваних у певній послідовності - за етапами дослідження, послідовністю розв'язання підзавдань експертизи тощо [1].

Відповідно до ДСТУ ISO 9000:2007 «Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів» [2] методика або процедура – установлений спосіб виконання роботи чи процесу, а процес – сукупність взаємопов'язаних або взаємодійних робіт (операцій), що перетворює входи на виходи, на чому вже наголошувалося раніше.

Тому міжнародне співробітництво у судово-експертній діяльності повинно здійснюватися із дотриманням національних принципів і міжнародних правових і професійних стандартів. Основним із перспективних напрямів підвищення ефективності судової експертизи є порядок використання методичних матеріалів і засобів матеріально - технічного забезпечення.

Судова експертиза є процесуальною дією, яка призначається з

дотриманням правових норм. Вона ґрунтується на принципі законності, під яким слід розуміти прийняття і неухильне виконання законів та правових актів, які регулюють всі дії при здійсненні судово-експертної діяльності. В тому числі при проведенні судових експертиз необхідно регламентувати методичне і матеріально-технічне забезпечення проведення судових експертиз, яке включає:

- судово-експертні методики та інші методичні матеріали;
- вимірювальні прилади та інше устаткування, яке може впливати на результати експертизи;
- стандартні зразки та матеріали (еталонні матеріали), порівняльні колекції та бази даних;
- спеціальне програмне забезпечення.

Методологія є складною, динамічною, цілісною, субординованою системою способів, прийомів, принципів різних рівнів, сфери дій, спрямування евристичних можливостей, змістів і структур.

Методологія як система законів і категорій є основою пізнавальної діяльності і може інтерпретуватися або адаптуватися до окремих методик дослідження, які жодним чином не можуть претендувати на методологію науки, виконуючи інші окремі наукові задачі [3, с.221].

Методологія – це світогляд, це світобачення використання обумовлених теоретичними нормами, системою логічних прийомів і спеціальних способів позицій, якими експерти підходять до вивчення явища, а потім, вже і сам метод, яким експерти керуються в пізнанні процесу. Тому важко погодитися із спрощеним визначенням, що методологія є сукупністю методів, оскільки фактично є ширшим і змістовнішим поняттям.

Методика є сукупністю прийомів практичної діяльності, яка призводить до завідомо визначеного результату.

«Методологічне значення теорій, законів науки та інших предметних знань полягає в тому, що вони є засобами пізнавальної діяльності, і застосовуються в межах певних методів, хоча самостійно не є методами. Щоб стати методом, знання необхідно перевести із предметної форми, із форми висловлювань-описів пізнавальної діяльності, в форму висловлювань-приписів... Такий перехід здійснюється шляхом формування правил діяльності, які визначають всі елементи її структури, напрямів пізнання та дій. У формі таких правил – приписів метод і включається в пізнавальну діяльність. В цьому і полягає суть методів пізнання і методології як вчення про такі методи», - писав в 70-роки ХХ століття В.Н. Борисов [4].

Методичне і матеріально-технічне забезпечення проведення судових експертиз включає:

- судово-експертні методики та інші методичні матеріали;
- вимірювальні прилади та інше обладнання, яке може вплинути порядок проведення і на результати експертизи;
- стандартні зразки і матеріали (еталонні матеріали), реактиви і витратні матеріали;
- порівняльні колекції і бази даних;

- спеціальне програмне забезпечення.

Підходи щодо законодавчого регулювання використання методичного та матеріально-технічного забезпечення при проведенні судових експертиз у Співдружності Незалежних Держав (державах СНД), рекомендації великих міжнародних судово-експертних організацій Європейської Мережі судово-експертних установ (European Network of Forensic Science Institutes - ENFSI) і UNODC (United Nations Office on drugs and crime - Управління Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності) регламентуються законодавчо.

На сучасному етапі виникає особливий інтерес до правової регламентації використання методичного забезпечення судово-експертної діяльності.

Після розпаду Радянського Союзу були прийняті закони, що регулювали судово-експертну діяльність в країнах СНД.

Проведений порівняльно-аналітичний аналіз галузевих законів країн СНД підтверджує, що в більшості країн це важливе питання залишилось поза межами правового поля.

У Законі України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 №4038-ХІІ немає чіткої регламентації про допустимість використання методичного та матеріально-технічного забезпечення. «Методики проведення судових експертиз (крім судово-медичних і судово-психіатричних) підлягають атестації та державній реєстрації в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України», - регламентовано статтею 8 Закону.

Законом Республіки Казахстан «Про судово-експертну діяльність» від 10.02.2017 № 44-VI визначено, що спеціальні наукові знання – це область спеціальних знань, зміст якої складають наукові знання, реалізовані в методиках судово-експертних досліджень.

Принципи судово-експертної діяльності ґрунтуються на допустимості використання при проведенні судово-експертних досліджень науково-технічних засобів, методів і методик, у виборі яких судовий експерт є самостійним. Методикою судово-експертного дослідження є система методів, які використовуються при вивченні об'єктів судової експертизи для встановлення фактичних даних, які відносяться до предмету судової експертизи (ст. 1). Допустимість використання методик обумовлена у випадках їх включення до Державного реєстру методик судово-експертних досліджень Республіки Казахстан.

Закон Республіки Узбекистан «Про судову експертизу» від 01.06.2010 № ЗРУ-249 не містить чіткої регламентації використання методик і матеріально-технічного забезпечення. Науково-методичне забезпечення проведення судових експертиз покладається на відповідні державні судово-експертні установи. Організація, проведення судової експертизи, професійна підготовка і спеціалізація судових експертів здійснюється на основі єдиного науково-методичного підходу до судово-експертної практики. Для розгляду найбільш важливих питань розвитку судової експертизи, що мають міжвідомчий характер, при Міністерстві юстиції створюється Рада з проблем судової експертизи.

За Законом Киргизької Республіки «Про судово-експертну діяльність» від

24.06.2013 № 100 судово-експертна діяльність включає проведення судових експертиз і наукових досліджень в галузі судової експертизи та науково-методичне забезпечення.

Єдиний методичний контроль за якістю експертних досліджень здійснюється на основі спеціальних знань і у відповідності до компетенції експерта, відповідних методів і методик. Спеціальні знання – це система теоретичних знань і практичних навиків в галузі конкретної науки, техніки, мистецтва або ремесла, отримані шляхом спеціальної підготовки та (або) професійного досвіду.

Законом Республіки Таджикистан «Про державну судову експертизу» від 25.07.2005 №102 визначено, що організація науково-методичного забезпечення судової експертизи покладається на міністерства, в систему яких входять установи, які проводять державні судові експертизи. Найбільш важливі питання судової експертизи розглядаються Координаційною радою з проблем державних судових експертиз при Міністерстві юстиції.

Закон Республіки Молдова «Про судову експертизу і статус судового експерта» від 14.04. 2016 за №68 регламентує: судова експертиза – це науково-практична дослідницька діяльність, яка здійснюється в межах судочинства або проваджень щодо правопорушень з метою встановлення істини шляхом проведення методичних досліджень із використанням спеціальних знань для формування аргументованих висновків, які можуть слугувати доказами в судовому процесі. Проте, питання методичного та матеріально-технічного забезпечення судових експертиз законодавчо не визначені.

В науковій літературі влучно зазначається, що висновок експерта не може бути сам по собі джерелом фактичного матеріалу справи, і тим більше підставою для пошуку обставин, які підлягають оцінці експертом. На відміну від інших доказів, і особливо показів свідків або сторін, висновок експерта не є простим відтворенням фактів або слідів, отриманих у минулому, - це своєрідна інтерпретація вже відомих фактів.

Як правило, висновок експерта є доказом, є засобом переконання суду про правдивість і обґрунтованість обставин справи.

Висновок експерта створює можливість повною мірою використовувати його спеціальні знання із використанням методичного забезпечення при вивченні встановлених слідів або предметів, що розкриваються на місці події у формі так званих наукових даних – вихідних даних для експерта.

Висновок, сформований на підставі досліджень без використання методичного забезпечення не містить обґрунтування думки.

Процесуальний орган, оцінюючи висновок експерта, може прийти до висновку, що такий висновок експерта є неповним або нечітким, або таким, що містить необґрунтовані протиріччя.

Суд зобов'язаний скористатися спеціальними знаннями експерта, там, де суддя в рамках своєї компетенції не має таких знань, і тому не може належним чином виконати свої юрисдикційні функції, - вважає польський вчений-процесуаліст М.Валігурський[4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шляхов, А. Р. Классификация судебных экспертиз : учебное пособие / А. Р. Шляхов. – Волгоград : НИ и РИО ВСШ МВД СССР, 1980. – М.: ВНИИСЭ, 1982. – С.22.
2. ДСТУ ISO 9001:2009. Системи управління якістю. Вимоги. – К. : Держспоживстандарт, 2009. – 26 с.
3. Коновалова Проблемы методологии и частных методик в теории судебной экспертизы. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Випуск 13с. 220- 225.
- 4.В.Н. Борисов, Взаимосвязь структуры и метода познавательной деятельности, «Философские науки», 1969, № 3, стр. 45, 46.
5. М. Waligórski, Proces cywilny -funkcja i struktura, Warszawa 1947, s. 229

Харченко Анна Андріївна,

здобувач вищої освіти факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції

Національного університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

к. ю. н., доцент, професор кафедри фінансових розслідувань факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Національного університету державної фіскальної служби України

Амеліна Анна Сергіївна

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ОБІГУ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ

Поодинокими, однак не виключеними є випадки, коли виникає потреба міжнародного співробітництва при досудовому розслідуванні злочинної діяльності у сфері обігу алкогольних напоїв.

Теоретичні питання міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи розглядалися у публікаціях Н. І. Клименко та О. А. Купрієвич [1], О. А. Лопати [2], Ш. Н. Хазієва [3] та ін.

Розділ четвертий Закону України «Про судову експертизу» присвячений міжнародному співробітництву у галузі судової експертизи. У ньому розглянуто порядок проведення судових експертиз, зокрема, й при розслідуванні злочинної діяльності у сфері обігу алкогольних напоїв за дорученням правомочної особи чи органу іноземної держави, а також залучення для спільного проведення судових експертиз у даній категорії злочинів, фахівців інших держав. Остання стаття цього розділу передбачає можливість міжнародного співробітництва державних спеціалізованих установ

судових експертиз у сфері не лише практичної, але й наукової діяльності щодо, зокрема, розроблення експертних методик та підготовки відповідних фахівців, які в подальшому можуть проводити судові експертизи у кримінальних провадженнях щодо розслідуванні злочинної діяльності у сфері обігу алкогольних напоїв.

Стаття 22 Закону України «Про судову експертизу» визначає можливість та загальні умови проведення судової експертизи у провадженнях про злочинну діяльність у сфері обігу алкогольних напоїв за дорученням правомочного органу чи особи іноземної держави.

Частина 1 ст. 22 Закону України «Про судову експертизу» містить два принципових положення, що обумовлюють можливість проведення такої експертизи: 1) наявність угоди про взаємну правову допомогу і співробітництво; 2) проведення експертизи згідно з нормами законодавства України.

Суб'єктами призначення та проведення такої експертизи виступають:

1) замовник, яким є повноважний орган або особа іншої держави, з якою укладена відповідна угода про взаємну правову допомогу;

2) виконавець, яким є спеціалізована установа судових експертиз, керівник якої згідно з процесуальним законодавством та відповідними відомчими інструкціями доручає проведення експертизи атестованим судовим експертам установи, де він є відповідним керівником. Цей керівник і надсилає замовнику експертизи відповідний висновок експертів та досліджувані об'єкти.

Практика свідчить про призначення та проведення таких експертиз за попередньою домовленістю замовника з міністерствами і відомствами, у сфері управління яких перебувають спеціалізовані установи судових експертиз [4, с. 52].

Стаття 23 Закону України «Про судову експертизу» передбачає залучення фахівців інших держав для спільного проведення судових експертиз у провадженнях про злочинну діяльність у сфері обігу алкогольних напоїв, і визначає суб'єктів судово-експертної діяльності, а також саму процедуру проведення спільної експертизи.

Частина 1 ст. 23 Закону України «Про судову експертизу» передбачає право керівника державних спеціалізованих експертних установ, у необхідному випадку, залучати до складу комісії, що створена з фахівців експертної установи, також провідних фахівців інших держав. Зазвичай, це стосується виключних випадків призначення та проведення вкрай складних, скоріш за все, комісійних і, зазвичай, повторних експертиз, що можуть проводитися у кримінальних провадженнях про злочинну діяльність у сфері обігу алкогольних напоїв.

Оскільки керівник державної експертної установи уповноважений доручати проведення судової експертизи тільки фахівцям керованої ним установи, то законодавство чітко виділяє два основні положення:

1) залучення до складу експертної комісії іноземного фахівця є можливим виключно за згодою замовника, якими є орган чи особа, що призначили відповідну експертизу;

2) іноземний фахівець має діяти за нормами кримінально-процесуального законодавства України, якими і визначаються порядок та форма витребування додаткових матеріалів, а також порядок і форма складання спільного експертного висновку чи окремих таких висновків, у випадку, якщо члени експертної комісії не дійшли спільної згоди.

Стаття 24 Закону України «Про судову експертизу» хоча і не стосується безпосередньо розслідування злочинної діяльності у сфері обігу алкогольних напоїв, однак є важливою для удосконалення методик судових експертиз, які можуть проводитися у такій категорії кримінальних проваджень, а також підготовки фахівців, що можуть залучатися до розслідування зазначених кримінальних правопорушень в якості спеціалістів чи судових експертів. Адже, у цій статті визначене право державних спеціалізованих установ судових експертиз встановлювати міжнародні наукові зв'язки з відповідними установами судових експертиз інших держав. Цією статтею передбачені різноманітні форми обміну інформацією щодо теорії та практики судової експертизи, зокрема включаючи обмін стажистами, проведення спільних наукових заходів (конференцій, круглих столів та ін.), обмін науковими та методичними виданнями, а також здійснення спільних видань та ін.

Отже, можемо підсумувати, що правовою основою міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи при досудовому розслідуванні злочинної діяльності у сфері обігу алкогольних напоїв є Конституція України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Закон України «Про судову експертизу», інші закони України та нормативно-правові акти України.

Особливе значення у правовому регулюванні заходів міжнародного співробітництва мають міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Тому, доцільним є укладення міжнародних міжвідомчих договорів між міністерствами та відомствами в яких є суб'єкти судово-експертної діяльності та компетентними суб'єктами іноземних держав, які регламентуватимуть засади реалізації судово-експертної діяльності.

Органи досудового розслідування України, за необхідності проведення судової експертизи у кримінальних провадженнях про розслідування злочинної діяльності у сфері обігу алкогольних напоїв, в межах міжнародної правової допомоги, зобов'язані дотримуватися вимог міжнародних договорів України, КПК України, криміналістичних рекомендацій зі збирання та надання необхідних матеріалів, підготовки та призначення експертизи. Координація діяльності з виконання запиту є завданням центральних (уповноважених), компетентних органів запитуваної держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Клименко Н. И., Куприевич О. А. Задачи международного сотрудничества в области судебно-экспертной деятельности. *Уголовное производство: процессуальная теория и криминалистическая практика: материалы международной научно-практической конференции* (г. Симферополь-

-
- Алушта, 24-25 апреля 2014 г.). Симферополь: Тавр. нац. ун-т им. В. И. Вернадского. С. 32-35.
2. Лопата О. А. Регламентация проведения экспертизы за умови міжнародного співробітництва згідно КПК України. *Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення (до 3-ї річниці КПК України)*: збірник тез Всеукраїнської наук.-практ. конференції (м. Ірпінь, 20 листоп. 2015 р.). Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2015. С. 220-224; Лопата О. А. Зміст, завдання та форми міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. Aug. P. 97-103
 3. Хазиев Ш. Н. Международное право и судебная экспертиза. Москва : Спутник+, 2014. 307 с.
 4. Экспертизы у судовій практиці: науково-практичний посібник / за заг. ред. В. Г. Гончаренка. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 400 с.

СЕКЦІЯ 4. КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ...

Загорулько Олена Сергіївна

Студентка групи ПБК 16-7

ННІ Права

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент,

професор кафедри фінансових
розслідувань

Калганова Олена Анатоліївна

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ

Проблема розслідування та запобігання економічній злочинності останнім часом підсилюється високим рівнем економічних зловживань та наростанням економічної невизначеності. Слід відмітити, що Україна перебуває на новому етапі розвитку, адже спроби запровадження ефективної боротьби з економічною злочинністю є запорукою стабільного розвитку держави. Фінансові розслідування є одним із основних аспектів дослідження, виявлення та запобігання економічним злочинам. Боротьба з економічною злочинністю є пріоритетною, однак механізми здійснення таких операцій характеризуються національними особливостями економіки кожної країни.

Дослідженням проблем протидії економічним злочинам присвячено чимало досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема теоретичні аспекти цього явища досліджували: В. Белик, О. Токарчук, З. Варналій, С. Лепський,

А. Падалка, Я. Жаліло, О. Їжак та інші. Практичні аспекти щодо протидії економічній злочинності та основних засад її розслідування відображені у працях П. Готсхалка, С. Томсона, К. Гетца, С. Томсона, Дж. Маннінга тощо.

Існує декілька моделей побудови та здійснення діяльності у сфері фінансових розслідувань в зарубіжних країнах. Розглянемо кожну з них.

Перша модель. Спеціалізовані правоохоронні органи мають широкий спектр повноважень у сфері протидії економічній злочинності. Прикладом такої системи розслідувань економічних злочинів є Фінансова гвардія Італії (Guardia di Finanza), основними функціями якої є попередження, виявлення та розслідування фінансових злочинів. У підпорядкуванні Фінансової гвардії є орган фінансової розвідки, хоча він і не входить до структури Міністерства економіки та фінансів Італії. Зазначена модель фінансових розслідувань будувалася в Італії віками та зумовлена не лише історичними та політичними факторами, а й географічним положенням держави [1]. Така спеціалізована структура включає в себе такі підрозділи:

- Генеральне командування;
- командування із захисту національних інтересів;

-
- командування із захисту економічного простору;
 - командування спеціальними підрозділами [1].

Особливе значення при організаційному забезпеченні фінансових розслідувань має проведення фінансового моніторингу, який проводиться як на стадії виявлення фінансових злочинів, так і на стадії їх розслідувань.

Така модель є досить ефективною, про що свідчить застосування відповідної практики багатьма країнами. Така модель правоохоронної системи частково застосовується у таких країнах, як: Греція, Туреччина та Ісландія. Особливою відмінністю функціонування моделі в зазначених країнах є звуження повноважень відповідних органів, оскільки частина повноважень розділяється між податковою та митною службами.

Друга модель полягає в об'єднанні податкових і митних служб у правоохоронні органи. Така модель функціонує в США, Австрії, Ірландії, Нідерландах, Португалії, Іспанії. Як свідчить практика, така модель найменш ефективна, оскільки злочини, які не відносять до порушення митного чи податкового законодавства, відносяться до компетенції поліції. У такій моделі фінансова розвідка підпорядкована поліції (окрім Іспанії). Відтак система «розпорошує» повноваження різним органам, що призводить до протиріч і конфлікту інтересів [2].

Зазначимо, що на відміну від інших країн, Міністерство фінансів США наділене функціями щодо боротьби з фінансовими злочинами та фінансуванням тероризму.

Структура Міністерства фінансів США включає в себе:

- службу внутрішніх доходів, на яку покладаються функції виявлення та розслідування фінансових злочинів;
- службу з боротьби з тероризмом.

Експерти Міністерства фінансів США зазначають, що суть фінансових розслідувань полягає у ретельному та професійному дослідженні документів, оскільки завданнями фінансових розслідувань є виявлення руху грошей, їх отримувача, час отримання коштів та умови їх акумулювання. Здебільшого діяльність Міністерства фінансів США зосереджується на дослідженні діяльності бізнес-структур злочинних угруповань та способу руху коштів [3, с. 191].

Потрібно звернути увагу на те, що в органі, якій наділяється функціями щодо виявлення та розслідування фінансових злочинів, зосереджується велика кількість підрозділів, які безперервно взаємодіють між собою.

Прикладом функціонування третьої моделі є органи фінансових розслідувань Великобританії, що полягає у проведенні системної реформи у 2013 р., суть якої полягає у створенні Агентства з боротьби з національною злочинністю, яке функціонує як державна установа, що виконує свої функції на принципах відкритості, публічності, справедливості та професіоналізму.

До складу Агентства входить вісім підрозділів, а саме:

- підрозділ прикордонного контролю;
- підрозділ з боротьби з економічною злочинністю;
- підрозділ з боротьби з організованою злочинністю;

- підрозділ розвідки;
- підрозділ з спеціальних операцій;
- підрозділ з боротьби з кіберзлочинністю;
- підрозділ із спеціальними можливостями [4].

Усі підрозділи очолюють директори, один з яких обирається Генеральним директором. Усі структурні одиниці, в тому числі з боротьби із фінансовою злочинністю та фінансової розвідки, підпорядковуються безпосередньо Агентству. Робота фінансової розвідки і підрозділу з боротьби з економічною злочинністю забезпечується новітнім технічним забезпеченням, що створює суттєву протидію кібератакам на інформаційні системи, системи функціонального забезпечення та реєстри. Контроль за діяльністю установи здійснює Комітет Парламенту Великобританії з питань внутрішніх справ та Рахункова палата [4].

Отже, системи запобігання та розслідування фінансових злочинів у зарубіжних країнах формувалися століттями, а практика розвинених країн показує, що основним фактором високої ефективності організаційного забезпечення є координація дій усіх органів, співпраця та обмін даними. Досвід розвинених країн показує, що досягнення високої ефективності у протидії економічній злочинності є неможливим без міжнародної співпраці, яка включає в себе міжнародний обмін інформацією шляхом створення слідчих груп, центрів розслідування, відрядження працівників та створення нових навчально-практичних закладів для підвищення кваліфікації персоналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Белик В. Н. Финансовая Гвардия Италии: организационно-правовые основы деятельности: автореф. дис. на здобування наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» //В. Н. Белик. //URL : <http://www.dissercat.com/content>
2. Їжак О. І. Європейський досвід організації системи протидії економічній злочинності //О. І. Їжак. // URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1106/>
3. Лепський С. І. Зарубіжний досвід використання фінансових розслідувань у правоохоронній діяльності / С. І. Лепський. //Право і суспільство. № 2. 2014. С. 189–194
4. Бисага К. В. Місце та роль фінансової розвідки у структурі органів фінансового моніторингу Великобританії // К. В. Бисага. //URL: <file:///C:/Users/555/Downloads/Unzap>

Іваненко Тарас Миколайович

Заступник керуючого
партнера Адвокатського об'єднання
«Правова та економічна безпека»

Проданик Іван Васильович,

Партнер Адвокатського об'єднання
«Правова та економічна безпека», к.ю.н.

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ РЕГУЛЯРНОГО ФОРЕНЗІКА

«Довіряй але перевіряй» – легендарні слова 40-го президента США Рональда Вілсона Рейгана. Саме цю фразу необхідно тримати на озброєнні власникам, як великого, так і малого-середнього бізнесу.

Згідно зі світовою статистикою, компанії втрачають в середньому до 5% річного виторгу внаслідок недобросовісних навмисних дій з боку співробітників компанії: як топ-менеджерів, так і менеджерів середньої та нижчої ланки.

Запобігання шахрайства – прямий шлях до підвищення ефективності та збільшення маржинальності бізнесу. Оскільки заощаджене можна вважати заробленим, то більше заробляти можна не тільки менше витрачаючи, але й оптимізуючи «усушку і утруску».

Також статистика говорить про таке:

1. В більшості випадків, порушники, які були помічені в крадіжці, роблять це вперше;
2. Лише 5,3% людей раніше були замішані у крадіжках і тільки 8,3% були звільнені з роботи;
3. У 40,7% випадків, організації не звертаються до правоохоронних органів, побоюючись нашкодити репутації компанії;
4. 23,1% справ закінчилися цивільними розглядами в судовому порядку, 80,3% з яких закінчилися задоволенням позову на користь позивача;
5. Найбільш популярними типами шахрайських операцій залишаються:
 - незаконне привласнення активів (misappropriation of the assets);
 - перекручення фінансової звітності (financial distortion);
 - хабарі (bribery).

При цьому, найбільш популярним методом приховування шахрайства, особливо на Заході, є підrobка документів і первинної документації.

Що ж робити з крадіжкою ??! Сама головна аксіома полягає в тому, що злодійство неможливо викоринити на 100%, але його при цьому можна мінімізувати шляхом проведення комплексу процедур Форензік [1].

Форензік є відносно новою для України практикою, проте останнім часом спостерігається значний інтерес до цієї практики.

Слово «форензік» (forensic) походить від латинського терміна «*forēnsis*», що означає «перед форумом». Історія цього терміна виходить з римських часів, коли в ході розгляду процесу, сторони наводили аргументи на підтримку своєї позиції перед групою осіб, що розглядають спір. Перевагу отримувала та сторона, чий аргументи були найбільш переконливими.

У сучасному світі в широкому сенсі цей термін використовується для позначення низки заходів, що вживаються для:

- виявлення;
- розслідування;
- аналізу;

- врегулювання;
- та запобігання шахрайських дій співробітників організацій у фінансових і правових питаннях, що несуть економічні ризики для компанії.

Для вивчення і аналізу особливостей форензик, необхідно точно розуміти, що охоплює дане поняття. Фінансове розслідування (financial investigation / forensic accounting) перш за все, в широкому розумінні, це ефективний інструмент, застосування якого дозволяє значно знизити ризики вчинення фінансових злочинів. Форензик (forensic accounting) – комплексне всебічне дослідження фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта, мета якого полягає у виявленні різних фактів шахрайства, фінансових махінацій, інших неправомірних дій, як з боку управлінського апарату, так і з боку інших співробітників, а також інших третіх осіб, крім того запропонувати систему заходів щодо їх мінімізації [2, с. 145].

Яскравим прикладом необхідності проведення регулярного форензика є один із найбільших фінансових скандалів у світовій історії, пов'язаний з американською енергетичною компанією Enron Corporation.

Енергетичну компанію призвело до банкрутства:

- 1) фальсифікація звітності;
- 2) використання різних фінансових і офшорних схем, які стали можливими через відсутність ефективної системи не тільки зовнішнього, але й внутрішнього контролю.

22 000 співробітників в 40 країнах світу втратили свої робочі місця, а «Енрон» став популярним символом умисного корпоративного шахрайства і корупції [3].

Говорячи про українські реалії, наведемо декілька кейсів.

Один власник великого бізнесу втратив мільйони через шахрайство свого топ-менеджера, який тривалий час спотворював фінансову звітність, а власник на підставі цього приймав неправильні управлінські рішення.

Інший великий бізнесмен мало не позбувся всього через регулярну передачу інформації про компанію конкурентам протягом багатьох років. Йому вдалося зберегти підприємство, але дана ситуація відкинула його бізнес на кілька років назад.

Після звільнення комерційного директора однієї з компаній виникла проблема втрати нею «золотого» статусу як агента з продажу товарів від одного з ключових постачальників. В результаті проведеного фінансового розслідування були встановлені такі факти:

- нецільове використання коштів, отриманих як 100% передплата за товари, і використання їх як депозиту;
- отримання додаткового доходу генеральним і фінансовим директорами компанії, що не було відображено в бухгалтерських операціях і звітності;
- несвоєчасна і штучно відкладена на квартал покупка валют, необхідних для виконання контрактів;

-
- порушення термінів оплати постачальникам за відвантажені товари з наступною оплатою штрафів;
 - покупка валют на біржі за галопуючим курсом;
 - використання директором особистих валютних коштів як кредитних, оформлених за надзвичайно завищеною відсотковою ставкою через фіктивний договір фінансової допомоги.

Ще один кейс – за результатами річних звітів, що надаються менеджментом будівельної компанії, виявили її постійну потребу в оборотних коштах, незважаючи на достатній обсяг кредитування. У фінансово-аудиторському комітеті холдингу та у акціонерів виникла підозра, що контрактні оплати за товари і послуги за передоплатою використовуються менеджментом компанії нецільовим чином.

В ході розслідування з'ясувалося:

- контракти підписувалися за завищеною вартістю або були фіктивними з вже виконаних робіт;
- кількість витрачених матеріалів значно перебільшена;
- обсяги робіт «подвоювалися»;
- залучався низько кваліфікований дешевий персонал – компанія була змушена постійно проводити гарантійні роботи.

Доказів було більш ніж достатньо, щоб усунути менеджерів і розпочати проти них кримінальні провадження за фактом доведення компанії до банкрутства [4].

Можемо констатувати, що зазначених вище ситуацій можна було б уникнути, якби спеціалістів з форензик залучили на ранніх етапах.

За таких умов пригадується фраза Вінстона Черчилля, яка вже стала крилатою: «За безпеку потрібно платити, а за її відсутність – розплачуватися».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ковбель А. Форензик – страва, яку подають холодною або чи бажаєте ви знати скільки у вас крадуть у вашому бізнесі? URL: <https://kreston-gcg.com/forensic-bludo-kotoroe-podayut-holodnim/> (дата звернення: 02.05.2019).
2. Соломіна Г. В. Форензик – інструмент фінансового розслідування діяльності підприємства // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». Випуск 2(10). 2018. С. 144-149.
3. Лихачев Н. Поймай меня если сможешь: кого сегодня стоит бояться финансовым мошенникам. URL: pravo.ua/docs/events/63/Lihachev.pptx (дата звернення: 02.05.2019).
4. Андрианова Т. Форензик – must have українського бізнесу. URL: <https://notagroup.com.ua/news/forenzik-must-have-ukrainskogo-biznesa/> (дата звернення: 02.05.2019).

Наукове видання

**МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС ФІНАНСОВИХ
РОЗСЛІДУВАНЬ
ЗБІРНИК ТЕЗ**

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

10 травня 2019 року

Верстка тез доповідей здійснена на основі текстів, представлених авторами. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідальність несуть автори та наукові керівники учасників інтернет-конференції.

Форматування та
комп'ютерна верстка

І.В. Нечипорук

сайт кафедри: <https://fpm.org.ua/struktura-fakultetu/kafedri/kafedra-finansovyh-rozsliduvan/>

e-mail: 39.11@nusta.edu.ua